

**UCHWAŁA NR XXXVI/343/18
RADY MIEJSKIEJ W GRODKOWIE**

z dnia 21 lutego 2018 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grodków na lata 2018 – 2021

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1875 ze zm.¹⁾), art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r., poz. 2187 ze zm.²⁾), po uzyskaniu opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 20 grudnia 2017 r., Rada Miejska w Grodkowie uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Grodków na lata 2018 – 2021, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Grodkowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodnicząca Rady

Jadwiga Demska

¹⁾Dz.U z 2017 r., poz. 2232, Dz. U. z 2018 r., poz. 130

²⁾Dz.U z 2017 r., poz. 1086 i poz. 1595, Dz. U. z 2018 r., poz. 10

Załącznik do uchwały Nr XXXVI/343/18
Rady Miejskiej w Grodkowie
z dnia 21 lutego 2018 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY GRODKÓW NA LATA 2018 – 2021

**GRODKÓW
LISTOPAD 2017 r.**

Spis treści

1. Wstęp

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym

4.1.1 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020.

4.1.2 Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

4.1.3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 -2017

4.1.4. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

4.1.5 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

4.1.6 Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo

4.1.7 Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

4.2.1 Program opieki nad zabytkami województwa opolskiego na lata 2016-2019

4.2.2 Strategia rozwoju województwa Opolskiego 2020

4.2.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego

4.2.4 Program ochrony środowiska województwa opolskiego na lata 2012 - 2015 z perspektywą do 2019 roku

4.2.5 Regionalny program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020

4.2.6 Strategia Rozwoju Powiatu Brzeskiego na lata 2007-2020

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

5.1.1 Strategia Rozwoju Gminy Grodków na lata 2014-2023

5.1.2 Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grodków

5.1.3 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego gminy Grodków

5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Grodków

5.2.1 Charakterystyka gminy

5.2.2 Zarys historii rozwoju przestrzennego gminy

5.2.3 Krajobraz kulturowy

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

5.3.1 Zabytki wpisane do rejestru zabytków

5.3.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

5.3.3 Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

5.3.4 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

5.5 Zabytki archeologiczne

5.6 Dziedzictwo niematerialne

5.7 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

7. Założenia programowe

- 8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami**
- 9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami**
- 10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami**
- 11. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków**

1. Wstęp

Program ten stanowi kontynuację opracowanego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Grodków na lata 2012 - 2015, który został przyjęty uchwałą nr XV/122/2012 przez Radę Gminy Grodków dnia 22 lutego 2012 r. Program został zaktualizowany w zakresie potencjału dziedzictwa kulturowego i źródeł finansowania oraz dostosowany do zmieniających się realiów dotyczących opieki nad zabytkami w części analizy SWOT, celów i działań.

Niniejszy dokument służy określeniu działań gminy Grodków w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te winny odbywać się w harmonii z działaniami gospodarczymi i społecznymi oraz zapewniać ochronę dziedzictwa kulturowego środkami prawnymi, takimi jak odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz finansowymi poprzez przeznaczenie części budżetu gminy na ochronę zabytków. Procesy rozwojowe zachodzą bowiem powinny przy zapewnieniu warunków trwania i zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń oraz przy wykorzystaniu zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Lokalne dziedzictwo kulturowe posiada potencjał wpływający na atrakcyjność ekonomiczną regionu poprzez rozwój turystyki w oparciu o zabytki i tradycję etnograficzną. poprzez wyznaczone działania może przyczynić się do wzmocnienia świadomości wspólnoty kulturowej i lokalnej tożsamości.

Przedmiotem programu opieki nad zabytkami jest dziedzictwo kulturowe znajdujące się w granicach administracyjnych gminy Grodków. są to pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobraz miejski i wiejski, obszary kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców, zdefiniowane poprzez wpis do rejestru zabytków i w formie gminnej ewidencji zabytków.

Program wskazuje działania służące poprawie stanu zabytków ich adaptacji i rewaloryzacji oraz zwiększenia do nich dostępności mieszkańców i turystów. Podmiotem programu jest społeczność lokalna, jest on adresowany do mieszkańców gminy, w tym do właścicieli zabytków, władz samorządu terytorialnego, miejscowych organizacji i osób zainteresowanych dziedzictwem kulturowym, mogących w praktyce zastosować się do nakreślonych postulatów i możliwości działań. Gminny program opieki nad zabytkami opracowywany jest na cztery kolejne lata, tym samym zadania w nim wskazane nie wyczerpują wszystkich zagadnień związanych z problematyką ochrony zabytków w gminie Grodków. Część tych rozwiązań będzie wymagała kontynuacji w kolejnej perspektywie.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Grodków na lata 2018 - 2021 jest dokumentem uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie, takich jak miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego czy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.), mówiący, że:

1. Wójt, burmistrz lub prezydenta miasta sporządza na okres 4 lat program opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1 cyt. wyżej ustawy).

2. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę (miasta, gminy, powiatu) Po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (ust. 3 cyt. wyżej ustawy).

3. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym (ust. 4 cyt. wyżej ustawy).

4. z realizacji programu wójt, burmistrz lub prezydent sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie (ust. 5 cyt. wyżej ustawy).

W przypadku programów na poziomie gminnym podstawą ich sporządzenia jest Gminna Ewidencja Zabytków założona w oparciu o art. 21 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 z dnia 17 września 2003 r. z późn. zm., ostatnia nowelizacja 18 marca 2010 r. – Dz. U. z 2010 r. Nr 75 poz. 474).

Ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnione zostają w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 2 ww. ustawy).

Celem GPONZ w świetle art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 21 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie zadań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony tego dziedzictwa określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie tego konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. nr 78 poz. 483 ze zm.) w przepisach:

Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t. j. Dz. U. 2014 r. poz. 1446 ze zm.), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

Art. 3: definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Art. 4: objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz Przy kształtowaniu środowiska”.

Art. 5: określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

Art. 6: klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

a) krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

Art 7: reguluje następujące formy ochrony zabytków:

1) Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa.

2) Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

3) Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy Po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Rejestr zabytków - dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków. do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat. Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. na podstawie decyzji Wojewódzki Konserwator Zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu - w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Lista Skarbów Dziedzictwa - prowadzi ją minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczany do jednej z kategorii, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Pomnik historii - Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, Po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

Park kulturowy - jest formą ochrony zabytków. Tworzony jest w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park może być powoływany przez radę gminy, Po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Art. 16 ust. 1: wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, Po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Art. 17: określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku kulturowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów, zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, składowania lub magazynowania odpadów.

Art. 18: „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. 2. w koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności: 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony. Przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu; 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

Art. 19: wskazuje, że „1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych. 1a. w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę: 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. 1b. w uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności: 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt. 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych. 2. w przypadku gdy gmina posiada Gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1. 3. w studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

Art. 20: mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Art. 21: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

Art. 22: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

5. w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru; 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków; 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

Art. 89: wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

- **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 ze zm.), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. w szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1073). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1332). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ustawa dotyczy także obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 519), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 ze zm.), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2147 ze zm.). w rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 862). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenas nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenas nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 ze zm.). w ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. Ustawa Krajobrazowa** (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 774). Ustawa definiuje pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, krajobrazu kulturowego, krajobrazu priorytetowego. Nakłada też m.in. obowiązek sporządzania przez samorząd wojewódzki audytu krajobrazowego, w którym mają być zdefiniowane obszary krajobrazów priorytetowych, gdzie sejmik województwa ma mieć możliwość ustalania norm dotyczących wysokości, kształtu budynków i ewentualnego stosowania materiałów miejscowych lub tradycyjnej architektury. Ustawa wprowadza kary za nielegalne reklamy. Ponadto daje samorządom możliwość uchwalenia lokalnego kodeksu reklamowego, w którym określone zostaną zasady sytuowania m.in. nośników reklam.

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 972). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nie nastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).
Zgodnie z ustawą muzeum realizuje powyższe cele poprzez:
 - 1) gromadzenie dóbr kultury w statutowo określonym zakresie,
 - 2) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych muzealiów,
 - 3) przechowywanie gromadzonych dóbr kultury, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych,
 - 4) zabezpieczanie i konserwację muzealiów oraz, w miarę możliwości, zabezpieczanie stanowisk archeologicznych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody,
 - 5) urządzenie wystaw,
 - 6) organizowanie i prowadzenie badań, ekspedycji naukowych oraz prac wykopaliskowych,
 - 7) prowadzenie działalności edukacyjnej,
 - 8) udostępnianie zbiorów do celów naukowych i edukacyjnych,

9) zapewnianie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów,
10) prowadzenie działalności wydawniczej” (art. 2).

Gmina jako podmiot tworzący (lub przejmujący) muzeum zobowiązana jest do:

- 1) zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom,
- 3) sprawowania nadzoru nad muzeum.

- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. z 2012 r. poz. 642 ze zm.). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1506 ze zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Grodków jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się Gminny program opieki nad zabytkami połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Grodków zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

4.1.1 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013¹ oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020².

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest **Narodowy Program Kultury Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004 - 2013**. w programie zapisano następujące priorytety i działania:

- Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- ✓ Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno- finansowych w sferze ochrony zabytków,

¹Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004 – 2013, Ministerstwo Kultury.

²Uzupełnienie narodowej strategii rozwoju kultury na lata 2004 – 2020, Ministerstwo Kultury, Warszawa 2005

- ✓ Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- ✓ Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.
- Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego
- ✓ Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- ✓ Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera opis Programu Operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”.

- Priorytet I. Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami priorytetu:
 - ✓ poprawa stanu zachowania zabytków,
 - ✓ zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego),
 - ✓ kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
 - ✓ zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
 - ✓ poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
 - ✓ zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

4.1.2 Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków Przy Ministrze Kultury, są niezwykle ważnym dokumentem, związanym z ochroną zabytków w Polsce. w dokumencie zapisano między innymi: „Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem ważnym w interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

W opracowaniu zostały zawarte cele i zadania dla Programu Krajowego. Stwierdzono, że „celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”. Za istotne, uznano przypomnienie podstawowych zasad konserwatorskich porządkujących sferę ochrony zabytków, które dotyczą konserwatorów, pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, pracowników budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych.

Podstawowe zasady konserwatorskie:

1. Zasady *primum non nocere* (z łac. - Po pierwsze nie szkodzić);
2. Zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
3. Zasady minimalnej niezbędnej ingerencji;
4. Zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
5. Zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
6. Zasady odwracalności metod i materiałów;
7. Zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W dokumencie do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznaczone zostały następujące założenia w zakresie:

- ✓ Uwarunkowań dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami: określenie stanu zabytków: nieruchomych, ruchomych i archeologicznych oraz stanu zabytków techniki, pomników historii i obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO.

Dodatkowo ocena stanu służb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami i stan uregulowań finansowych, organizacyjnych i prawnych;

- ✓ Działania o charakterze systemowym: powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa; przygotowanie strategii i głównych założeń ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadzenie jej do polityk sektorowych;
- ✓ Systemu finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej;
- ✓ Dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania: co oznacza ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych;
- ✓ Kształcenia i edukacji: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników;
- ✓ Współpracy międzynarodowej: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej;

4.1.3 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017³

Program stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego, zawartego w art. 84 i art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2016 r., poz. 1330).

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017 przyjęty został w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów. Dokument ma usprawnić nadzór nad służbami konserwatorskimi oraz określić źródła finansowania inwestycji i procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji oraz przyznawaniem funduszy na prace podejmowane w obiektach zabytkowych.

Uchwalony program jest pierwszym dokumentem porządkującym działania organów sprawujących opiekę nad zabytkami. z programu będą pochodzić fundusze między innymi na szkolenia dla urzędników i ujednoczenie kwestii formalnych. Wśród zadań uwzględnionych w przyjętym dokumencie znalazło się porządkowanie rejestru zabytków oraz przygotowanie zasad oceny stanu zachowania zabytków nieruchomych. Program ma na celu także zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami poprzez promowanie takich narzędzi jak konkursy, konsultacje z mieszkańcami i współpraca z mediami. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zamierza przeznaczyć na jego realizację 26,5 mln zł. Dokument doprecyzowuje ponadto kompetencje samorządów w zakresie realizowania projektów konserwatorskich i rewitalizacyjnych. Zgodnie z nowymi ustaleniami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, w ciągu najbliższych 3 lat zaangażowanie samorządów w opiekę nad zabytkami powinno znacznie wzrosnąć.

4.1.4 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020⁴

Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020 została przyjęta uchwałą nr 61 przez Radę Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, służących wdrożeniu SRK 2020. Jako cel główny wskazano w niej wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, w którego ramach określono cztery cele szczegółowe.

W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego **Priorytet 4.1 „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”**. Wytyczone tutaj kierunki działań to:

4.1.1. Tworzenie warunków wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

³ Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 -2017, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 r.

⁴Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, przyjęta uchwałą nr 61 przez Radę Ministrów z dnia 26 marca 2013 r., Warszawa 2013 r.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. w strategii podnosi się także kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

4.1.5 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030⁵

Dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski przyjęty został przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długiej perspektywie czasowej. Szczególny nacisk położony został na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, który decyduje o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe.

W ramach dokumentu zdefiniowane zostały m.in. uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat – zbiór czynników i procesów zależnych w niewielkim stopniu od działań rządu i innych podmiotów publicznych, które mogą jednak wywierać duży wpływ na sposób prowadzenia polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, wyznaczanie celów i możliwości ich osiągania, w związku z czym powinny być uwzględniane w formułowaniu i prowadzeniu tej polityki. Uwzględniono wśród nich także uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Zdiagnozowano m.in. niski, niezgodny z posiadanym potencjałem rozwojowym, poziom wykorzystania funkcji symbolicznych i promocyjnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

1. rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
2. zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
3. zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego – Przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
4. rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
5. wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
6. ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego;
7. dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;
8. kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.;
9. zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
10. prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
11. zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
12. edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

⁵Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, przyjęta przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

4.1.6 Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo⁶

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została uchwalona przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r. Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne, w których będą się koncentrować główne zadania:

1. Sprawne i efektywne państwo;
2. Konkurencyjna gospodarka;
3. Spójność społeczna i terytorialna.

W Strategii pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną między innymi dziedzictwa kulturowego (Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego).

Drugim ważnym, podkreślonym przez strategię obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej - w tym infrastruktury kulturalnej - oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności gminy (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).

4.1.7 Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020⁷

Ogólne wytyczne do konstruowania programu wojewódzkiego zawiera przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013* (w 2005 r. Ministerstwo Kultury przygotowało *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*), będąca rządowym dokumentem tworzącym ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Strategia została stworzona centralnie dla obszaru całej Polski. Określa spójne działania realizowane w regionach. Stąd celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce, a celami częściowymi są m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków, wzrost efektywności zarządzania sferą kultury itd. Jednym z instrumentów za pomocą których realizowane są wspomniane cele *Strategii jest Narodowy Program Kultury Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004 - 2020*, który za cel strategiczny przyjął intensyfikację i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksową poprawę stanu zabytków nieruchomych.

Cele częściowe programu to:

- ✓ poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- ✓ kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- ✓ zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- ✓ promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego,
- ✓ rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,

⁶Strategia Rozwoju Kraju 2020, dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r., Warszawa 2012 r.

⁷*Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 –2020*, Warszawa 2005.

- ✓ tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej,
- ✓ zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę.

Cele programu realizowane będą m.in. w ramach następujących priorytetów i działań:

- **Priorytet I: Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.**
- ✓ Działanie 1.1. Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków.

W ramach działania zostaną zaproponowane zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków oraz procesu oferowania zabytków na rynku. Rodzi to konieczność przeprowadzenia szerokich konsultacji ze środowiskami konserwatorskimi, właścicielami zabytków, a także z ewentualnymi partnerami Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wdrażającymi zaproponowany system, a następnie wystąpienie z inicjatywami ustawodawczymi przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

- ✓ Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.

W ramach działania realizowane będą projekty rewaloryzacji zabytków i ich adaptacji na cele społeczne. Projekty muszą posiadać znaczący wpływ ekonomiczny na rozwój regionalny, w tym szczególnie przyczyniać się do wzrostu dochodów, jak i zwiększać ilość miejsc pracy.

- **Priorytet II: Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego.**
- ✓ Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

W ramach działania przewiduje się zrealizowanie zadań mających na celu podniesienie wykształcenie kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, oraz podniesienie zainteresowania społeczeństwa problematyką ochrony zabytków, jak również powołanie zespołu naukowego zajmującego się badaniami naukowymi w sferze wpływu zachowania i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-ekonomiczny regionów, w tym szczególnie turystyki. Ponadto planuje się promowanie zachowania dziedzictwa kulturowego wsi poprzez aktywizację społeczności wiejskich, a także ochronę i popularyzację kultury ludowej.

- ✓ Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem i przewozem przez granice.

Działanie realizowane będzie poprzez wdrożenie Programu „Absent Patrymonium” - sieci informacji wirtualnej o zabytkach wywożonych i zaginionych. Program wpisuje się w cele i założenia MF EOG Oprócz wytyczonych w NPK „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” priorytetów i założonych działań, zadania wytyczone w dokumencie będą realizowane przez podprogramy m.in. Program „Polskie regiony w europejskiej przestrzeni kulturowej”, Program Operacyjny „Promesa Ministra Kultury”.

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

4.2.1 Program opieki nad zabytkami województwa opolskiego na lata 2016 - 2019

Istotnym dokumentem strategicznym na poziomie województwa opolskiego jest Program opieki nad zabytkami województwa opolskiego na lata 2016 - 2019 (Uchwała Nr XVIII/206/2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 14 czerwca 2016 r.). Program ten zakłada utrzymanie celów i kontynuację działań sformułowanych w wojewódzkich programach opieki na lata 2007 - 2010 oraz na lata 2011 - 2014, realizowanych przez Samorząd Województwa oraz samorządy i społeczności lokalne. Jednocześnie program zakłada, iż w sposób szczególny powinny być promowane działania wokół tych wartości kulturowych regionu, które można określić jako unikatowe lub wyjątkowe w skali krajowej i międzynarodowej. Celem nadrzędnym dokumentu jest kontynuacja działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego Śląska Opolskiego w całym jego bogactwie i różnicowaniu, a także lepszego wykorzystania potencjału w nim tkwiącego, polepszenia jego dostępności i wszechstronnej promocji.

Powyższe potrzeby zostały ujęte w następujących celach i priorytetach:

CEL STRATEGICZNY I: UTRZYMANIE i ZARZĄDZANIE ZASOBEM REGIONALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

Priorytet I. Realizacja zadań własnych Samorządu Województwa.

Priorytet II. Odnowa wsi w kontekście poprawy stanu zachowania krajobrazu i dziedzictwa regionalnego.

Priorytet III. Rewaloryzacja i rewitalizacja miast.

Priorytet IV. Ochrona dziedzictwa archeologicznego.

Priorytet V. Rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa.

Priorytet VI. Rozwój instytucji opieki nad zabytkami.

CEL STRATEGICZNY II: OCHRONA i KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.

Priorytet I. Dziedzictwo kulturowe jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy.

Priorytet II. Wstrzymanie procesu degradacji założeń pałacowo-parkowych.

Priorytet III. Wspieranie inicjatyw mających na celu podniesienie rangi obiektów i zespołów zabytkowych.

Priorytet IV. Wspieranie funkcjonowania istniejących szlaków turystycznych oraz inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków, obejmujących charakterystyczne dla województwa zespoły i obiekty zabytkowe.

Priorytet V. Wstrzymanie procesu degradacji oraz popularyzacja zabytków techniki.

CEL STRATEGICZNY III: ROZWÓJ INICJATYW ZWIĄZANYCH z REGIONALNYM DZIEDZICTWEM KULTUROWYM i ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI REGIONALNE

Priorytet I. Podnoszenie poziomu edukacji i wiedzy na temat regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet II. Współpraca z instytucjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym.

Priorytet III. Współpraca między regionami, współpraca międzynarodowa.

Priorytet IV. Polityka informacyjna i promocyjna w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym.

4.2.2 Strategia rozwoju województwa Opolskiego 2020

Uchwała Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r. Strategia regionu ma służyć osiągnięciu następującej wizji Opolszczyzny w 2020 roku:

- ✓ regionu wielokulturowego, w którym na pierwszym miejscu są jego mieszkańcy: wykształceni, otwarci na zmianę, wiedzę i innowacje, a także aktywni – na rynku pracy i poza nim,
- ✓ przyjaznego środowiska życia jego mieszkańców, rodzin, przedsiębiorców i wszystkich reprezentantów przestrzeni społeczno-gospodarczej
- ✓ województwa z atrakcyjną ofertą rynku pracy, edukacyjną, kulturalną i gospodarczą, zachęcającą do wyboru tego regionu jako miejsca do zamieszkania, wypoczynku, inwestycji i rozwoju działalności innowacyjnej.

W tym kontekście dziedzictwo kulturowe postrzegane jest w Strategii jako potencjał do tworzenia oferty kulturalnej i turystycznej i zostało ujęte w piątym celu strategicznym:

CEL STRATEGICZNY 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna. Atrakcyjność województwa wzrastać będzie wraz ze zwiększaniem konkurencyjności produktów turystycznych i kulturalnych. Niezbędne będzie zatem rozszerzenie oferty turystyczno-kulturalnej regionu poprzez modernizację i rozbudowę obiektów dziedzictwa kulturowego. Wykorzystanie potencjału turystycznego powinno uwzględniać chłonność środowiska przyrodniczego i nie powodować uszczuplenia walorów przyrodniczych.

4.2.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego

Uchwała Nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego jest podstawowym narzędziem prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionu. Dokument ten zawiera obszerny fragment poświęcony problematyce dziedzictwa kulturowego. do głównych kierunków polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa zalicza on:

1. ochronę zabytkowego krajobrazu kulturowego,
2. ochronę historycznych układów przestrzennych,
3. ochronę obiektów i miejsc dziedzictwa kulturowego, w tym dóbr kultury współczesnej,
4. ochronę dziedzictwa archeologicznego,
5. ochronę materialnych i niematerialnych przejawów tradycji kultury ludowej,
6. ochronę miejsc pamięci narodowej i świadectw przeszłości historycznej,
7. wykorzystanie elementów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionu.

W planie określono również główne zasady zagospodarowania przestrzennego w zakresie dziedzictwa kulturowego:

- 1) zachowanie ładu przestrzennego na terenach zabudowy historycznej poprzez:
 - ✓ wymóg uczytelniania historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych,
 - ✓ wymóg dostosowania nowej zabudowy w zakresie skali, formy, materiału i koloru do zabudowy historycznej,
 - ✓ wymóg szczególnej ochrony elementów tworzących zabytkowy charakter przestrzeni,
- 2) obejmowanie prawną ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z określeniem stref ochrony konserwatorskiej – priorytet dla obszarów cennych Pod względem zabytkowym,
- 3) nadawanie mocy prawnej gminnym ewidencjom zabytków poprzez umieszczanie ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- 4) kompleksową ochronę obszarów i obiektów zabytkowych,
- 5) wykorzystanie obiektów i obszarów zabytkowych do pełnienia określonych funkcji, zgodnych bądź nie kolidujących z ich zabytkowym charakterem,
- 6) oszczędne kształtowanie krajobrazu kulturowego, a także przeciwdziałanie rozpraszaniu historycznie ukształtowanej zabudowy,
- 7) harmonizowanie zabytkowych układów urbanistycznych w powiązaniu z rozwojem osadnictwa i komunikacji,
- 8) zachowanie mieszkalno-usługowego charakteru centrów miast,
- 9) eksponowanie regionalnych cech środowiska kulturowego województwa opolskiego,
- 10) inicjowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie pomników historii i parków kulturowych w symbiozie z przyrodą i wymogami rozwoju społeczno-gospodarczego.

4.2.4 Program ochrony środowiska województwa opolskiego na lata 2012 - 2015 z perspektywą do 2019 roku

Program ochrony środowiska województwa opolskiego na lata 2012 - 2015 z perspektywą do 2019 roku podkreśla pierwszorzędną potrzebę zachowania dobrego stanu środowiska, jako podstawowego warunku zrównoważonego i harmonijnego rozwoju. w oparciu o diagnozę stanu środowiska, uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne polityki ochrony środowiska oraz wymagania w zakresie jakości środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych poniżej przedstawiono priorytety bądź uciążliwości wraz z głównymi kierunkami działań.

W programie określono wojewódzkie priorytety ochrony środowiska:

- ochrona wód i gospodarka wodna,
- ochrona powierzchni ziemi przed odpadami,
- ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami i środowiska człowieka przed hałasem,
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody:

Dotyczy to przede wszystkim nowego podejścia do ochrony przyrody, uwzględniającego europejskie wymogi w tym zakresie. Istotnymi zagadnieniami jest również ochrona i zrównoważony rozwój lasów. Główne kierunki to: wdrażanie systemu NATURA 2000, optymalizacja sieci obszarów chronionych, zapewniająca spójność ekologiczną województwa oraz ochronę różnorodności biologicznej, w tym pobudzenie aktywności samorządów, polepszenie wdrażania programu rolno - środowiskowego, wprowadzanie zielonej infrastruktury do planowania przestrzennego, odbudowa zdegradowanych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, zwiększanie lesistości i przebudowa drzewostanów w oparciu o zasadę zachowania różnorodności biologicznej, w tym zalesianie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolniczej lub zdegradowanych za wyjątkiem terenów cennych przyrodniczo.

- ochrona powierzchni ziemi i środowiska glebowego.

W województwie opolskim powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona zajmuje łącznie 56 261,4 ha2 , co stanowi 27,2% powierzchni ogólnej województwa. Regionalny system obszarów i obiektów chronionych w województwie opolskim tworzą:

- obszary Natura 2000, w tym zatwierdzono 4 obszary specjalnej ochrony ptaków: Grądy Odrzańskie, Jezioro Turawskie, Zbiornik Nyski, Zbiornik Otmuchowski oraz wskazano do objęcia ochroną kolejnych 21 ostoj, docelowo obszarami Natura 2000 ma być objęte 6,6% powierzchni województwa;
- 3 parki krajobrazowe („Góry Opawskie”, „Góra Św. Anny”, „Stobrawski”), plan ochrony posiada w chwili obecnej Stobrawski Park Krajobrazowy i Park Krajobrazowy Góra Św. Anny;
- 9 obszarów chronionego krajobrazu;

- 36 rezerwatów przyrody, w tym 30 rezerwatów leśnych, 2 florystycznych, 2 stepowe i 2 przyrody nieożywionej;
- obszary o randze lokalnej: zespoły przyrodniczo - krajobrazowe, których na terenie województwa utworzono 14;
- użytki ekologicznej - 96;
- stanowiska dokumentacyjne - 9;
- pomniki przyrody - 606 sztuk.

Na terenie województwa opolskiego znajdują się obszary o wysokich walorach krajobrazu kulturowego. Ulegają one stopniowej degradacji. Na obszarach tych powinny zostać podjęte zdecydowane działania ochronne, w szczególności za pomocą instrumentów planowania przestrzennego. Wojewoda opolski opracował dokument „Ochrona i Konserwacja Zabytkowego Krajobrazu Kulturowego Województwa Opolskiego”, na którego podstawie określono obszary o predyspozycjach rezerwatów kulturowych i parków kulturowych.

Najważniejszymi celami w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego, w województwie opolskim są:

- ochrona i rewaloryzacja krajobrazu kulturowego, w szczególności na wyznaczonych obszarach rezerwatów i parków kulturowych;
- ochrona obszarów o wysokich walorach krajobrazowych (przede wszystkim w granicach istniejących oraz proponowanych wielko powierzchniowych form ochrony przyrody, a także w granicach dolin rzecznych) przed dysharmonijnymi obiektami wysokościowymi i wielko kubaturowymi (instalacje wiatrowe, stacje bazowe telefonii komórkowej itp.);
- utrzymanie tradycyjnego, urozmaiconego krajobrazu rolniczego w szczególności w północnowschodniej części województwa, kształtowanie poprzez zadrzewienia i zakrzaczenia krajobrazu intensywnie użytkowanego rolniczo (płd. - zach. część województwa) - łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego.

4.2.5 Regionalny program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014 - 2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego (RPOWO) na lata 2014 - 2020 został przyjęty uchwałą Zarządu Województwa nr 385/2015 z dnia 19 marca 2015 r. ze zm. Głównym celem RPOWO jest zwiększenie konkurencyjności oraz zapewnienie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej dla podniesienia atrakcyjności województwa opolskiego, jako miejsca do inwestowania, pracy i zamieszkania.

Za wizytówkę regionu uważa się kompleksy architektury sakralnej i świeckiej, zespoły zamkowe i pałacowo-parkowe oraz drewniane kościoły położone głównie w północnej części województwa, włączone w szlak architektury drewnianej Polski Południowej - części europejskiego szlaku architektury drewnianej. W wachlarz obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego województwa wplatają się ponadto zespoły urbanistyczne, ruralistyczne, obiekty użyteczności publicznej oraz cmentarze. Stan techniczny wielu instytucji kultury, zespołów dziedzictwa kulturowego i obiektów pogrupowanych w szlaki kulturowe lub stanowiących podstawę do ich utworzenia jest zły, przez co kwalifikują się do przebudowy, modernizacji, renowacji lub rewaloryzacji. Ze względu na kubaturę lokalnych zabytków i instytucji kultury, działania na ich rzecz wymagają znacznych nakładów inwestycyjnych, pozostających poza zasięgiem jednostek samorządu terytorialnego. Problemem jest również brak skutecznej informacji o przedsięwzięciach kulturalnych, co przekłada się na bardzo niski poziom wiedzy potencjalnych turystów o ofercie miasta i regionu w tym zakresie. Wśród mocnych stron województwa opolskiego wymieniane są zarówno walory przyrodniczo-krajobrazowe, jak i dziedzictwo kulturowe, któremu towarzyszy wysoka aktywność kulturalna mieszkańców regionu.

W perspektywie finansowej 2014 - 2020 przewidziane zostało podkreślenie atrakcyjności obiektów zabytkowych, historycznych i produktów turystycznych. Zaplanowane działania obejmą również poprawę stanu technicznego obiektów dziedzictwa kulturowego. Ważnym aspektem podejmowanych w ramach RPO WO 2014 - 2020 interwencji będzie zwiększenie atrakcyjności oferty kulturowej regionu, w tym na obszarach przygranicznych województwa.

Zagadnienia związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i historycznego zostały przeanalizowane w ramach osi priorytetowej 5 „Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego”. Jednym z celów tej osi jest: cel szczegółowy 3 - Zwiększona dostępność zasobów kulturowych regionu. Do głównych typów przedsięwzięć wspieranych w ramach w/w celu szczegółowego należeć będą:

- 1) przebudowa, remont, zakup wyposażenia dla obiektów kultury, służące podwyższeniu standardu technicznego, w tym dostosowaniu do wymogów bezpieczeństwa wynikających z aktualnych przepisów prawa, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych;

2) odbudowa, przebudowa, konserwacja, remont lub wyposażenie obiektów dziedzictwa kulturowego oraz dziedzictwa naturalnego, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych;

3) budowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego lub naturalnego, dostosowanie tych obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, jedynie jako element uzupełniający projektu;

4) przebudowa lub remont budynków wraz z wyposażeniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów oraz ich zabezpieczenia;

5) konserwacja muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych; - działania edukacyjne, informacyjne jako integralny element projektu;

6) działania dotyczące wykorzystania, rozwoju aplikacji i usług teleinformatycznych związanych z kulturą i turystyką jako integralny element projektu.

4.2.6 Strategia Rozwoju Powiatu Brzeskiego na lata 2007 - 2020

W Strategii przedstawiono główne cele rozwoju kultury w powiecie brzeskim, są to:

- 1) poprawa bazy kulturowej;
- 2) zwiększenie oferty kulturalnej i jej promocja;
- 3) kultywowanie tradycji ludowych, regionalnych (np. rękodzieło, potrawy regionalne);
- 4) promocja dziedzictwa kulturowego;
- 5) promocja twórców i ich osiągnięć.

Brzeg jest atrakcyjnym ośrodkiem kulturalnym i turystycznym o znaczeniu ponad-powiatowym dzięki swoim zabytkom, bazie hotelowej. Odrestaurowane starówki miast, oraz zabytki na terenach wiejskich przyciągają turystów. Zachowany jest zabytkowy charakter poszczególnych miejscowości: budowli, układu przestrzennego, parków i rezerwatów przyrody. w połączeniu z nowoczesną infrastrukturą, pozwala żyć mieszkańcom na wysokim poziomie, zachowując wszystko to co tworzy „korzenie”.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

5.1.1 Strategia Rozwoju Gminy Grodków na lata 2014 - 2023

Strategia rozwoju gminy jest kluczowym elementem planowania rozwoju lokalnego. Głównym celem jest wskazanie wizji oraz strategicznych kierunków rozwoju gminy. Strategia jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania gminą. Pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości w poczynaniach władz gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Strategia umożliwia również efektywne gospodarowanie własnymi, zwykle ograniczonymi zasobami gminy, takimi jak: zasoby ludzkie, infrastruktura czy też środki finansowe. Dobrze zorganizowany proces opracowania strategii umożliwia zaangażowanie władz lokalnych oraz mieszkańców w planowanie swojej przyszłości. Uwzględnienie zgłaszanych opinii i pomysłów pozwala na wypracowanie strategii, z którą będzie się identyfikowała w dużym stopniu społeczność lokalna. Utożsamianie się władz i mieszkańców gminy z opracowaną strategią stanowi niezbędny warunek jej skutecznej realizacji.

Misje oraz cele Strategii dotyczące dziedzictwa kulturowego:

- CEL STRATEGICZNY II: Poprawa standardu życia mieszkańców/
Cel operacyjny 3: Wzmacnianie więzi społecznych.

Zadania:

- wspieranie działalności kulturalnej OSP oraz innych organizacji działających na terenie gminy,
- dalsza współpraca Domu Kultury z innymi jednostkami,
- propagowanie oferty kulturalnej gminy w gminach sąsiednich, powiecie i województwie,
- propagowanie szerokiej oferty sportowej dla mieszkańców gminy,
- organizacyjne i prawne wspieranie działań organizacji społecznych,
- kultywowanie tradycji i zwyczajów lokalnych,

- poprawienie komunikacji z mieszkańcami poprzez wykorzystanie obecnych możliwości technologicznych (m.in. poprzez portale społecznościowe),
- modernizacje i doposażenie instytucji kulturalnych,
- poprawa jakości infrastruktury pomocy społecznej dla osób starszych.
- CEL STRATEGICZNY IV: Rozwój oświaty, kultury, sportu i wypoczynku.
Cel operacyjny 2: Rozwój sportu, turystyki i rekreacji.
Zadania:
 - budowa i rozwój infrastruktury sportowej i sportu na obszarach wiejskich,
 - aktywowanie świetlic wiejskich jako ośrodków kultury i rozrywki oraz spędzania wolnego czasu dla mieszkańców wsi,
 - restaurowanie i rewitalizowanie obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy,
 - wykorzystanie walorów przyrodniczych do promocji i przyciągnięcia turystów weekendowych,
 - budowa i oznakowanie ścieżek pieszych, edukacyjnych i rowerowych na terenie gminy,
 - oznakowanie miejsc atrakcyjnych turystycznie,
 - utworzenie internetowego systemu informacji turystycznej,
 - popularyzacja terminarza imprez oraz wydarzeń kulturalnych, turystycznych i sportowych,
 - popularyzacja tras turystycznych i obiektów zabytkowych gminy.

5.1.2 Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grodków

Opracowanie jest zmianą „Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego Gminy Grodków” przyjętego uchwałą Rady Miejskiej w Grodkowie Nr XX/222/01 z dnia 26 września 2001 r. Obejmuje ono cały teren gminy w granicach administracyjnych. do zmiany studium przystąpiono po przeprowadzeniu oceny aktualności studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego Gminy Grodków oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wykonanej w kwietniu 2010 r. w wyniku przeprowadzonej oceny aktualności stwierdzono brak aktualności studium oraz części miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Jako główny cel (tzw. misję) określono Miasto i Gmina Grodków terenem zapewniającym mieszkańcom wysoki standard życia poprzez czyste środowisko, rozwiniętą bazę usług z zachowaniem rolniczej funkcji gminy.

Cele strategiczne, służące realizacji generalnego celu rozwoju:

- a. Aktywizacja gospodarcza miasta i gminy,
- b. Dostosowanie wsi do warunków Unii Europejskiej,
- c. Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej,
- d. Ochrona środowiska przyrodniczego,
- e. Rozwój rekreacji, wypoczynku i kultury w mieście i gminie.
 - ✓ Sport:
 - boiska piłkarskie oraz boiska wielofunkcyjne w każdej wsi,
 - rozwój sportów wodnych na bazie zbiorników wodnych,
 - tworzenie ścieżek rowerowych,
 - rozwój sportu wędkarskiego,
 - rozwój sportu szkolnego,
 - współorganizacja imprez sportowych,
 - tworzenie nowych obiektów sportowych.
 - ✓ Rekreacja:
 - zagospodarowywanie terenów zielonych,
 - popieranie budownictwa letniskowego,
 - rozwój bazy gastronomicznej i hotelowej,
 - rozwój agroturystyki,
 - ośrodek hippiczny.
 - ✓ Kultura
 - wspieranie Ośrodka Kultury i Rekreacji w Grodkowie,
 - rozwój bibliotek w miejscowościach: Grodków, Gnojna, Jędrzejów, Kolnica, Kopice,
 - wspieranie amatorskiego ruchu kulturowego,

- ochrona dóbr kultury (odnowa, rekonstrukcja, pomoc Przy odbudowie zabytków sakralnych, pałaców, dworców i kompleksów parkowych),
- promocja kultury poprzez stałe imprezy, tj. Ogólnopolski Konkurs Recytatorski, Festiwal Twórczości Dzieci, Przegląd Zespołów Artystycznych „Nieprzetarty Szlak”, Bieg Olimpijski, Grodkowski Jarmark Kulturalny, Regge Fest, Festiwal Piosenki Wakacyjnej, Dożynki Gminne oraz Dni Elsnerowskie - popularyzacja dorobków wsi,
- kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego z zachowaniem naturalnych krajobrazów i zabytkowych krajobrazów urbanistycznych,

5.1.3 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego gminy Grodków

Zgodnie z art. 15 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 778, ze zm.), w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Projekt planu, zgodnie z ww. ustawą musi zostać uzgodniony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miejscowości Gnojna zatwierdzony uchwałą Nr XXXV/374/06 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 27.09.2006 r.**

W § 9 dokumentu określono zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zasobów oraz dóbr kultury współczesnej i wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A” pełnej ochrony konserwatorskiej – została wyznaczona dla terenu wokół kościoła i parku krajobrazowego, jako obszar o szczególnie wartościowym charakterze, o zachowanej historycznej strukturze przestrzennej:

- a) w strefie „A” zakłada się bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich,
- b) działania konserwatorskie w tej strefie zmierzają do zachowania i uczynienia historycznego układu przestrzennego oraz konserwacji jego głównych elementów,
- c) działalność inwestycyjna, budowlana, jak również przebudowy, remonty, adaptacje, dostosowanie współczesnych funkcji czy podziały nieruchomości znajdujących się w obszarze strefy wymagają zezwolenia WKZ w Opolu.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie - teren wokół całego historycznego siedliska wsi:

- a) określa się wymóg zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, w tym przede wszystkim układu dróg, podziału działek i sposobu zagospodarowania działek siedliskowych,
- b) wymagane jest uzyskanie uzgodnienia WKZ w Opolu zmian rodzaju nawierzchni dróg oraz korekt lub zmian w ich przebiegu;
- c) dążyć należy do restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów;
- d) dążyć należy do dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie skali i formy bryły zabudowy, Przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej. w strefie tej należy prowadzić działalność inwestycyjną uwzględniając istniejące już związki przestrzenne i planistyczne,
- e) należy konsultować lub uzgadniać z WKZ w Opolu następujące działania inwestycyjne: budowa nowych obiektów kubaturowych: odwoływanie się gabarytami i sposobem kształtowania bryły nowej zabudowy do miejscowej tradycji architektonicznej; dopuszcza się trzy kondygnacje z dachami o stromych połaciach, krytych dachówką ceramiczną, ewentualnie z użytkowym poddaszem w dachu, o ile szczegółowe wytyczne nie stanowią inaczej; wysokość nowych budynków nie powinna przekraczać wysokości budynków sąsiednich; niedopuszczalne jest stosowanie dachów o mijających się połaciach nawysokości kalenicy oraz dachów o asymetrycznym nachyleniu połaci, przebudowy, rozbudowy i remonty, a także zmiany funkcji obiektów wpisanych do wykazu zabytków architektury i budownictwa, zmian historycznie ukształtowanych wnętrz urbanistycznych i ruralistycznych; prowadzenia wszelkich prac ziemnych.

f) postuluje się wprowadzenie zakazu stosowania materiałów współczesnych jak: siding, ocieplanie styropianem, gres, stolarka PCV, imitacja typu blachodachówka, gont papowy, płytowe ogrodzenia betonowe, w tym ażurowe,

g) wymaga się zastosowania stonowanej kolorystyki zgodnej z tradycyjnymi tendencjami; w oparciu o tynki mineralne ze szczególnym wskazaniem kolorów pastelowych,

h) postuluje się stosowanie naturalnych, tradycyjnych materiałów budowlanych tj. łupku, dachówki ceramicznej, stolarki drewnianej.

Strefa „OW” obserwacji archeologicznej – wyznaczona na rysunku planu w rejonie kościoła. Wszystkie działania inwestycyjne uzgadniać należy z odpowiednimi służbami konserwatorskimi, które podejmą decyzję dotyczącą wielkości i trybu badań archeologicznych.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Grodków zatwierdzony uchwałą Nr XXXV/375/06 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 27.09.2006 r.**

W § 9 uchwały zapisano następujące zasady ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar, na którym elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub nieznacznie zniekształconym. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny, jako materialne świadectwo historyczne. w strefie „A” zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową. Postuluje się opracowanie dla strefy szczegółowego planu jej rewaloryzacji. Strefa „A” obejmuje obszar miasta lokacyjnego w granicach historycznego układu urbanistycznego wraz z terenami obwarowań miejskich oraz zabudową usytuowaną w linii ulic podkreślających zewnętrzną linię obwarowań, przedstawionych na rysunku planu.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej, obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. są to tereny koncentrycznie przyległe do historycznego układu Starego Miasta, a także historyczny układ zabudowy dawnej wsi Półwiosek, ciągi uliczne ul. Sienkiewicza, część ul. Wrocławskiej, zespół ośrodka szkolno - wychowawczego przy ul. Krakowskiej, zespół obiektów mleczarni Przy ul. Warszawskiej oraz park krajobrazowy z zabytkowym wiatrakiem.

Strefa „K” ochrony krajobrazu: obejmuje tereny krajobrazu integralnie związane z zespołem zabytkowym znajdujące się w jego otoczeniu, obejmuje obszar parku z zabytkowym wiatrakiem.

Strefa „E” ekspozycji zabytkowego zespołu Starego Miasta - panoramy a) ochrona obejmuje otwarcia widokowe miasta wzdłuż ciągów komunikacyjnych, skąd najlepiej eksponowana jest panorama miasta ze wszystkimi dominantami architektonicznymi.

Strefa „W” ochrony archeologicznej. Obejmuje teren udokumentowanych stanowisk archeologicznych, posiadający własną formę krajobrazową (grodziska, kurhany, osady, itp.). w razie podejmowania jakichkolwiek inwestycji na tym obszarze, w tym także rewaloryzacyjnych należy wykonać wyprzedzające badania archeologiczne uzgodnione uprzednio z WKZ w Opolu.

Strefa „OW” obserwacji archeologicznej. Wszystkie działania inwestycyjne uzgadniać należy z odpowiednimi służbami konserwatorskimi, które podejmą decyzję dotyczącą wielkości i trybu badań archeologicznych.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego niektórych miejscowości gminy Grodków (Tarnów Grodkowski, Gola Grodkowska, Lubcz, Wojśław, Kolnica, Młodoszowice, Bąków, Lipowa, Przylesie Dolne, Wierzbnik, Nowa Wieś Mała, Wójtowice, Jędrzejów, Strzegów, Jeszkotle, Starowice Dolne) uchwalony uchwałą Nr XXXV/376/06 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 27.09.2006 r.**

§ 9. dokumentu określa zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zasobów oraz dóbr kultury współczesnej:

Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, obejmuje tereny wokół najbardziej wartościowych historycznie takich obiektów jak: kościół wraz z otoczeniem w Bąkowie, zespół dworsko - folwarczny oraz osobno kościół wraz z otoczeniem w Jeszkotli, kościół wraz z otoczeniem oraz osobno zespół pałacowo - parkowy w Jędrzejowie, kościół wraz z otoczeniem w Kolnicy, kościół wraz z otoczeniem w Lipowej, kościół wraz z otoczeniem w Lubczy, kościół wraz z otoczeniem w Młodoszowicach, kościół wraz z otoczeniem w Starowicach Dolnych, kościół wraz z otoczeniem w Tarnowie Grodkowskim, kościół wraz z otoczeniem w Wierzbniku, kościół wraz z otoczeniem w Wojśławiu,

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej, obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie, czyli historyczny układ zabudowy wsi Bąków, Gola Grodkowska, Jeszkotle, Jędrzejów, Kolnica, Lipowa, Lubcz, Młodoszowice, Nowa Wieś Mała, Przylesie Dolne, Strzegów, Starowice Dolne, Tarnów Grodkowski, Wierzbnik, Wojśław oraz Wójtowice.

Strefa „OW” obserwacji archeologicznej - wyznaczono ją we wsiach Bąków, Kolnica, Lubcz, Starowice Dolne oraz Wojsław. Wszystkie działania inwestycyjne uzgadniać należy z odpowiednimi służbami konserwatorskimi, które podejmą decyzję dotyczącą wielkości i trybu badań archeologicznych.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków. Obiekty znajdujące się w rejestrze objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich przepisów szczególnych, w tym przede wszystkim z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Każda działalność inwestycyjna na obszarze czy obiekcie wpisanym do rejestru zabytków (np. obszar zespołu pałacowo - parkowego itp.) wymaga pozwolenia WKZ.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego niektórych miejscowości gminy Grodków – wieś Zielonkowice uchwalony uchwałą Nr XXI/222/08 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 24.09.2008 r.**

Zasady ochrony krajobrazu, dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej zostały opracowane w § 6. Ustalono w nim między innymi:

- na całym obszarze objętym planem w przypadku odkrycia przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, zabezpieczyć go i miejsce odkrycia oraz niezwłocznie zawiadomić o tym Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne w obiektach zabytkowych, dotyczące bryły i dachu - jego kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, wystroju architektonicznego i formy architektonicznej, wymagają uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

- dokonywanie podziału zabytków nieruchomych, zmiana sposobu ich użytkowania, umieszczanie urządzeń technicznych i reklam wymagają uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

- wykaz oznaczonych w planie obiektów zabytkowych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom. Wpisywanie i skreślanie z ewidencji zabytków nieruchomych poszczególnych obiektów nie spowoduje zmian w ustaleniach planu.

W planie nie wyznaczono stref ochrony konserwatorskiej.

- **Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego niektórych miejscowości gminy Grodków – wieś Jaszów uchwalony uchwałą Nr XXI/223/08 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 24.09.2008 r.**

Zasady ochrony krajobrazu, dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej zostały opracowane w § 6. Ustalono w nim między innymi:

- na całym obszarze objętym planem w przypadku odkrycia przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, zabezpieczyć go i miejsce odkrycia oraz niezwłocznie zawiadomić o tym Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- ochronie konserwatorskiej na podstawie przepisów odrębnych podlegają obiekty i obszary zabytkowe oraz stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.

- wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne w obiektach zabytkowych, dotyczące bryły i dachu - jego kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, wystroju architektonicznego i formy architektonicznej, wymagają uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

- dokonywanie podziału zabytków nieruchomych, zmiana sposobu ich użytkowania, umieszczanie urządzeń technicznych i reklam wymagają uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

- nowa zabudowa lokalizowana w sąsiedztwie ww. obiektu powinna swym charakterem, formą i gabarytami nawiązywać do zabudowy historycznej.

- wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne w obiektach zabytkowych, dotyczące bryły i dachu - jego kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, wystroju architektonicznego i formy architektonicznej, wymagają uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

- dokonywanie podziału zabytków nieruchomych, zmiana sposobu ich użytkowania, umieszczanie urządzeń technicznych i reklam wymagają uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

- na obszarze stanowisk archeologicznych obowiązują następujące wymogi konserwatorskie: ustala się konieczność opiniowania wszelkich zamierzeń inwestycyjnych (także zakładania infrastruktury technicznej oraz innych wykopów ziemnych) z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; wszelkie prace ziemne w obrębie oraz w bezpośredniej bliskości stanowisk archeologicznych powinny być poprzedzone badaniami archeologicznymi oraz prowadzone pod nadzorem archeologiczno - konserwatorskim; dopuszcza się

uprawy rolnicze, ogrodowe itp., Przy czym należy unikać głębokiej orki, stanowiącej zagrożenie dla znajdujących się w ziemi zabytków archeologicznych.

- wykaz oznaczonych w planie stanowisk archeologicznych oraz obiektów zabytkowych ujętych w rejestrze zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom. Wpisywanie i skreślanie z ewidencji zabytków nieruchomości poszczególnych obiektów nie spowoduje zmian w ustaleniach planu.

W planie nie wyznaczono stref ochrony konserwatorskiej.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego niektórych miejscowości gminy Grodków – Wojnowiczki, Rogów, Żarów, Bogdanów i Mikołajowa uchwalony uchwałą Nr XLIV/452/10 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 03.11.2010 r.**

§ 6. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

Strefa "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej we wsi Bogdanów dla kościoła wraz z otoczeniem obejmującą obszar szczególnie wartościowy, o bardzo dobrze zachowanej strukturze przestrzennej wokół historycznego obiektu. Wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne, prace rewaloryzacyjne, badania archeologiczno - architektoniczne i stratygraficzne na obszarze strefy „A” należy konsultować i uzgadniać z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Strefa "B" ochrony konserwatorskiej obejmującą obszary we wsi: Bogdanów, Mikołajowa, Rogów, oraz Żarów, w których elementy dawnego układu wsi zachowały się w stosunkowo dobrym stanie.

Strefa "OW" ochrony konserwatorskiej obserwacji archeologicznej we wsi Bogdanów obejmującą obszar o średniowiecznej metryce, gdzie stwierdzono lub zachodzi domniemanie występowania ważnych relikwów archeologicznych.

Wykaz oznaczonych w planie obiektów i obszarów zabytkowych ujętych w rejestrze zabytków i gminnej lub wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom. Wpisywanie i skreślanie z ewidencji zabytków nieruchomości poszczególnych obiektów nie spowoduje zmian w ustaleniach planu.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego niektórych miejscowości gminy Grodków – Sulisław uchwalony uchwałą Nr XLIV/453/10 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 03.11.2010 r.**

§ 6. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Strefa "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej dla zespołu pałacowego z parkiem obejmującą obszar szczególnie wartościowy, o bardzo dobrze zachowanej strukturze przestrzennej wokół historycznych obiektów. Wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne, prace rewaloryzacyjne, badania archeologiczno - architektoniczne i stratygraficzne na obszarze strefy „A” należy konsultować i uzgadniać z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Strefa "B" ochrony konserwatorskiej obejmująca obszar, w którym elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Ustala się wymóg konsultowania i uzyskania uzgodnienia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wszelkich zamierzeń inwestycyjnych (zmian i podziałów nieruchomości oraz przebudowy, nadbudowy, rozbudowy i remontów wszystkich obiektów) oraz zmian historycznie ukształtowanych wewnątrz ruralistycznych będących w strefie, jak również zmian rodzaju nawierzchni dróg oraz korekt w ich przebiegu.

Strefa "K" ochrony krajobrazu kulturowego obejmująca tereny harmonijnego współistnienia krajobrazu przyrodniczego z historyczną zabudową, a w szczególności zabytkowego założenia pałacowo - parkowego. Wszelkie działania inwestycyjne polegające na wznoszeniu nowych obiektów kubaturowych oraz nadbudowie i zmianie wyglądu istniejących obiektów na obszarze strefy „K” należy uzgadniać z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego niektórych miejscowości gminy Grodków – Gierów, Wierzba uchwalony uchwałą Nr XLIV/454/10 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 03.11.2010 r.**

§ 6. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

Strefa "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej dla parku dworskiego obejmującą obszar szczególnie wartościowy, o bardzo dobrze zachowanej strukturze przestrzennej. Wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne, prace rewaloryzacyjne, badania archeologiczno - architektoniczne i stratygraficzne na obszarze strefy „A” należy konsultować i uzgadniać z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Strefa "B" ochrony konserwatorskiej obejmująca obszar, w którym elementy dawnego układu wsi zachowały się w stosunkowo dobrym stanie.

Ustala się wymóg konsultowania i uzyskania uzgodnienia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wszelkich zamierzeń inwestycyjnych (zmian i podziałów nieruchomości oraz przebudowy, nadbudowy, rozbudowy i remontów wszystkich obiektów) oraz zmian historycznie ukształtowanych wewnątrz ruralistycznych będących w strefie, jak również zmian rodzaju nawierzchni dróg oraz korekt w ich przebiegu.

- **W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego niektórych miejscowości gminy Grodków – Więcmierzycze, Kopice, Żelazna, Głębocko, Osiek Grodkowski, Gałązyczce, Kobiela uchwalony uchwałą Nr XLIV/455/10 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 03.11.2010 r.**

§ 6. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Strefa "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmująca obszary szczególnie wartościowe, o bardzo dobrze zachowanej strukturze przestrzennej wokół najbardziej wartościowych historycznie obiektów, takich jak: kościół wraz z otoczeniem oraz osobno park dworski w Gałązyczkach, kościół wraz z otoczeniem oraz osobno park dworski w Kobieli, kościół wraz z otoczeniem, zespół folwarczny oraz zespół pałacowy z parkiem w Kopicach, kościół wraz z otoczeniem oraz osobno zespół pałacowo - folwarczny z parkiem w Osieku Grodkowskim, kościół wraz z otoczeniem oraz spichrz dworski w Więcmierzycach i kościół wraz z otoczeniem oraz spichrz w Żelaznej. Wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne, prace rewaloryzacyjne, badania archeologiczne - architektoniczne i stratygraficzne na obszarze strefy „A” należy konsultować i uzgadniać z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Strefa "B" ochrony konserwatorskiej obejmująca obszary we wsiach: Gałązyczce, Kobiela, Kopice, Osiek Grodkowski, Więcmierzycze, Głębocko, Żelazna i Wierzba, w których elementy dawnego układu wsi zachowały się w stosunkowo dobrym stanie.

Ustala się wymóg konsultowania i uzyskania uzgodnienia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wszelkich zamierzeń inwestycyjnych (zmian i podziałów nieruchomości oraz przebudowy, nadbudowy, rozbudowy i remontów wszystkich obiektów) oraz zmian historycznie ukształtowanych wewnątrz ruralistycznych będących w strefie, jak również zmian rodzaju nawierzchni dróg oraz korekt w ich przebiegu.

Strefa "K" ochrony krajobrazu kulturowego obejmująca tereny harmonijnego współistnienia krajobrazu przyrodniczego z historyczną zabudową, a w szczególności zabytkowych założeń pałacowo – parkowych w Kopicach i Osieku Grodkowskim. Wszelkie działania inwestycyjne polegające na wznoszeniu nowych obiektów kubaturowych oraz nadbudowie i zmianie wyglądu istniejących obiektów na obszarze strefy „K” należy uzgadniać z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Na obszarze objętym planem ochronie konserwatorskiej podlegają stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej lub w gminnej ewidencji zabytków.

Strefa "OW" ochrony konserwatorskiej obserwacji archeologicznej we wsiach: Kopice, Osiek Grodkowski, Więcmierzycze, Żelazna obejmujące obszary o średniowiecznej metryce, gdzie stwierdzono lub zachodzi domniemanie występowania ważnych relikwów archeologicznych.

Wykaz oznaczonych w planie obiektów i obszarów zabytkowych ujętych w rejestrze zabytków i gminnej lub wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom. Wpisywanie i skreślanie z ewidencji zabytków nieruchomych poszczególnych obiektów nie spowoduje zmian w ustaleniach planu.

Na obszarze objętym planem ochronie podlegają cmentarze nieczynne.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulicy Traugutta w Grodkowie i Tarnowie Grodkowskim uchwalony uchwałą Nr VII/60/15 Rady Miejskiej w Grodkowie z dnia 03.06.2015 r.**

§ 6. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej, w której obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- a. należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego, tj. linie zabudowy, kompozycję wewnątrz urbanistycznych istniejącej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej oraz kompozycję zieleni, zachować istniejące historyczne nawierzchnie;
- b. obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu;
- c. przy rozbudowach, przebudowach, dobudowach i remontach obiektów położonych w strefie „B” ochrony konserwatorskiej wymagane jest dostosowanie do walorów architektonicznych otoczenia;

- d. nowa zabudowa winna być dostosowana do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie lokalizacji, rozplanowania, skali, ukształtowania bryły w tym geometrii i wysokości dachu, poziomu posadowienia parteru, formy architektonicznej, podziałów i usytuowania otworów okiennych i drzwiowych, zastosowanych materiałów, Przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej oraz nawiązywać formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej, nie może ona dominować nad zabudową historyczną;
- e. w nowej zabudowie należy stosować dachy strome, symetryczne o kątach nachylenia połaci dachowych w zakresie od 38° do 45° (w dachach mansardowych dopuszcza się zwiększenie spadków połaci do 60°), pokrycie dachów dachówką ceramiczną lub cementową w kolorze czerwonym (ceglastym), matowym;
- f. ustala się zakaz stosowania okładzin elewacyjnych z tworzyw sztucznych (typu „sidding”) oraz pokryć dachowych z blachy trapezowej i falistej.

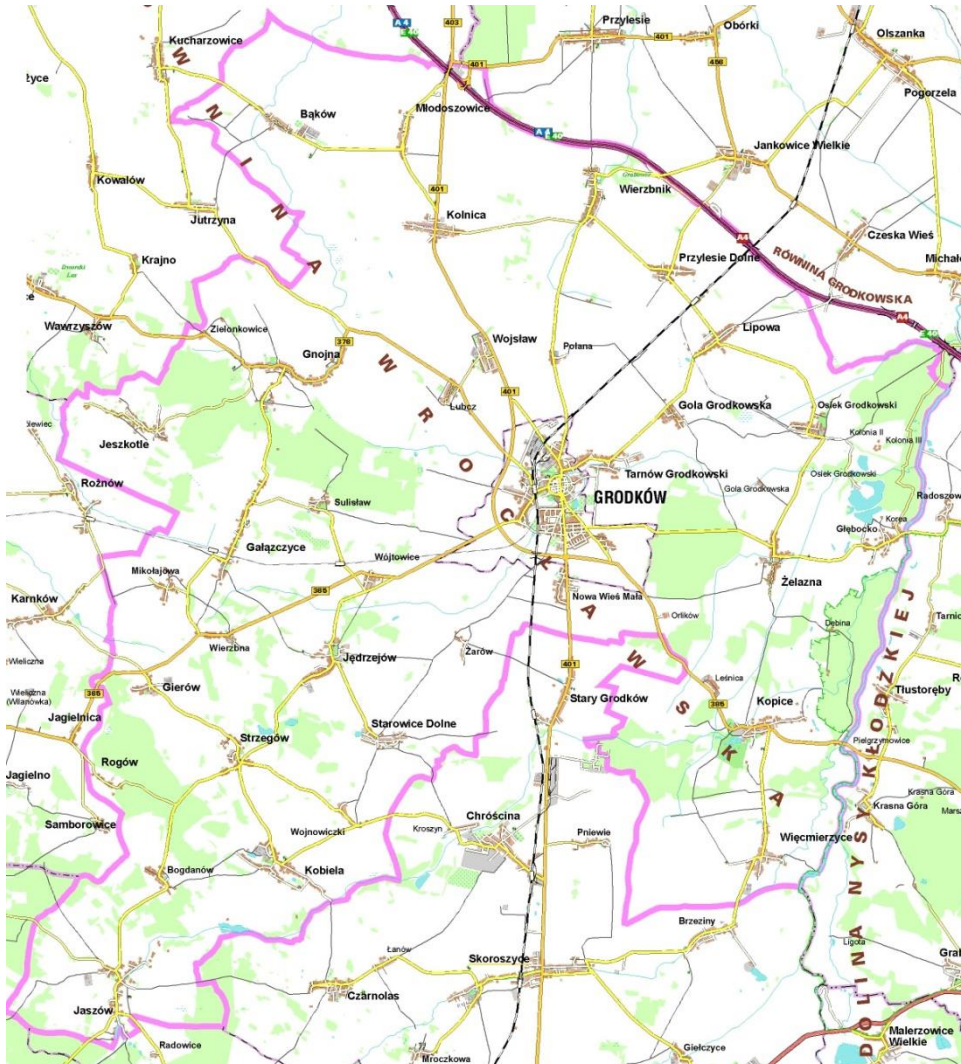
Dla obiektów ujętych w ewidencji zabytków ustala się następujące wymogi konserwatorskie:

- a. należy zachować lub odtworzyć historyczną bryłę; kształt i geometrię dachu oraz zastosowane tradycyjne materiały budowlane,
- b. należy stosować pokrycia dachów dachówką ceramiczną lub cementową w kolorze ceglastym, matowym,
- c. należy utrzymać, a w zniszczonych fragmentach odtworzyć historyczny detal architektoniczny,
- d. należy zachować kształt, rozmiary i rozmieszczenie otworów zgodne z historycznym wizerunkiem budynku; należy utrzymać lub odtworzyć oryginalną stolarkę okien i drzwi,
- e. w przypadku dopuszczalności przebiccia nowych otworów należy je zharmonizować z zabytkową elewacją budynku,
- f. wymagane jest stosowanie kolorystyki, nawiązującej do tradycyjnych lokalnych rozwiązań; ustala się zakaz stosowania w elewacjach okładzin ściennych z tworzyw sztucznych z PCV typu „sidding”,
- g. należy zachować lub odtworzyć oryginalne elewacje z ich wystrojem architektonicznym,
- h. na wyeksponowanych elewacjach frontowych ustala się zakaz lokalizacji elementów technicznego wyposażenia budynków (np. klimatyzatory, anteny satelitarne, wyloty przewodów dymowych i wentylacyjnych).

W granicach obszaru objętego planem ustala się strefę ochrony zabytków archeologicznych (obszar w wykazie zabytków archeologicznych), w której dla inwestycji związanych z pracami ziemnymi wymagane jest przeprowadzenie badań archeologicznych zgodnie z przepisami odrębnymi. Granica strefy ochrony zabytków archeologicznych jest tożsama z granicą obszaru objętego planem.

5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Grodków

5.2.1 Charakterystyka gminy

Mapa 1. Gmina Grodków (podkład: <http://emapy.com/grodkow/>).

Gmina Grodków jest jedną z 71 gmin województwa opolskiego. Położona jest w jego południowo-zachodniej części w powiecie brzeskim. Gmina graniczy:

- od południa z gminą Skoroszyce i Pakosławice,
- od południowego zachodu z gminą Kamiennik,
- od zachodu z gminą Przeworno, Miastem i Gminą Wiązów,
- od północnego wschodu i wschodu z gminą Olszanka,
- od wschodu z Miastem i Gminą Niemodlin.

Obejmuje obszar 28 459 ha (285 km²), w tym miasto 988 ha. Geograficznie gmina położona jest na Równinie Grodkowskiej, Po lewej stronie doliny Nysy Kłodzkiej. od północy granicą gminy jest autostrada A4, na wschodzie gmina Niemodlin, na południu gmina Skoroszyce, a na zachodzie woj. dolnośląskie.

Miasto Grodków położone jest w centrum gminy. Odległość od najbardziej oddalonych od miasta miejscowości do Grodkowa wynosi: z Jaszowa 19 km, a Bogdanowa 15 km. Miasto oddalone jest od Opola o 52 km i taka sama odległość dzieli je od Wrocławia. Administracyjne miasto - gmina obejmuje miasto Grodków i 35 sołectw. Największe wsie to Gnojna, Kopice, Bąków, Jędrzejów.

Gmina leży w ciągu ważnych arterii komunikacyjnych:

- Przy trasie Wrocław - Nysa - Głucholaz,

- 8 km od odcinka Gliwice - Wrocław autostrady A4.

Gmina Grodków znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego łagodnego zdominowanego przez wpływy klimatu atlantyckiego z okresowymi wpływami klimatu kontynentalnego. Gmina odznacza się stosunkowo łagodnymi zimami. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń. Okresy mrozów nie trwają długo a kilka razy w ciągu zimy następują odwilże. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec. Szczególnie charakterystyczną cechą klimatu są łagodne i długie jesienie oraz wczesne i pogodne wiosny. w dziedzinie opadów atmosferycznych zaznacza się wyraźnie wpływ Sudetów. od strony wschodniej gminy Grodków stanowi rzeka Nysa Kłodzka, Przy której położonych jest pięć miejscowości wiejskich tj. Osiek Grodkowski, Głębocko, Żelazna, Kopice i Więcmierzyce, Najważniejszym ciekim przepływającym przez miasto Grodków jest Struga Grodkowska. Przez gminę przepływają także: ciek starowicki i ptakowicki.

5.2.2 Zarys historii rozwoju przestrzennego gminy

Miasto Grodków lokowano w ok. 1250 r. i była to prywatna, możnowładcza lokacja miejska wpływowego rodu Panów z Pogorzeli. w XIII w. powstało również dziewięć wsi: Bąków, Gałączyce, Głębocko, Gnojna, Gola Grodkowska, Kolnica, Lubcz, Nowa Wieś Mała i Więcmierzyce. Pod koniec XIII w lub na początku XIV w. lokowano: Bogdanów, Gierów, Jaszów, Jeszkotle, Jędrzejów, Kobielę, Lipową, Mikołajową, Osiek Grodkowski, Rogów, Starowice Dolne, Strzegów, Sulisław, Tarnów Grodkowski, Wierzbna, Wierzbnik, Wojsław, Wójtowice i Żelazną. XIV-wieczną metrykę mają Kopice, Młodoszowice i Przylesie Dolne. Prawdopodobnie w XVIII w. powstały Zielonkowice, a w latach 40. XIX w. – Wojnowiczki i Żarów.

Bąków

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1258 r. (Banchow, In Bankowe). Wieś założono w pierwszej połowie XIII w. w 1258 r. syn Henryka Pobożnego, książę wrocławski Henryk III Biały nadał za wierną służbę Wilgowi z Bąkowa dwa łany ziemi ze wszystkimi dochodami. Wilgo był prawdopodobnie zasadźcą i sołtysem tej wsi.

W miejscowości znajduje się gotycki kościół pw. św. Katarzyny zbudowany za czasów biskupa wrocławskiego Przecława z Pogorzeli (1341-1376). Obecnie miejscowość liczy około 600 mieszkańców.

Bogdanów

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach ok. 1300 r. (In Jampna sive Bogdandorf). Później funkcjonowała m.in. nazwa *Boitsmannsdorf* i *Boitmannsdorf*.

Bogdanów położony jest ok. 15 km na zachód od Grodkowa. w średniowieczu miejscowość była własnością biskupów wrocławskich. w XVI w. panami lennymi był ród von Rothkirch. Kolejnym właścicielem aż do XX w. został ród Hundtów ze Starego Grodkowa. w miejscowości istniała posiadłość rycerska z folwarkiem, a w późniejszym czasie powstał także dwór. w 1858 r. właścicielem dworu była rodzina von Hundt.

Gałączyce

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Galansicz sive villa Gerardi). Później nazwa miejscowości uległa germanizacji na *Giersdorf*.

Poprzednia nazwa miejscowości brzmiała Gałączyce, zmieniono ją na Gałączyce gdyż wg przeprowadzonych badań nazwa miejscowości pochodzi od jej założyciela Hrabiego Gałązki. Położona jest w północno-zachodniej części gminy. w średniowieczu należała do rodziny Panów z Pogorzeli. od 1372 r. do sekularyzacji w 1810 r. należała do dóbr biskupów wrocławskich. Później znajdujący się w miejscowości majątek był w rękach prywatnych i kilkakrotnie zmieniał właścicieli. w 1881 r. miejscowy majątek znajdował się w rękach rodziny von Grosser. z Gałączyc wywodzi się m.in. Ernst Johann Wiedemann, słynny niemiecki kompozytor.

Nazwę miejscowości zmieniono z Gałączyce na Gałączyce, gdyż wg przeprowadzonych badań nazwa miejscowości pochodzi od jej założyciela Hrabiego Gałązki.

Gierów

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach ok. 1300 r. (Gerow). Później funkcjonowała nazwa *Guhrau*.

Zabudowania wsi stanowią dość zwarty ciąg wzdłuż szosy Po obu jej stronach. Wieś usytuowana jest na niewielkim wzniesieniu. od zachodu i północnego zachodu otaczają ją kompleksy leśne, od północy i wschodu – pola uprawne. Miejscowość występowała w średniowieczu Pod nazwą łacińską Antiqua Gora. od początku XVIII w. miejscowością zarządzało czterech kolejnych właścicieli: Rodzina von Folgersberg, Ernest Hertz, Baron von Renz, Gustav Kolbe i od 1858 r. rodzina von Pohl. Ostatnim właścicielem Gierowa był Philips Pohl. Gierów położony jest Przy skrzyżowaniu dróg relacji Chróścina - Przeworno i Grodków-Ziębice. Zabudowania wsi stanowią dość zwarty ciąg wzdłuż szosy Po obu jej stronach. Wieś usytuowana jest na niewielkich wzniesieniach. od zachodu i północnego-zachodu otaczają ją kompleksy leśne, od północy i wschodu – pola uprawne.

Głębocko

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach w 1743 r. (Tieffensee). Gród kasztelański wzmiankowano w źródłach w 1272 r.

Sołectwo liczące około 240 mieszkańców, położone jest we wschodniej części Gminy Grodków, na lewym brzegu rzeki Nysy Kłodzkiej. we wczesnym średniowieczu istniał tu gród kasztelański wzmiankowany w źródłach w 1272 r. Gród zniszczony został podczas wojen husyckich ok. 1430 r. Później, przez blisko dwa wieki, miejscowość należała do rodziny von Dresk. Sołectwo otoczone jest licznymi terenami leśnymi stanowiącymi fragmenty Puszczy Niemodlińskiej na obszarze których utworzono dwa rezerwy przyrody: Kokorycz i Dębina.

Gnojna

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach w 1284 r. (Gnoyna). Później funkcjonowała nazwa *Olbendorf*.

Gnojna położona jest na trasie z Grodków - Strzelin. Zamieszkuje ją ok. 650 mieszkańców. od średniowiecza do 1810 r. (sekularyzacja) Gnojna należała do biskupów wrocławskich. Administracyjnie wchodziła w skład okręgu strzelińskiego. we wsi znajdował się pałac który usytuowany był w miejscu dzisiejszego boiska szkolnego. we wsi od 1302 r. istnieje kościół obecnie pw. Matki Boskiej Różańcowej.

Gola Grodkowska

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach w 1260 r. (Gola). Później funkcjonowała nazwa *Guhlau*.

Sołectwo to leży we wschodniej części gminy, ok. 4 km od miasta Grodków. Zamieszkuje je ok. 310 osób. w czasach nowożytnych miejscowość była podzielona na wioskę i majątek rycerski. od 1732 r. majątek składający się z zespołu folwarcznego w kształcie prostokąta, budynku mieszkalnego, spichlerza, stajni i wozowni należał do rodziny hrabiowskiej von Franken - Sierstorpf. Przy drodze w kierunku Żelaznej stał młyn. do dnia dzisiejszego zachowały się zabudowania folwarczne, w tym klasycystyczny spichlerz. Miejscowość słynie z często organizowanych festynów i zabaw. w Goli urodził się m.in. Alois Kassner, światowej sławy magik.

Grodków

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach w 1210 r. (Grodcovichi). Później funkcjonowały zapisy *Grodcov*, *Grodchov*.

Miasto położone jest przy dawnym szlaku handlowym z Wrocławia przez Brzeg do Nysy i Ołomuńca oraz odgałęzieniu drogi do Krakowa. w 1234 r. książę wrocławski Henryk Brodaty założył dwie wsie na tzw. prawie niemieckim (Stary i Nowy Grodków). Już wcześniej jednak na terenie dzisiejszego Grodkowa istniała osada. Miasto lokowano ok. 1250 r. z inicjatywy rodu Panów z Pogorzeli, była to ich prywatna lokacja miejska. w latach 1253-1254 miasto przejął książę Henryk III. Pierwsza pieczęć miejska pochodzi z 1268 r. w 1276 r. nastąpiła ponowna lokacja miasta na prawie średzkim. Miasto rozplanowane zostało na owalu o osi wschód-zachód, z wewnętrznym układem szachownicowym ulic, z prostokątnym rynkiem i ratuszem pośrodku oraz kościołem parafialnym w części zach. w 1296 r. miasto otoczone zostało murami i fosami, z czterema wieżami bramnymi. Wieże w murach miejskich wybudowane zostały za czasów biskupa wrocławskiego Przeclawa z Pogorzeli (1341-1376).

W 1763 r. Grodków stał się siedzibą pruskiego garnizonu. w 2 poł. XIX w. miasto przeżywało okres intensywnego rozwoju. Wokół dawnych murów miejskich wytyczono promenadę, Przy której wzniesionych został szereg budynków publicznych (szkoła rolnicza, poczta, urząd katastralny) oraz prywatne wille. Miasto wzbogaciło się także o gmachy urzędu landrata (Landratsamt) i szpitala powiatowego. w latach 1912-1913

zbudowano nowe koszary. w 1936 r. otwarty został basen miejski. Podczas II wojny światowej, w lutym 1945 r., miasto zostało zniszczone w ponad 60%. Po przekazaniu tzw. Ziemi Zachodnich Polsce w wyniku ustaleń poczynionych w Jałcie i Poczdamie nazwa miasta uległa zmianie na Grodków, a jego dotychczasowi mieszkańcy zostali wysiedleni do Niemiec. Zniszczona wojną zabudowa starego miasta została rozebrana, zaś na jej miejscu powstały rozległe place bądź budynki z tzw. wielkiej płyty. Materiały budowlane z rozbiórki posłużyły m.in. za budulec dla warszawskiej Starówki.

W Grodkowie urodził się nauczyciel Fryderyka Chopina (1810-1849), założyciel pierwszej na ziemiach polskich wyższej uczelni muzycznej, kompozytor, dyrygent, pianista, skrzypek i śpiewak – Józef Elsner (1769-1854). Przy ulicy noszącej Jego imię zorganizowano muzeum jemu poświęcone. Tu też stawiał swe pierwsze kroki ostatni z wielkich lutnistów barokowych, także kompozytor, Sylvius Leopold Weiss (1687-1750). Wśród ważnych grodkowian są także: Sebastian von Rostock (1607-1671) – biskup wrocławski i Starosta Generalny Śląska w czasie panowania cesarza Ferdynanda III oraz Melchior Adam - XVII-wieczny encyklopedysta i historyk literatury.

Jaszów

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach ok. 1300 r. (Syffridi villa). Później funkcjonował zapis Siffridsdorf (1368 r.), a następnie Seiffersdorf.

Jaszów, to najdalej na południe wysunięta miejscowość na terenie Gminy Grodków. Ma bardzo ciekawe położenie geograficzne ze względu na mniej więcej jednakowe odległości do czterech miast: do Grodkowa – 7 km, do Otmuchowa – 18 km, do Nysy – 17 km i do Ziębic – 18 km. we wsi mieszka ok. 370 osób.

Wieś znana od początku XIV w. od połowy XIV w. należała do włości biskupa wrocławskiego. Wzmianki źródłowe o miejscowym kościele pochodzą z 1302 r. we wsi znajdował się dwór rycerski z sadem wiśniowym oraz fabryka octu, krochmalu, dwa tartaki i dwie szkoły. Jaszów leży na terenie mocno pofałdowanym obfitującym w szereg potoków, tutaj między innymi ma źródło Stara Struga Grodkowska. Cały teren otoczony jest lasami obfitującymi w chronione gatunki roślin.

Jeszkotle

Miejscowość położona jest ok. 14 km od Grodkowa. Znana jest od początku XIV w. Kościół wybudowano prawdopodobnie w 1511 r. Zachowało się w nim kilka płyt nagrobnych przedstawicieli rodu von Schweinichen (spokrewnionych lub skoligaconych z możliwym rodem Panów z Pogorzeli). Pod koniec XVIII w. we wsi istniały dwa folwarki. Dwór wzniesiono w początkach XIX w.

Jędrzejów

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach ok. 1300 r. (villa Ossec sive Andreasdorf). Oddalona ok. 7 km na zachód od Grodkowa.

Jędrzejów był własnością rodu von Rottenberg, a Pod koniec XVIII w. przeszła w ręce rodziny Hennebergów. w 1830 r. odkupił ją za sumę 62.000 talarów Teodor von Gilgenschaimb. Ostatnim właścicielem wsi był Aleksander von Francken-Sierstorff, który zginął podczas II wojny światowej.

W Jędrzejowie znajdują się dwa okazałe zabytki. Jednym z nich jest kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza, gruntownie przebudowany w latach 1724-1730, w stylu barokowym. Drugim zabytkiem jest pałac neoklasycyzy, w którym obecnie znajduje się Państwowy Dom Opieki Społecznej.

Kobiela

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach ok. 1300 r. (Cobola sive Cuschmalz). Później posługiwano się zapisami *Kühschmalz* i *Kobyła*.

Wieś położona w południowo-zachodniej części gminy Grodków, Przy drodze relacji Chróścina Nyska - Bogdanów, ok. 8 km od Skoroszyc. do połowy XVII w. była własnością biskupów wrocławskich i dzieliła się na dwie części Dolną i Górną. w 2 połowie XVIII w. w Górnej Kobieli znajdował się pałac, folwark i młyn wodny oraz barokowy kościół pw. św. Jerzego. w otoczeniu kościoła istnieje XVII-wieczny mur oraz plebania z przełomu XVIII i XIX w.

We wsi znajduje się zabytkowy park podworski o powierzchni 4,47 ha. Południową część parku zajmuje niewielki ogródek jordanowski i boisko do siatkówki. Park spełnia funkcję sportowo-rekreacyjną, jest placem zabaw dla dzieci i miejscem wypoczynku mieszkańców wsi.

Kolnica

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1242 r. (Lichtenberch). Później funkcjonowała nazwa *Lichtenberg*.

Kolnica położna jest w północno-zachodniej części gminy, Przy trasie Nysa- Wrocław. Oddalona ok. 8 km na południowy-zachód od Grodkowa i 3 km od odcinka autostrady A-4 relacji Gliwice-Wrocław. Najstarszy dokument, w którym wspomina się o Kolnicy wystawiony został w 1242 r. przez kancelarię księcia Bolesława II, który przekazał prawa do wsi niejakiemu Hermanowi, przenosząc w ten sposób majątek Kolnicy na prawo niemieckie. w 1290 r. potwierdzony jest patronat książęcy. Wieś pierwotnie zobowiązana do płacenia dziesięciny klasztorowi w Kamieńcu, aż do sekularyzacji w 1810 r. podlegała biskupowi wrocławskiemu. Franz Scholz był przodkiem ostatniego właściciela sołectwa Józefa Scholza, który utrzymał dziedziczość osady do 1945 r.

We wsi zachowało się kilka godnych uwagi zabytków, wśród których na czoło wysuwa się otoczony murem z kamienia narzutowego, gotycki kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca. Wzniesiono go w 2 poł. XIII w., a rozbudowano na przełomie XVIII i XIX w. Przy kościele znajduje się średniowieczny krzyż pokutny. Poza tym w Kolnicy znajdują się trzy przydrożne kapliczki, z których największa pw. Matki Bożej Dobrej Rady pochodzi z XIX w.

Kopice

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1371 r. (Coppicz). Później posługiwano się zapisami *Schwarzengrund* i *Koppitz*.

Kopice od 1360 r. były siedzibą znanych rodów śląskich w tym m.in. von Borsnitz, od 1450 – von Beess. w 1531 r. posiadał je kanonik katedry wrocławskiej Baltazar von Neckern, potem Hans Heinrich Heymann von Rosenthal, Gotfried von Spätgen i od 1751 r. – śląska rodzina von Sierstorpff. To właśnie dla nich opolski budowniczy Jan Rudolf w 1784 r. wybudował renesansową rezydencję, która stała się w późniejszym czasie głównym trzonem pałacu w Kopicach. w 1859 r. dobra w Kopicach zakupił hrabia Hans Ulrich von Schaffgotsch dla swojej siedemnastoletniej żony Joanny Gryczik von Schomberger-Godulla. w 1863 r. nowi właściciele zlecieli przebudowę pałacu słynnemu architektowi Karolowi Lüdecke.

Lipowa

Pierwsze wzmianki na temat miejscowości pochodzą z ok. 1300 r. (Lypow). Później funkcjonowała nazwa *Deutsch Leippe*.

Wieś oddalona jest ok. 6 km od Grodkowa. na początku XIV w. była własność Panów z Pogorzeli. Wymieniona w dokumencie wystawionym 24 kwietnia 1315 r. w Nysie, gdzie obok Pogorzeli, Czeskiej Wsi, Michałowa, Ptakowic i Osieka Grodkowskiego wchodziła w skład klucza (ujazdu) michałowskiego (Michelaw cum suo circuito). Pod koniec XIII w. właścicielem wsi był Bogusz z Michałowa i Pogorzeli, który najprawdopodobniej odziedziczył ją Po ojcu Przeclawie. Innego zdania jest T. Jurek, według którego Lipowa była dobrem wniesionym w posagu przez niezidentyfikowaną bliżej żonę Bogusza. Wiadomo też, że Lipową odziedziczyła córka Bogusza z Michałowa i Pogorzeli – Bogusza, której mężem był najprawdopodobniej Konrad von Muschen. w 1339 r. Elżbieta wywodząca się z rodziny von Muschen, nazwana krewną biskupa wrocławskiego Przeclawa z Pogorzeli, wraz z braćmi dokonywała działań dóbr w Lipowej odziedziczonej Po babce. Pod koniec XIV w. właścicielem Lipowej był Bogusz z Pogorzeli, syn Janusza z linii Henryka (Heinczke), brata biskupa Przeclawa z Pogorzeli. Posiadał on Lipową zakupioną jeszcze przez jego matkę. Jako jego własność poświadczona jest ona w dokumencie z 19 lutego 1380 r. Później miejscowość należała do dóbr klasztoru cystersów w Kamieńcu Żąbkowickim. Pod koniec XVI w. i na początku XVII w. Lipowa znajdowała się w posiadaniu skoligaconych z Pogorzelami przedstawicieli rodziny von Bischofsheim. w kościele zachowały się trzy kamienne płyty nagrobne: nieznanego z imienia mężczyzny pochodząca z 1579 r., Ewy von Bischofsheim z pocz. XVII w. i Wacława von Bischofsheim z pocz. XVII w. na płycie tego ostatniego widoczny jest dobrze zachowany herb rodzinny Pogorzeliów – Grzymała.

Kościół pw. św. Marcina Biskupa jest najcenniejszym zabytkiem miejscowości. Wzniesiono go na przełomie XV i XVI w. Obok kościoła znajduje się szkoła wzniesiona w 1888 r. na miejscu poprzedniej zbudowanej w 1735 r. z Lipowej pochodzi m.in. Peter Haensel, kompozytor i kapelmistrz wiedeński, który zmarł w Wiedniu w 1831 r.

Lubcz

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1245 r. (Lubech). Później posługiwano się zapisami *Lubca* i *Leuppusch*.

Sołectwo oddalone jest ok. 3 km od Grodkowa, a zamieszkane przez ok. 230 mieszkańców. od XIV w. do sekularyzacji w 1810 r. wieś stanowiła własność biskupów wrocławskich. w tym czasie sołectwo liczyło 120 ha ziemi. w późniejszych wiekach majątek ten podlegał administracji nyskiej. we wsi znajduje się kościół wzniesiony w stylu gotyckim. Zwiedzając go warto zwrócić uwagę na trzy ołtarze oraz piękne freski ściennie. Naprzeciw kościoła znajdowała się szkoła wybudowana w 1766 r., obecnie znajduje się tam świetlica wiejska.

Mikołajowa

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1300 r. (Nikolai villa). Później posługiwano się zapisami *Nicklosdorff* i *Niklasdorff*.

Wieś leży w północno-zachodniej części gminy. Zamieszkuje ją ok. 130 osób. Majątek znajdujący się we wsi często zmieniał właścicieli. w XV w. należał do rodziny von Seidlitz, potem do niejakiego Vitigo. Kolejnymi właścicielami byli Zakon Krześacki, prof. Regenbracht z Wrocławia, Rodzina von Oheimb, rodzina Brown (1846 r.), von Haunschlid (1850 r.). w 1881 r. dobra ziemskie należały do Paula Hungera. Majątek sprzedano w 1926 r. dla Towarzystwa Rolnego Górnego Śląska. Pod koniec XX w. majątek został rozparcelowany i wykupiony przez gminę.

Młodoszowice

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1317 r. (Czindel). Potem funkcjonował zapis *Zindel*. w dokumencie wystawionym w 1189 r. wymieniona jest miejscowość Mlodossouici, którą część badaczy identyfikuje z Młodoszowicami. Kwestia ta nie jest jednak dostatecznie wyjaśniona, bowiem identyfikacja Zindel z dawnym dobrem zakonu joannitów nie jest oczywista.

Wieś położona jest w pobliżu autostrady A4 w rejonie tzw. węzła Przylesie. w średniowieczu we wsi stał kościół, który w 1 połowie XV w. stawił pożar. Później wybudowano obok murowany, który zachował się do chwili obecnej. Przetrwiał również częściowo zdekompletowany w wyniku wojen ołtarz, wykonany przez uczniów Wita Stwosza.

Nowa Wieś Mała

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1393 r. (Nuewendorff). Później posługiwano się zapisem *Klein Neudorf*.

Wieś leży Przy drodze wojewódzkiej nr 401 relacji Grodków-Nysa i stanowi granice dwóch powiatów: brzeskiego i nyskiego. Zamieszkuje ją około 350 mieszkańców. we wczesnym średniowieczu miejscowość przypuszczalnie należała do możnego rodu Panów z Pogorzeli. w 1360 r. właścicielem miejscowego majątku był Petrus Degrace, a Po nim jego synowie. od XV w. miejscowość stanowiła majątek Rady Miejskiej w Grodkowie. w 1850 r. miasto sprzedało majątek rodzinie Bayera. w 1856 r. majątek kupił Franke, następnie Wolter Skupin. w XX w. właścicielem był dr filozofii Gustaw Schulze, a dzierżawcą Herbert Petzald, który był również właścicielem fabryki cukru w Brzegu i mleczarni w Grodkowie. Ostatnimi przedwojennymi właścicielami miejscowego majątku byli Jan i Suzana Petzold. Nowa Wieś Mała jest wsią typowo rolniczą.

Osiek Grodkowski

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Ossek). W czasie germanizacji nazistowskiej w 1936 r. nazwę miejscowości zmieniono na *Auenrode*.

Wieś położona jest na Równinie Wrocławskiej, pomiędzy Pradolina Wrocławską a doliną rzeki Nysy Kłodzkiej, ok. 7 km od Grodkowa. Dojazd do miejscowości na trasie relacji Grodków-Niemodlin od strony wsi Żelazna i na trasie Grodków-Brzeg od wsi Lipowa. w średniowieczu wieś należała do rodu panów z Pogorzeli. Jego właścicielem (lub współwłaścicielem) przed 1314 r. był Bogusz z Michałowa i Pogorzeli, syn Przeclawa. Później właścicielem wsi był zapewne syn Bogusza – Mirzan, a Po nim synowie Stefan z Pogorzeli, Markward i Jeschke, którzy w 1367 r. i 25 lipca 1369 r. podzielili między siebie odziedziczony Po ojcu majątek. Osiek Grodkowski przypadł w udziale Markwardowi z Pogorzeli, który później samodzielnie występował jako jego właściciel. Po jego śmierci wieś odziedziczył syn Wilhelm z Pogorzeli, Po którym wdowa Katarzyna jako dziedziczka Osieka i Nowej Wsi Małej koło Lewina Brzeskiego zatwierdziła sprzedaż sołectwa w Nowej Wsi Małej. Być może kolejnym właścicielem Osieka Grodkowskiego był syn Wilhelma – Marusza. Dalsze losy właścicieli wsi nie są znane. Brakuje też informacji potwierdzających istnienie w średniowieczu kościoła w Osieku.

Obecnie w Osieku Grodkowskim znajdują się zabudowania z XIV-XVIII w., w większości zachowane w dobrym stanie: pałac wzniesiony w stylu renesansowym, oficyny mieszkalne ze stajnią dla ogierów oraz ujeżdżalnią, spichlerz zbożowy z wmurowaną tablicą w języku niemieckim „*Ku Bożej chwale będzie wszystko*”

złożone - hrabia von Kingsdorf A.D.1702 r.”, kościół rzymsko-katolicki pw. Najświętszej Marii Panny wzniesiony w 2 poł. XIII w., następnie przebudowany.

Polana

Sołectwo powstało dopiero w 2004 r. Wcześniej był to przysiółek wsi Wierzbnik. Miejscowość leży na trasie relacji Grodków-Brzeg. Mieszka tu ok. 95 osób.

Nie ma dokładnej daty powstania tej miejscowości, jednak z dokumentów wynika, że istniała już w średniowieczu jako majątek rycerski. w 1650 r. miejscowość tą nazwano *Nerz -Vorweg*, a potem *Ebenau*. w XVII w. należała ona do Wierzbnika, a jej właścicielem była rodzina Sonneck. w 1 poł. XIX w. Polana była folwarkiem majątku Wierzbnik, położonego w odległości ok. 4 km na północ. w latach 80. i 90. XIX w. była samodzielnym majątkiem rycerskim należącym do Paula Franke. Był on prawdopodobnie inicjatorem założenia w 4 ćw. XIX w. miejscowego folwarku, którego powierzchnia wynosiła 120 ha. Głównym kierunkiem produkcji był chów bydła. na początku XX w. właścicielem majątku był Hugo Scholz, w latach 20. XX w. – Anton Klaus, w 1937 r. – Konrad Sonnek. Ostatnim przedwojennym właścicielem był Erhardt Neugebauer. Po II wojnie światowej, w latach 50. ubiegłego stulecia w folwarku powstał PGR, a na początku lat 90. XX w. majątek przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Przylesie Dolne

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1368 r. (Siffridsdorf). Później posługiwano się zapisem *Seiffersdorf* a następnie *Niderseiffersdorf*.

Sołectwo znajdujące się ok. 8 km na wschód od Grodkowa. Zamieszkuje je ok. 340 mieszkańców. Miejscowość lokowano najprawdopodobniej na początku XIV w. w 1358 r. sołtysem był niejaki Jakalinus. na przełomie XV i XVI w. wieś należała do dóbr rodu Panów z Pogorzeli i związana była z majątkiem w Osieku Grodkowskim. w 1700 r. właścicielem Przylesia Dolnego był baron von Fragstein. w 1830 r. właścicielem majątku był hurtownik o nazwisku Lachmann, a po nim jego córka, która wyszła za mąż za przedstawiciela rodziny von Ohlen und Adelskron. w 1845 r. w Przylesiu Dolnym mieszkało 434 osób. we wsi było wówczas 48 gospodarstw, szkoła katolicka z 1 nauczycielem i kościół. w latach 1881 – 1900 właścicielem majątku i patronem kościoła był dr Curt von Ohlen und Adelskron z Osieka, który utworzył fideikomis z dóbr Osiek, Przylesie Dolne i Lipowa. w miejscowości był folwark, spichlerz, szkoła, młyn i sklep. Po bezpotomnej śmierci Curta von Ohlen jego majątek odziedziczył bratanek Hans baron von dem Knesebeck-Milendonck. w posiadaniu tej rodziny dobra przetrwały do 1945 r. w 1950 r. w majątku utworzono PGR. Najważniejszym zabytkiem we wsi jest kościół wzniesiony w 2 poł. XVI w., a rozbudowany w 1713 r. i w XX w.

Rogów

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Rogow). Później posługiwano się zapisem *Rogau*.

Jest to niewielka miejscowość, zamieszkała tylko przez ok. 39 osób. Oddalona od Grodkowa o ok. 13 km. Leży przy trasie relacji Strzegów-Bogdanów. w 2 poł. XVIII w. Rogów należał do miasta Nysy. w połowie XIX w. został częściowo rozparcelowany i kupiony przez gminę. do majątku należała kopalnia torfu i leśniczówka.

Starowice Dolne

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach w 1310 r. (Starowicz). Później posługiwano się zapisami *Hennygisdorf* i *Hönigsdorf*.

Wieś położona jest w południowo-zachodniej części gminy. Zamieszkuje ją ok. 340 osób, którzy zajmują się głównie rolnictwem. do połowy XVI w. wieś stanowiła własność biskupów wrocławskich. Istniała tu majątek rycerski. w 1556 r. majątek kupił od biskupa wrocławskiego Wolf Rothkirchen von Panthenau. Od 2 poł. XIX w. do 1945 r. majątek był własnością rodziny Zimmer, z inicjatywy której rozbudowano folwark, wzniesiono dwór i założono park. Po zakończeniu II wojny światowej w majątku urządzono PGR, co doprowadziło do częściowego zniszczenia założenia (przebudowano dwór, przez co budowla utraciła cechy zabytkowe), zniszczono park i ogrodzenie. od 1999 r. przeszedł w posiadanie rodziny Gajewskich i został przez nich odrestaurowany. Najcenniejszym zabytkiem Starowic Dolnych jest kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny zbudowany ok. 1800 r. na terenie parku podworskiego, w pobliżu stawu, znajduje się barokowa figura św. Jana Nepomucena.

Strzegów

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Stregendorf). Później posługiwano się zapisem *Strigendorf*.

Wieś oddalona jest od Grodkowa o ok. 11 km. Zamieszkuje ją ok. 280 osób. w Strzegowie znajdował się majątek rycerski z folwarkiem i kościoł pw. św. Jana Chrzciciela. na starych widokówkach uwidoczony jest pałac, który istniał za czasów, gdy właścicielem majątku była rodzina Keatmann. w 1855 r. wzniesiono szkołę. Obecnie w budynku szkoły znajduje się Dom Dziecka.

Sulisław

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Sulislai Villa sive Czulczkindorf). Później posługiwano się zapisami: *Zülzendorf i Zülzhoff*.

Wieś położona jest na trasie relacji Grodków-Gałązczyce. Mieszka w niej ok. 180 osób. w 1814 r. Sulisław kupił cesarz Wilhelm I, a następnie wraz z wsią i pałacem przekazał w nagrodę, za walki z napoleonem feldmarszałkowi Grafowi York von Wartenberg. Pod koniec XVIII w. był tu folwark należący do majątku biskupstwa w Gałązyczach. Po sekularyzacji w 1810 r. folwark wchodził w skład majątku w Jędrzejowie. od 1888 r. właścicielem majątku był hrabia von Schaffgotsch. od 1909 r. pałac w Sulisławiu został wydzierżawiony a następnie 10 lat później sprzedany hrabiemu von Franken-Siertorpf. Pałac otoczony jest parkiem z bogatym i zróżnicowanym drzewostanem.

Tarnów Grodkowski

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Inferius Tarnow). Później posługiwano się zapisem *Tarnau*.

Wieś przylega do granic Grodkowa. Zamieszkuje ją prawie 400 osób. w średniowieczu należała do Petrusa i Katarzyny Merkelynn z Brzegu. w XIV w. wchodziła w skład dóbr rycerskich Jana von Schellendorf. w 1466 r. część majątku włączono do Grodkowa, a kolejną przyłączono w 1499 r. Później miejscowość należała do panów von Thornau, a następnie do rodu Kuehschmalzów. Pod koniec XVIII w. Tarnów został podzielony na Górny i Dolny, jednak obydwie części należały do miasta Grodkowa. w miejscowości znajdował się młyn wodny, glinianka i cegielnia. w 1335 r. wzniesiono pierwszy kościół. Obecny pochodzi z XV w. i był wielokrotnie przebudowany.

Wierzbna

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Wyrbna). Później posługiwano się zapisami *Wirbin i Würben*.

Wieś leży na trasie relacji Grodków-Ziębice. Oddalona jest od Grodkowa o niecałe 9 km. Zamieszkuje je ok. 160 osób. o początkach Wierzbnej wiadomo niewiele. Właścicielami Wierzbnej była rodzina Clauswitz. Istniał tu wtedy majątek rycerski i kaplica. Przy drodze do Gałązycz stał młyn. w 1786 r. wybudowano pierwszą szkołę. w 1852 r. właścicielem majątku był rodzina von Sierstorpf. Pod koniec XIX w. majątek był własnością Georga Behrli i liczył 237 ha. w 1930 r. należał do kompleksu dóbr w Jędrzejowie.

Wierzbnik

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Herzogswalde) i ma germańską genezę. w średniowieczu wieś była własnością Panów z Pogorzeli. Właścicielami miejscowości byli wówczas synowie Mirzana z Pogorzeli: Markward i Jeschke, którzy odziedziczyli ją Po ojcu Mirzanie. Dalsze losy wsi nie są znane, można jednak przypuszczać, że trafiła ona drogą dziedziczenia w ręce syna Markwarda – Wilhelma i potomka Jeschke – Henicza. Najprawdopodobniej Panowie z Pogorzeli byli właścicielami Wierzbnika również w XV w., bowiem w kościele znajduje się renesansowa płyta nagrobna datowana na XVI w. – Henryka Wachtela skoligaconego z Pogorzelami z widocznym w lewym górnym rogu płyty herbem Pogorzelów – Grzymała. Najwidoczniej matka zmarłego wywodziła się z Pogorzelów. Następnie majątek rycerski należał do rodziny Neugebauer, a ostatnio właścicielem była rodzina Sornek.

Wierzbnik leży Przy trasie relacji Grodków-Brzeg. Zabudowania wsi tworzą zwarty ciąg Po obu stronach jezdnii. Wieś położona jest na terenie lekko podmokłym. Wierzbnik posiadał jedną z największych budowli pałacowych ze słynną galerią obrazów znanego na świecie malarza Aloisa Erdtelta, który pochodził z Wierzbnika. Pałac został zniszczony podczas II wojny światowej. w centrum wsi znajduje się odrestaurowany, barkowy kościół pw. św. Michała Archanioła. Wart uwagi jest też zabytkowy park z rzadkimi okazami drzew.

Więcmierzycze

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1245 r. (Vincecomirici). Później posługiwano się zapisami: *Vincemericz*, *Wintzmeritz* i *Winzenberg*.

Wieś zamieszkała przez ok. 440 osób, leży na trasie relacji Kopice-Brzeziny. w średniowieczu osada należała do dóbr biskupów wrocławskich. Istniał tu zamek oraz kościół pw. św. Bartłomieja. Więcmierzycze, jako lenno biskupie należały do rodzin: Grabiss, Schildeberg, Stosche i Panów z Pogorzeli. w 1372 r. Heinrich Stosche sprzedał Janowi z Pogorzeli (Johannes Pogarell) więcmierzyczy zamek obronny. w rękach Pogorzelów Więcmierzycze były w 1 poł. XVI w. w 1472 r. Jan z Pogorzeli (Hans von Pogarell) przekazał swe dobra matce Jadwidze z Pogorzeli (Hedwig von Pogarell) oraz żonie Marii von Schaffgotsch. Ostatnim właścicielem Więcmierzyc z rodu Panów z Pogorzeli był Jerzy z Pogorzeli (Georg von Pogarell), który zginął w 1543 r. nie pozostawiając męskiego potomka. Pod koniec XVI w. miejscowość uzyskała od biskupów wrocławskich rodzina von Rothkirch, która założyła tu siedzibę jednaj z linii swojego rodu. w latach 1593-1611 właścicielem Więcmierzyc był Wenzel von Rothkirch, syn Wolfa i Margarethy, siostrzenicy biskupa Baltazara. Po jego śmierci majątek odziedziczyli dwaj synowie: Wenzel i Friedrich. w 1621 r. Wenzel von Rothkirch ufundował nowy kościół i prawdopodobnie i przebudował zamek, który w 1778 r. został splądrowany i spalony. Wenzel von Rothkirch zmarł w 1644 r., a majątek odziedziczyła jego wnuczka Marianna Elizabeth, żona Georga Sigismunda von Seydlitz. w 1737 r. właścicielem majątku był Sigismund Ferdinand von Seydlitz, który w 1739 r. ufundował figurę św. Jana Nepomucena. Po jego śmierci majątek odziedziczyły jego córki, a potem był on własnością barona von Sierstorpf, właściciela pobliskich Kopic. w latach 80. XIX w. kolejnymi właścicielami byli hrabina Joanna von Schomberg-Godula i jej mąż Hans Ulrich von Schaffgotsch z Kopic. W rękach tego rodu więcmierzyczy majątek pozostał do 1945 r.

Wojśław

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Woyslai villa). Później posługiwano się zapisem *Woisselsdorf*. Wieś usytuowana jest Przy drodze wojewódzkiej nr 401 relacji Nysa-Oława. Mieszka w niej ok. 315 osób.

Miejscowość lokowano na początku XIV w. na miejscu wykarczowanego lasu. Początkowo podlegała klasztorowi w Kamieńcu Żąbkowickim. w XVI w. istniał tu już kościół ogrodzony murem kamiennym. przed kościołem stoi średniowieczny kamienny krzyż pokutny. Według legendy, postawił go tu młodzieniec, który Po ceremonii ślubnej, strzelając na wiwat, zastrzelił przez przypadek swoją właśnie poślubioną żonę. w samym Wojśławiu i okolicy stoją jeszcze dwa krzyże pokutne oraz kapliczki.

Wojnowiczki

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1840 r. (Klein Zindel). Leży na trasie relacji Strzegów-Chróścina Nyska. Zamieszkuje ją ok 60 osób.

W początkach XIX w. majątek należał do piosła polskiego rodziny Dłuski, potem Mischke, von Lorsch, oraz Gustawa Konrada. Wieś nie posiada własnego kościoła. Znajduje się tu dwór z parkiem oraz folwark.

Wójtowice

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Advocati villa). Później posługiwano się zapisami *Voytsdorff* i *Voigtsdorf*. Położona jest Przy drodze relacji Grodków-Ziębice. Zamieszkuje ją ok. 160 osób. Miejscowość ta, sądząc z nazwy, stanowiła wyposażenia zasadźców i dziedzicznych wójtów Grodkowa. w XVII w. majątek należał do rodziny von Rothkirch z Więcmierzyc. Krypta grobowa właścicieli Wójtowic z tego rodu znajduje się w kościele w Gnojnej. w początkach XVIII w. właścicielem majątku była rodzina von Rottenberg, a w 2 połowie XVIII w. znajdował się tu folwark szlachecki należący do rodziny barona von Henneberg z Jędrzejowa.

Zielonkowice

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1743 r. (Grunheyde). Później posługiwano się zapisem *Grünheide*. Zielonkowice to niewielka miejscowość leżąca na trasie relacji Grodków-Strzelin. Zamieszkała jest przez zaledwie ok 35 osoby. Brak jest jakichkolwiek informacji o powstaniu tej miejscowości, wiadomo tylko, że do XX w. był to folwark należący do majątku Gnojnej.

Żarów

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1845 r. (Beatenhoff). Jest to najmniejsze sołectwo należące do Gminy Grodków. Mieszka tam ok. 30 osób. w 1879 r. wybudowano tu kaplicę pw. Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych. Podobno istniał tam kiedyś pałac Kyrta Habela, którego pasją była hodowla koni.

Żelazna

Miejscowość Po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach ok. 1300 r. (Selasna). Później posługiwano się zapisem *Märzdorf*. Po zakończeniu II wojny światowej, przez krótki okres, funkcjonowała nazwa Marcinów.

Żelazna to niewielka wieś na pd. - wsch. krańcach Równiny Grodkowskiej, położona na równinnym terenie, ograniczonym od wsch. doliną Nysy Kłodzkiej, od zach. kompleksem leśnym, a od pn. pasmem niewielkich wzniesień. Sołectwo leży ok. 7 km od Grodkowa w kierunku miejscowości Gracze. Mieszka tu ok. 250 osób. w średniowieczu wieś należała do dóbr biskupów wrocławskich. Istniała tu kaplica pw. św. Jadwigi.

Żelazna była prawdopodobnie siedzibą rodową śląskiego rodu von Dresk. w 1653 r. właścicielem miejscowości była rodzina von Cronfeld. w XVIII w. dzieliła się na Dolną i Górną, posiadała aż cztery folwarki. od 1786 r. obie części wsi były w posiadaniu rodziny von Francken-Sierstorpff. w 1864 r. dobra przeszły drogą kupna na własność rodziny von Schaffgotsch, właścicieli Kopic. w ich rękach folwark przetrwał do 1945 r. Po zakończeniu II wojny światowej majątek w Żelaznej przejął Skarb Państwa. Utworzono tu PGR, a na przełomie 1982/1983 stał się własnością prywatną. Obecny kościół w Żelaznej pw. św. Jadwigi wzniesiono w 1781 r. do innych cennych obiektów zabytkowych można zaliczyć: figurę Najświętszej Marii Panny z 1903 r. stojącą Przy wjeździe do folwarku, klasycystyczny spichlerz (XVIII w.) i remizę strażacką. na terenie wsi zarejestrowany jest pomnik przyrody – dąb szypułkowy.

5.2.3 Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy gminy Grodków posiada zróżnicowany charakter zdeterminowany dwoma typami jednostek administracyjnych: miejską (miasto Grodków) i wiejską (34 wsi sołeckich).

Ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie krajobrazu kulturowego, którym jest „przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze”. na zasoby dziedzictwa kulturowego gminy Grodków składają się obiekty stanowiące świadectwo minionej epoki oraz posiadające wartość historyczną, artystyczną lub naukową: zabytki nieruchome, zabytki ruchome, stanowiska archeologiczne. Ocalałe, znaczące elementy krajobrazu kulturowego, stanowią o pamięci historycznej, tożsamej dla regionu.

W tym znaczeniu stanowi on przedmiot ochrony, której formy określają w różnym stopniu cztery ustawy, a mianowicie:

1. ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
2. ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
3. ustawa o ochronie przyrody,
4. ustawa prawo ochrony środowiska.

Na obszarach wiejskich gminy dziedzictwo kulturowe wiąże się z gospodarką rolną: najcenniejszymi zabytkami jest tu budownictwo wiejskie – mieszkalne i gospodarcze, zespoły folwarczne, wzbogacone o architekturę sakralną – kościoły wiejskie, kapliczki, krzyże oraz historyczne układy ruralistyczne.

Na obszarze miejskim gminy wykształcił się zwarty, staromiejski układ urbanistyczny, ograniczony murami miejskimi z zabytkową zabudową mieszkalną o charakterze małomiasteczkowym, zespołami architektury sakralnej.

I. Krajobraz miejski - Grodków

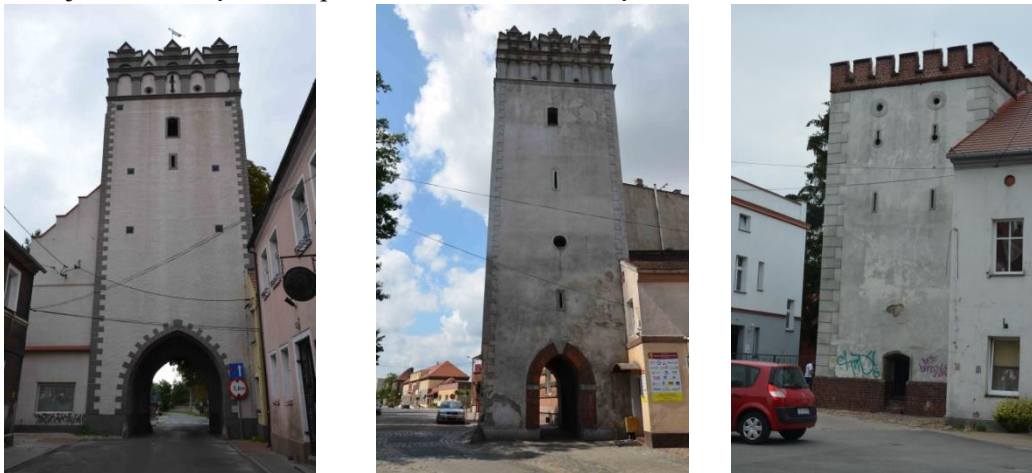
Najcenniejszymi zabytkami miasta Grodków są:

Stare Miasto (nr rejestru 38/49 z 10.06.1948 r.)

Układ urbanistyczny Starego Miasta, zamkniętego linią murów obronnych, pochodzi z czasów lokacji miasta (1268 r.) i mimo luk w zabudowie w dużej mierze zachowany jest bez zmian. Układ staromiejski ma kształt koła, podkreśla to ulica powstała Po zewnętrznej stronie murów, która obiega 3/4 starówki.

Zachowany do dziś na kilku odcinkach obwodu średniowiecznych fortyfikacji Grodkowa, otacza miasto założone wokół prostokątnego Rynku z ratuszem pośrodku. Wyznacza on granicę między historycznym ośrodkiem lokacyjnym a przedmieściami założonymi wzdłuż szlaków handlowych, wychodzących z dawnych bram.

Pierwotnie, niemal kolisty w planie obwód murów miejskich posiadał cztery bramy. Dwie w osi północ-południe, zlokalizowano w osiach tzw. "wrzeciona" - ulic wychodzących z narożników Rynku i zbiegających się Przy obwodzie obronnym. Po stronie płd. powstała Brama Nyska (rozebrana w 1825 r.) w miejscu połączenia obecnych ulic Henryka Sienkiewicza i Władysława Reymonta, a Po północnej - w miejscu skrzyżowania ulic Wrocławskiej i Chopina (d. gen. Karola Świerczewskiego) - Brama Wrocławska (Brzeska). Kolejne dwie wzniesiono na zakończeniu ulic wybiegających ze środków dłuższych pierzei placu rynkowego. od wschodu, w osi ulicy Józefa Elsnera Brama Lewińska, od zachodu na zamknięciu ulicy Warszawskiej - Brama Ziębicka. Spośród nich zachowane są dwie ostatnie.

Fot. 1. Grodków. a) Wieża Bramy Lewińskiej, b) Wieża Bramy Ziębickiej, c) Baszta Więzienna.

Obwód, według historycznej ikonografii, wzmacniało siedem prostokątnych w rzucie baszt otwartych od strony miasta, z których do dziś istnieją dwie - Baszta Więzienna w północnej części obwodu w osi ulicy Wrocławskiej, oraz druga w formie niskiej łupiny - na północ od Bramy Lewińskiej. Ponadto zachowane są cztery odcinki kurtyn: najdłuższy Po stronie płd. - zach. między ulicami Warszawską, kolejny Po stronie półn. - zach. wzdłuż ulicy Szpitalnej oraz dwa krótsze od półn., w rejonie Baszty Więziennej, a także od półn. - zach. wtopiony w zabudowę dawnego browaru.

Architektura obu zachowanych wież bramnych ukształtowana jest bardzo podobnie. Wzniesiono je na planie zbliżonym do kwadratu lub prostokąta. Elewacje o wysokości ok. 21 m. otrzymały w zwieńczeniu dwukondygnacyjną attykę, powstałą zapewne około 1600 r.. Dolną jej partię ukształtowano jako pięcioprzęsłowe arkadowanie wsparte i zwieńczone dwoma gzymsami o analogicznym profilu. otwory okienne ujęto w głębokie, tynkowe opaski. na elewacji półn. w obu wieżach umieszczono wykusze latrynowe wsparte na kamiennych wspornikach i nakryte dachami pulpityowymi krytymi dachówką korytkową typu mnich-mniszka. Ostrołuczny przejazd bramny oraz wnękę na bronę w wieży Bramy Lewińskiej ujęto w prostokątne boniowanie - analogicznie jak na narożach.

Baszta Więzienna jest zdecydowanie niższa od omawianych wież, sięga do wysokości ok. 12 m. Tynkowe partie jej elewacji otrzymały zbliżony wystój do wcześniej omówionych, pochodzący zapewne z przełomu XVI i XVII w. Wzniesiono ją na planie zbliżonym do kwadratu. Elewację pokryto tynkiem a narożniki zaakcentowano boniowaniem. Wokół otworów strzelniczych o formie kluczowej wykonano gładkie opaski. Zwieńczenie w postaci niskiego, ceglano-kremowego krenelaża pochodzi z XIX w.

Południowo-zachodni odcinek kurtyny wzniesiono do wysokości 4 m. z eratyków układanych warstwowo, a powyżej z cegły w wątku jednowozówkowym. Pozostałe zachowane fragmenty obwodu powstały z analogicznych materiałów, jednakże partia cokołowa wykonana z kamienia polnego sięga do wysokości 1,5 m. nad poziom terenu. Górne partie wzniesiono w regularnym wątku jednowozówkowym. Zwieńczenie murów ukształtowano w formie poszurów, jedynie na półn. od Wieży Bramy Ziębickiej zachowany

jest jej fragment ze śladami krenelażu (A. Legendziewicz, *Badania architektury Grodkowa Średniowiecze fortyfikacje miejskie [w:] z dziejów Grodkowa i ziemi grodkowskie*, cz. 2, Grodków 2015, s. 67-69).

Brama Wrocławska mogła powstać już u schyłku XIII w. Jako pierwszy spośród kurtyń powstał odcinek południowo-zachodni (fot. 3a)), wskazuje na to odmiennosc struktury w stosunku do pozostałych zachowanych, jego lokalizacja z dala od terenów podmokłych i zabagnionych, położonych w pobliżu nurtu Strugi Grodkowskiej.

Fot. 2. Grodków. a) mury obronne przy ul. Chrobrego, b) mury obronne przy ul. Warszawskiej.

Fot. 3. Grodków. a) mury obronne przy ul. Wrocławskiej, b) mury obronne przy ul. Wyspiańskiego.

Kolejny fragment murów miejskich wzniesiono od około połowy XIV w. za panowania biskupa Przeclawa z Pogorzeli. Prawdopodobnie wtedy powstała Brama Lewińska oraz w etapach odcinki kurty od północy, między Bramą Ziębicką a Wrocławską (fot. 2b) oraz od zachodu od Bramy Nyskiej do Wrocławskiej.

Fot. 4. Grodków, Budynek ratusza, ul. Rynek 1.

z zachowaniem pierwotnej wieży, wzniesiony został w 1840 r. wg projektu architekta Philipiego z Opola (A. Legendziewicz, 2015, s. 89-111).

Budynek ratusza (nr rejestru 1289/66 z 13.04.1966 r.) w Grodkowie znajduje się Po środku niemal kwadratowego placu rynkowego. Swoja obecną, klasycystyczną formę zawdzięcza przebudowie zrealizowanej w 1836 r. Wzniesiony na planie litery "U", z fasadą zwróconą ku południowo. Bryła trój kondygnacyjna z dwoma skrzydła, od wsch. i zach. Nakryty dachami wielospadowymi krytymi dachówką, a wieżę hełmem z pokryciem miedzianym o formach neobarokowych z 1964 r. Wzniesiony zapewne w XIV lub XV w., następnie w 1549 r. spalony i odbudowany koło 1555 r. staraniem biskupa Baltazara Promnitza. Ponownie zniszczony przez największy grodkowski pożar w roku 1833. Obecny ratusz,

Kościół parafialny pw. św. Michała Archaniola (nr rejestru 122/54 z 28.08.1954 r.) wzniesiono w zachodniej części miasta koło obwodu murów Przy Bramie Ziębickiej. Świątynia jest orientowaną budowlą złożoną z trójprzęsłowego prostokątnego prezbiterium, czteroprzęsłowego korpusu trójnawowego z wysoką

wieżą od zachodu. do prezbiterium zamkniętego od wschodu ścianą prostą przylegają od pñ. zakrystia a od pñd. składzik oraz okrągła klatka schodowa. Świątynię wybudowano w 2 połowie XIII w. Była to budowla murowana jednonawowa bez kaplic. w 1363 r. kościół został rozbudowany. ze starej budowli powstało prezbiterium, a do niego dobudowano nawę główną i dwie nawy boczne. Obok kościoła wybudowano dzwonnice. do 1473 r. kościół był Pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny.

(A. Legendziewicz, 2015, s. 112-136).

Fot. 5. Grodków, kościół pw. św. Michała Archanioła, ul. Warszawska.

Świątynia wielokrotnie była niszczona w wyniku pożarów, czy też wojen (zwłaszcza w wyniku wojny 30-letniej). w 1671 r., kościół przebudowywano staraniem biskupa Sebastiana Rostocka. w 1893 r. nastąpiła częściowa regotyżacja kościoła. Świątynia posiada wczesnogotyckie prezbiterium o układzie wendyjskim pochodzące z XIII w., pozostała część kościoła ma układ polski. Przy prezbiterium znajduje się zakrystia z przełomu XV-XVI w. Ołtarz główny w stylu późno barokowym ufundowany został w 1729 r. przez księdza Henryka Schmidta, a wykonany przez rzeźbiarza Michała Kosslera z Niemodlina i malarza Melchiora Franciszka Ansi. Ponadto w kościele znajduje się barokowa chrzcielnica marmurowa, barokowy prospekt organowy i dzwon, który był przelany w 1833 r. i umieszczony nad prezbiterium

Kościół ewangelicki (nr rej. 2208/90 z 28.02.1990r.). w 1766 r. założono w Grodkowie gminę ewangelicką i wzniesiono kościół, który Po jakimś czasie uległ zniszczeniu. Budowa obecnego rozpoczęła się w 1845 r. Kościół zbudowany został w stylu neoromańskim, murowany z cegły, trójnawowy, bazylikowy, z wieżą o wysokości 39 metrów. Prawdopodobnie świątynia była Pod wezwaniem św. Marcina. Po wojnie, w 1946 r. odprawiano tu nabożeństwa katolickie. Po naprawie kościoła katolickiego, świątynię ponownie przejęli ewangelicy. Jednak z uwagi na ciągle malejącą liczbę wiernych, Po kilkunastu latach zaprzestano odprawiania nabożeństw. od tego czasu kościół padł w ruinę.

Fot. 6. Grodków, kościół ewangelicki.

Wiatrak typu holenderskiego (nr rej. 587/59 z 12.10.1959 r.). Stoi Przy ul. Krakowskiej, zbudowany jest z cegły w 1870 r. przez Baumanna. Wiatrak miał obrotowy dach, śmigła zaś wyposażone były w ruchome żaluzje wykonane z płótna nasadzonego olejem lnianym. Wiatrak podupadł ze powodu wybudowania nowego młyna parowego. Przetrwał dzięki działalności Stowarzyszeniu na Rzecz Ochrony natury Powiatu Grodowskiego, działającego przed II wojna światową (I. Jasińska, 2015, s.145-146).

Fot. 7. Grodków. Wiatrak typu holenderskiego, ul. Krakowska.

Dawny browar.

Już w XIII w. ważnym źródłem utrzymania mieszczan był przywilej piwowarski, obejmujący zarówno produkcję, jak i wyszynk piwa miejscowego. Liczne przywileje były nadawane mieszczanom przez kolejnych biskupów. w 1856 r. przywilej został wykupiony od mieszczan przez miasto

Fot. 8. Grodków. Ruiny warzelnia w zespole dawnego browaru, ul. Ligonia.

za odszkodowaniem. Magistrat zobowiązał się do utrzymania browaru, słodowni, prowadzenia wyszynku w ratuszu i zatrudnienia piwowara. ze względu na zły stan budynków, 1960 r. magistrat zlikwidował browar, przekazując go prywatnemu przedsiębiorcy.

Fot. 9. Grodków. Budynek dworca PKP, ul. Warszawska.

Dworzec kolejowy od poł. XIX w. miasto posiadało połączenie kolejowe z Nysą i Brzegiem, później również ze Strzelinem. Przy stacji Grodków znajduje się wiata z rzeźbionymi kolumnami nad jedynym już czynnym peronem w Grodkowie. Jest to przepiękna unikalna w skali kraju, drewniana konstrukcja, zbudowana prawdopodobnie w 2 poł. XIX w., rozciągająca się na całej długości peronu. Charakterystyczna jest również zabudowa przejścia podziemnego. Przepięknym zabytkiem był również budynek stacji, jednak zniszczony podczas działań wojennych, nie zachował swojego dawnego charakteru. Obiekt nie jest prawnie chroniony poprzez wpis do rejestru województwa opolskiego.

II. Dziedzictwo kulturowe wsi - krajobraz wiejski gminy Grodków

Zabudowę poszczególnych wsi gminy Grodków tworzą w przeważającej mierze zabudowania gospodarstw rolnych. Wiejskim budynkom mieszkalnym towarzyszą obiekty gospodarcze związane z produkcją rolną i przetwórstwem rolno-spożywczym (młyny, wiatraki, kuźnie, spichlerze itp.). w gminie zachowało się 39 tego typu obiektów: 10 kuźni, 8 młynów, 1 wiatrak i 20 zabytkowych spichlerzy. Dopełnieniem wiejskiego krajobrazu są liczne budynki mieszkalno-gospodarcze. Większość z nich pochodzi z przełomu XIX i XX w. i I poł. XX w. Podstawę układu zabudowy większości wsi stanowi regularna zabudowa wydłużonych, prostokątnych działek, krótszym bokiem przylegających do drogi. Budynki usytuowane są szczytowo lub kalenicowo, posiadają kształt wydłużonego prostokąta z częścią mieszkalną od frontu i częścią gospodarczą w głębi działki. Cała zabudowa wiejska jest murowana, podstawowym materiałem jest cegła ceramiczna i kamień wapienny. Budynki posiadają otynkowane elewacje, tynki gładkie ze skromną dekoracją w postaci profilowanych gzymsów i opasek wokół otworów (remonty elewacji w znacznym stopniu pozbawiły budynki dekoracji architektonicznej i cech stylowych). Sporadycznie występują budynki z nieotynkowanymi elewacjami i dekoracją w postaci ceglanych gzymsów. Budynki mieszkalne posiadają zazwyczaj jedną kondygnację, kryte są wysokimi, ceramicznymi dachami dwuspadowymi. Budynki mieszkalne łączą się z zabudowaniami gospodarczymi posiadając z nimi wspólny dach. Niekiedy zagrodę zamyka usytuowana poprzecznie stodoła. Występują także wolnostojące budynki mieszkalne bez towarzyszącej zabudowy gospodarczej. są to przeważnie niewielkie, jedno-, rzadziej dwukondygnacyjne budynki usytuowane szczytowo lub kalenicowo, bez dekoracji architektonicznej.

W panoramie wiejskiej wyróżniają się obiekty sakralne: kościoły, kaplice, kapliczki i krzyże. Zabytkowe kościoły zlokalizowane są w 20 wsiach (w Bąkowie, Bogdanowie, Gałązyczach, Gnojnej, Jeszkotlach, Jędrzejowie, Kobieli, Kolnicy, Kopicach, Lipowej, Lubczy, Młodoszowicach, Osieku Grodkowskim, Przylesiu Dolnym, Starowicach Dolnych, Tarnowie Grodkowskim, Wierzbniku, Więcmierzycach, Wojsławiu i Żelaznej). są to okazałe świątynie, dominujące swoją bryłą nad okoliczną zabudową. Każdy posiada wysoką wieżę, która stanowi główny akcent wertykalny układu ruralistycznego. na terenach przykościelnych znajdują się cmentarze lub ich pozostałości.

Większość obiektów sakralnych gminy znajduje się w dobrym stanie technicznym, są użytkowane zgodnie z pierwotnym przeznaczeniem i poddawane systematycznym pracom konserwatorskim.

Na obszarze całej gminy występuje kilka typów kapliczek przydrożnych, przydomowych i usytuowanych wokół kościołów. Kapliczki klasyfikuje się według ich wielkości i formy architektonicznej na kubaturowe i niekubaturowe. Te pierwsze należą do zabytków architektury nieruchomej, najczęściej posiadają formę małego budynku założonego na planie prostokąta z jednoprzestrzennym wnętrzem, do którego wchodzi wejście zamknięte łukiem pełnym lub ostrym. Zazwyczaj jednokondygnacyjne, usytuowane szczytowo, kryte daszkami dwuspadowymi, często z wieżyczką dzwonową w kalenicy. w przestrzeni wiejskiej gminy Grodków istnieje 19 kapliczek.

Na terenie gminy zachowało się też kilka zabytkowych cmentarzy:

1. Bąków, dawny cmentarz ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki, XVI w. – najstarszy zachowany nagrobek z 1929 r.

2. Bogdanów, cmentarz rzymskokatolicki, 1810 r. – najstarszy zachowany nagrobek z 1849 r.
3. Gałazczyce, cmentarz rzymskokatolicki, 1605 r. – najstarszy zachowany nagrobek z 1924 r.
4. Głębocko, cmentarz ewangelicki.
5. Gnojna, dawny cmentarz ewangelicki, obecnie cmentarz rzymskokatolicki
6. Grodków, cmentarz rzymskokatolicki, najstarszy zachowany nagrobek z 1934 r.
7. Kobiela, cmentarz rzymskokatolicki, 1662 r.
8. Kolnica, cmentarz rzymskokatolicki, XIV w.
9. Kopice, dawny cmentarz ewangelicki, obecnie cmentarz rzymskokatolicki, 1822 r. – najstarszy zachowany nagrobek z 1906 r.
10. Lipowa, cmentarz rzymskokatolicki, XVI w.
11. Lubcz, cmentarz rzymskokatolicki, XVIII w.
12. Młodoszowice, cmentarz rzymskokatolicki, XV w.,
13. Osiek Grodkowski, cmentarz rzymskokatolicki, XVI w.
14. Przylesie Dolne, cmentarz rzymskokatolicki, 1638 r.
15. Starowice Dolne, cmentarz rzymskokatolicki, 1800 r.
16. Strzegów, cmentarz rzymskokatolicki, XVIII w.
17. Tarnów Grodkowski, cmentarz rzymskokatolicki, XV w. – najstarszy zachowany nagrobek z 1917 r.
18. Wierzbnik, cmentarz rzymskokatolicki, XV w.
19. Więcmierzycy, cmentarz rzymskokatolicki, 1821 r.
20. Wojsław, cmentarz rzymskokatolicki, XVI w.
21. Żelazna, cmentarz rzymskokatolicki, 1781 r. – najstarszy zachowany nagrobek 1945 r.

Cmentarze są ważnym dziedzictwem kulturowym gminy. Równie istotne z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego są tereny zieleni pocmentarnej z cennymi zabytkami sztuki sakralnej, zachowanym układem alejek i ścieżek cmentarnych. Te z dawniejszą metryką, usytuowane są przeważnie w otoczeniu zespołów kościelnych.

Integralnym elementem wiejskiego pejzażu są zespoły rezydencjonalno-folwarczne i folwarczne. z dawnych rezydencji zachowały się: zabudowania folwarczne w: Bogdanowie, Gierowie, Gnojnej, Goli Grodkowskiej, Jeszkotle, Jędrzejowie, Kopicach, Młodoszowicach, Osieku Grodkowskim, Polanie, Przylesiu Dolnym, Starowicach, Strzegowie, Sulisławiu, Wierzbnej, Wierzbniku, Więcmierzycach, Wojnowiczach, Zielonkowicach i Żelaznej. Dwory zachowały się w: Gierowie, Jaszowie, Jeszkotlem, Kobieli, Polanie, Wójtowicach, a zespoły pałacowo-parkowe w: Jędrzejowie, Kopicach, Osieku Grodkowskim i Sulisławiu.

Ważnymi zabytkami są również parki, których na terenie całej gminy zachowało się aż 13 w: Gałazczycach, Gierowie, Gnojnej, Jędrzejowie, Kobieli, Kopicach, Osieku Grodkowskim, Starowicach Dolnych, Strzegowie, Sulisławiu, Wierzbniku, Wojnowiczach i Żarowie. Parki dworskie stanowią w większości cenne obiekty przyrodnicze, będące równocześnie dokumentami sztuki ogrodniczej. Dziesięć z nich wpisanych jest do rejestru zabytków województwa opolskiego.

Do elementów zachowanego dziedzictwa kulturowego należą również grodziska średniowieczne usytuowane w: Gierowie (IX-X w.), Głębocku (XIII-XV w.), Gnojnej (XIII-XIV w.), Jędrzejowie (wczesne średniowiecze), Kobieli (XIV-XVI w.), Kopicach (średniowiecze), Osieku Grodkowskim (XIV-XV w.), Strzegowie (VII-IX w.), Więcmierzycach (XIII-XVI w.) i Żelaznej (XIV-XV w.).

Fot. 10. Bąków. Kościół pw. św. Katarzyny.

Bąków

• Kościół filialny pw. św. Katarzyny (nr rej. 886/64 z 15.05.1964 r.).

Świątynię wzniesiono w 3 ćw. XIV w. na planie zbliżonym do prostokąta. w źródłach wzmiankowano go w 1335 r. Patronat nad kościołem sprawował zakon joannitów z Oleśnicy Małej. w latach 1534-1945 kościół był w rękach ewangelików. Największe remonty przeprowadzono w latach: 1676 (kruchta pd.), 1755, 1813 (obniżenie dachu i szczytu zach.), 1876. we wnętrzu zachowało się zabytkowe wyposażenie: tabernakulum z kratą z XIV w., kamienna chrzcielnica kielichowa z XV w., renesansowa ambona, empora organowa z pocz. XVIII w. Najciekawszy zabytek wewnątrz kościoła to późnogotycki tryptyk (datowany na 1500 r.) przedstawiający Świętą Rodzinę, a także sceny ewangeliczne. Kościół otoczony jest średniowiecznym, kamiennym murem z bramką od zach., o ostrołukowym otworze i attykowym zwieńczeniu z 2 poł. XVI w.

Bogdanów

Fot. 11. Bogdanów. Kościół pw. św. Stanisława.

- **Kościół filialny pw. św. Stanisława** (nr rej. 1573/66 z 17.08.1966 r.)

Kościół usytuowany jest w centrum wsi, powyżej drogi, Po jej północnej stronie, naprzeciw majątku baronów von Hundt. Założono go na rzucie prostokąta, o osi podłużnej wsch. - zach. Jest to kościół salowy, z niewyodrębnionym prezbiterium, zamkniętym łukiem koszowym. Pierwszy kościół wzniesiono jako ewangelicki w poł. XVI w. jako fundacja protestanckich baronów von Hundt und Alten Grottkau. Kościół został zniszczony w XVII w. Obecny kształt budowla otrzymała Po przebudowie w początkach XIX w. również z inicjatywy rodziny von Hundt. Po 1945 r. kościół przejęli katolicy. Obecnie jest kościołem filialnym Parafii Rzymskokatolickiej

pw. św. Jerzego w Kobieli. we wnętrzu z historycznego wyposażenia zachowało się m.in.: XVIII-wieczny krzyż ołtarzowy i fragmenty rzeźbiarskie, XIX-wieczny krucyfiks na ołtarzu głównym i XIX-wieczny obraz Matki Boskiej Częstochowskiej. Większość wyposażenia jest współczesna.

Galązcyce

- **Kościół pw. św. Marcina** (nr rej. 148/55 z 19.01.1955 r.)

Kościół wzniesiono w XIV w. w 1605 r. został rozbudowany z zachowaniem gotyckich murów w tym prezbiterium. w 1688 r. świątynię przebudowano i rozbudowano. Kolejna przebudowa miała miejsce w 1843 r., kiedy to świątynię przedłużono o zachodnie przęsło nawy i wieżę. Kościół został uszkodzony w czasie działań wojennych w 1945 r. Odnowiony w 1945 r. i 1962 r. Położony jest na wzniesieniu górującym nad wsią. Wewnątrz zachowały się: kamienna chrzcielnica z przełomu XVI i XVII w., barokowe rzeźby m.in. św. Barbary i św. Piotra. na zewnątrz zachował się zespół późnorennesansowych płyt nagrobnych rodziny von Seydlitz i von Dresk. w otoczeniu kościoła znajduje się częściowo zachowany mur z XVII w. z widocznymi śladami dawnych bastionów.

Fot. 12. Galązcyce. Kościół pw. św. Marcina.

- **Plebania**

Wzniesiona w I poł. XIX w. Murowana, piętrowa, nakryta dachem naczółkowym. Elewacje zdobią boniowane narożniki, a wewnątrz zachował się dwutraktowy układ pomieszczeń.

Fot. 13. Galązcyce. Plebania.

Gierów

- **Dwór**

Dwór usytuowany jest w środkowej części założenia dworsko-parkowego. Zbudowany na przełomie XVIII i XIX w. w stylu barokowo-klasycystycznym. Była to fundacja rodziny von Forgelberg. Dwór wzniesiono na planie prostokąta o 3-traktowym układzie wnętrza zakłóconym we wszystkich traktach wydzieleniem dodatkowych pomieszczeń. Układ wnętrza niesymetryczny z klatką schodową w trakcie środkowym. od wschodu dziedzińca gospodarczego prostokątny portyk kolumnowy, od zachodu podcień wglębny. Obiekt ma rozwiązania wywodzące się z baroku, np. rozbudowany, dekoracyjny szczyt w elewacji głównej. Podczas II wojny światowej dwór został zniszczony. Odbudowano go ok. 1960 r. Później był wielokrotnie przebudowywany i remontowany. Obecnie znajdują się w nim mieszkania.

Fot. 14. Gierów. Dwór.

- **Park podworski** (nr rej. 74/83 z 01.08.1983 r.)

Park o powierzchni 0,99 ha usytuowany jest w południowo-zachodniej części wsi w bliskim sąsiedztwie zabudowań wiejskich. Założony został Pod koniec XIX w. Jego kształt jest regularny i zbliżony do prostokąta. Poprzecinany ścieżkami spacerowymi. w części północno-wschodniej parku znajdują się szopy i kurniki. Ma on charakter parku krajobrazowego utrzymanego w stylu angielskim. Świadczy o tym naturalny układ drzew między którymi pozostaje wolna przestrzeń stanowiąca polanę widokową, Ośrodkiem kompozycji jest dwór. Środkiem parku biegnie główna alejka spacerowa dzieląca park na dwie połowy. Pozostałe ścieżki są mało czytelne. w parku występują głównie drzewa liściaste. Dominuje dąb szypułkowy. Licznie występuje również grab, lipa drobnolistna, robinia biała i buk pospolity odmiany purpurowej. Występuje tu też grupa świerków oraz egzemplarz sosny wejmutki.

- **Grodzisko wyżenne**

Położone jest ok. 700 m na zach. od wsi, na wzniesieniu przeciętym drogą relacji Gierów-Jagielnica. w rzucie poziomym posiada kształt owalny, otoczone jest wałem i rowem. Datowane na IX-X w. Zabytek został częściowo zniszczony podczas budowy drogi.

Głębocko

- **Grodzisko stożkowate nizinne**

Położone jest w pobliżu rzeki Nysy Kłodzkiej, na terenie zalesionym, miejscami podmokłym, w odległości ok. 2 km na pd. od wsi. Datowane na XIII-XV w. Najstarszą część grodu stanowi stożek otoczony fosą i prawdopodobnie południowy odcinek wału. w okresie późniejszym, w pobliżu stożka wzniesiono budowle murowane. Przepuszczalnie gród został zniszczony w czasie wojen husyckich ok. 1430 r.

Gnojna

- **Kościół parafialny pw. Matki Bożej Różańcowej** (nr rej. 1145/66 z 12.02.1968 r.)

Kościół w części prezbiterium wzniesiono na przełomie XV i XVI w. w 2 poł. XVI w. do 1945 r. należał do ewangelików. Rozbudowano go Pod koniec XVIII w. w 1945 r., podczas działań wojennych została uszkodzona wieża kościoła. Odnowiono go w 1965 r. Kościół składa się z zamkniętego trójbocznie prezbiterium (ostrołukowe okna z maswerkami) z zakrystią od pn., oddzielone ostrołukową tęczą od tej samej szerszej nawy i kwadratowej wieży dostawionej od zach. (obniżona Po zawaleniu w 1945 r.). we wnętrzu

Fot. 15. Gnojna. Kościół pw. Matki Bożej Różańcowej.

zachowało się zabytkowe wyposażenie z ok. 1800 r. i barokowy krucyfiks. Płaskorzeźba przedstawiająca Chrystusa ze św. Tomaszem i apostołami z pocz. XVI w. przeniesiona została do Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu. Po południowej i zachodniej stronie cmentarza przykościelnego zachował się fragment starego kamiennego muru.

- **Park podworski** (nr rej. 67/81 z 15.07.1981 r.)

Otacza ruiny dawnego barokowego dworu zniszczonego podczas działań wojennych w 1945 r. Układ parku jest zniekształcony.

- **Grodzisko stożkowe nizinne** (nr rej. A386/74)

Położone ok. 800 m na zach. od zachodniego krańca zabudowy wsi i ok. 600 m na pd. od przysiółka Sieroniuwice w lesie. Datowane na XIII-XIV w. w rzucie poziomym grodzisko rysuje się na planie czworoboku o zaokrąglonych narożach. Wschodnią część majdanu wypełnia stożek o stromych zboczach otoczony fosą, która wydziela go z całości założenia. Stożek oraz przyległe doń podgrodzie otacza podwójny wał przedzielony fosą (miejscami silnie zdewastowany). Położeniem zabytek ten wyraźnie nawiązuje do grodziska w Głębocku.

Gola Grodkowska

- **Spichlerz w zespole folwarcznym** (nr rej. 890/64 z 18.05.1964r.).

Wzniesiono go w 1 poł. XIX w. Dwukondygnacyjny, z wgłębionym portykiem zamkniętym półkołem na kolumnach doryckich, ramowe podziały elewacji, wysoki, dwuspadowy dach z podłużnymi świetlikami.

Fot. 16. Gola Grodkowska. Spichlerz.

Jaszów

Fot. 17. Jaszów. Dwór.

- **Założenie folwarczne i dwór** (nr rej. 1574/66 z 20.08.1966 r.)

Założenie folwarczne usytuowane jest wśród zabudowań wsi Jaszów, w pobliżu rozwidlenia dróg relacji Grodków-Szklary-Czarnolas. Założenie powstało na planie prostokąta. Jego zachodnią część zajmują zabudowania gospodarcze i mieszkalne ustawione wokół kilku dziedzińców, do których wiedzie droga dojazdowa. Wschodnią część założenia zajmuje zieleń dawnego parku o całkowicie dziś zatartej kompozycji. Założenie folwarczne wzniesiono w 2 połowie XIX w. być może z fundacji rodziny von Ohlen u. Adlerskron. Majątek zajmował wówczas 370 ha. w 1898 r. właścicielem folwarku

był dr Kurt von Ohlen u. Adlerskron. w 1926 r. właścicielem majątku był Alfred Moese, a jego obszar zajmował 216 ha. w 1937 r. właścicielem folwarku był Hans Freiherr von dem Knesebeck-Milendonck.

Jeszkotle

- **Kościół filialny pw. św. Antoniego** (nr rej. 1185/66 z 9.03.1966 r.)

Fot. 18. Jeszkotle. Kościół filialny pw. św. Antoniego.

Kościół wzniesiono w stylu gotycko-renesansowym w 1 poł. XVI w. Wzmiankowany w źródłach w 1511 r. Przebudowany na przełomie XVII/XVIII w. w XIX w. przedłużono go o nowe prezbiterium. Kościół wzniesiono jako ewangelicki i taki pozostał do 1945 r. Składa się z dwuczęściowej nawy przedzielonej arkadą z obecnym prezbiterium od wsch. i półkolistym przedsionkiem od zach. do nawy przylega od pn. zakrystia, od pd. kaplica grobowa z lożą kolatorską. w murach zewnętrznych kościoła zachowały się płyty nagrobne członków rodzin v. Reideburg i v. Schweininchen z ok. 1548-1607.

Fot. 19. Jeszkotle. Dwór.

- **Dwór** (nr rej. 992/65 z 5.05.1965 r.)

Usytuowany na wzniesieniu i stanowi dominantę zespołu folwarcznego. Zbudowano go w 1 poł. XIX w., na miejscu starszego, w stylu późno klasycystycznym. Wzniesiony na planie prostokąta. Jest to budynek 2-kondygnacyjny, z pseudoryzalitem flankowanym pilastrami jońskimi, zwieńczonym trójkątnym naczółkiem przykryty dachem czteropłociowym. Budynek zwrócony jest frontem w stronę folwarku z budynkami spichlerza i obory z ok. poł. XIX w. Po 1945 r. dwór przejął Skarb Państwa i oddał w użytkowanie miejscowemu PGR-owi. od tego czasu

pełni funkcje mieszkalne (wielorodzinne). Wielokrotnie przebudowywany.

Jędrzejów

Fot. 20. Jędrzejów. Kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza.

- **Kościół parafialny pw. śś. Szymona i Judy Tadeusza** (nr rej. 123/54 z 3.09.1954 r.)

Usytuowany jest na wzniesieniu obok pałacu. Zbudowany w 1725 r. w stylu barokowym z wykorzystaniem murów kościoła zbudowanego w XV w. Jest to jednonawowa budowla, z węższym, oskarpowanym prezbiterium zamkniętym trójbocznie, Przy którym znajdują się zakrystie, z których starsza od północy z ostrołukowym portalem i drzwiami z okuciami XV/XVI w. we wnętrzu zachowała się część zabytkowego wyposażenia. w ołtarzu głównym obraz „Adoracja Dzieciątka” z 1 poł. XVII w., ołtarze boczne regencyjne, ze starszymi obrazami „Przemienienie” i „Wniebowzięcie”; ambona z rzeźbą Michała Archanioła na baldachimie i ewangelistami na koszu z 1 poł. XVIII w.

Fot. 21. Jędrzejów. Pałac, ob. Dom pomocy Społecznej.

- **Pałac**, obecnie Dom Pomocy Społecznej (nr rej. 2264/91 z 26.03.1991 r.)

Wzniesiony w XIX w. Swój obecny kształt zawdzięcza przebudowie dokonanej w 1882 r. z inicjatywy Harryego von Fracken-Sierstorpff. w rękach tej rodziny pałac był już w 1849 r. w 1882 r. pałac przebudowano w formach neogotyku angielskiego. Jest to budynek dwukondygnacyjny, na nieregularnym planie, z blankami i krenelażem, wieżyczkami oraz 4 kondygnacyjną, kwadratową wieżą. Otoczony jest parkiem krajobrazowym z wzniesionymi w 2 poł. XIX w. budynkami gospodarczymi wokół dziedzińca.

- **Park podworski** (nr rej. 41/48 z 27.08.1948 r.; 75/83 z 1.08.1983 r.)
- **Cmentarz parafialny** (nr rej. 279/90 z 5.11.1990 r.) z 1725 r.
- **Grodzisko stożkowate** (nr rej. A-415/75)

Położone jest na skraju lasu, tuż Przy drodze z folwarku w kierunku północnym. Zachowało się w stanie szczątkowym. Pierwotnie było znacznie większe i otoczone fosą. w końcowej fazie użytkowania znajdowała się na nim budowla ceglana. Datowane jest na wczesne średniowiecze.

Fot. 22. Kobiela. Kościół parafialny pw. św. Jerzego.

Kobiela

- **Kościół parafialny pw. św. Jerzego** (nr rej. 1149/66 z 16.02. 1966 r.)

Wzniesiony w 1662 r. na miejscu drewnianego wzmiankowanego w źródłach w 1335 r. Przebudowany w 3 ćw. XVIII w. Jest to budowla złożona z prostokątnej, czteroprzęsłowej nawy sklepionej kolebką z lunetami. do nawy przylega węższe i niższe prezbiterium, od wsch. zamknięte trójbocznie, od pn. zakrystia z dwuramiennym portalem nad którym znajduje się łoża kolatorska. od zachodu przylega

kwadratowa wieża ujęta splotami wolutowymi i zwieńczona baniastym hełmem z latarnią. Wewnątrz zachowała się bogata, stiukowa dekoracja rokokowa z 4 ćw. XVIII w. powiązana z elementami wyposażenia. we wnętrzu zachowało się zabytkowe wyposażenie pochodzące głównie z 4 ćw. XVIII w., ołtarz główny, ambona, rzeźby, dwa konfesjonały z płaskorzeźbionymi scenami z legendy św. Jana Nepomucena, chrzcielnica z ok. 1800 r., chór muzyczny i prospekt organowy z 1763 r. o bogatej dekoracji rokokowej. Kościół otoczony jest murem z bramkami z XVIII w.

- **Park podworski** (nr rej. 39/48 z 27.08.1948 r.; 64/81 z 15.07.1981 r.)

Założenie parkowe położone jest w północno-zachodniej części wsi. Zajmuje powierzchnię 4,47 ha. w granicach parku, w centralnej jego części usytuowany jest dwór (wzniesiony na początku XIX w. w stylu neoklasycystycznym) i zabudowania gospodarcze. w pd. części parku znajduje się niewielki ogródek jordanowski i boisko do siatkówki. Cały teren poprzecinany jest rowami melioracyjnymi. Park usytuowany jest na niskich terenach (dawniej łąki), Po pd. stronie dworu. Założono go w latach 60. XIX w. w drzewostanie parkowym dominują: olcha, jesion, dąb i lipa. Cenne są zwłaszcza: topola biała o obwodzie 360 cm i wiąz górski o obwodzie 430 cm. Park spełnia funkcję sportowo-rekreacyjną, jako plac zabaw dla dzieci i miejsce wypoczynku dla mieszkańców.

- **Cmentarz**

Znajduje się Przy drodze z Jędrzejowa do Przeworna. Założony został w 1662 r. Zajmuje obszar 0,41 ha. Otoczony jest murem z bramą. Układ cmentarza czytelny, ze śladami Po kwaterach i nagrobkach, które zlikwidowano. Cmentarz porasta drzewostan w tym m.in.: jesion, tuja, czereśnia, modrzew i brzoza. Grodzisko stożkowe Położone jest na północny-zachód od jeziora. Datowany na XIV-XVI w. Jest to grodzisko stożkowe, czworoboczne, otoczone fosą.

Kolnica

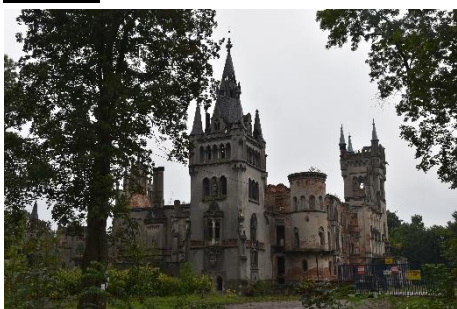
Fot. 23. Kolnica. Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca.

- **Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca** (nr rej 892/64 z 18.05.1964 r.)

Kościół wzmiankowany w źródłach w 1242 r. Wzniesiono w 2 poł. XIII w. Usytuowany w północnej pierzei wsi z nawsiem. Jest to budowla jednonawowa, kryta pułapem z wydłużonym prezbiterium o dwuprzęsłowym sklepieniu krzyżowym (zworniki i wsporniki w formie masek), opięta przyporami. w późnym gotyku dostawiono od zach. wieżę, a wewnątrz nawy pokryto freskami. Nawa Po pożarze w 1726 r. sklepiona kolebkowo z lunetami (ramowa dekoracja stiukowa). Wówczas dostawiono też trzy przybudówki i zlikwidowano wejście do prezbiterium. w 1814 r. podwyższono wieżę (na planie kwadratu, górą ośmioboczna, z dachem namiotowym). Wsch. szczyt nawy zwieńczony kamiennym, średniowiecznym krzyżem. we wnętrzu zachowało się barokowe wyposażenie, ołtarz główny regencyjny z bramkami, Pod baldachimem płaskorzeźba św. Michała Archanioła, rzeźby (św. Sebastiana, Wawrzyńca, Floriana, Rocha, Elżbiety, Jadwigi i ewangelistów), krucyfiks z ok. 1700 r., chrzcielnica z grupą chrztu Chrystusa na pokrywie z XVIII w. Kościół otoczony jest murem kamiennym z częściowo zachowanymi strzelnicami, od zach. średniowieczny krzyż z granitu.

- **Średniowieczny krzyż pokutny** (Ks.B.t.III-575/72 25.04.1972 r.) Usytuowany jest w sąsiedztwie kościoła pw. św. Wawrzyńca. Wykonano go z granitu.

Kopice

Fot. 24. Kopice. Pałac.

Założenie pałacowo-parkowe (pałac nr rej. 725/64 z 14.03.1964 r., park nr rej. 65/81 z 15.07.1981 r., kaplica pałacowa nr rej. 1996/73 z 4.04.1973 r., kaplica grobowa w zespole pałacowym nr rej. 1996/73 z 30.10.1973 r.).

Rezydencja została wybudowana w 1784 r. dla rodziny von Sierstorf. Rezydencja ta miała prostą bryłę o 13-osiowej fasadzie, której trzy środkowe osie wysunięto do przodu w formie ryzalitu zwieńczonego trójkątnym naczółkiem. Ryzalit zdobiły cztery pilastry, biegnące przez całą jego wysokość w tzw. wielkim porządku. Trzy okna w jego najwyższej kondygnacji miały kształt koła, reszta –

prostokąta. Między pilastrami znajdowało się główne wejście do budynku, prowadząc do wielkiej sieni z biegami schodów umieszczonymi Po południowej i północnej stronie, którymi przechodziło się do ogrzewanych pomieszczeń mieszkalnych. za sienią znajdowała się główna jadalnia z wyjściem na ogród, z niej prowadziły wejścia do dalszych pokoi. Pozostałe pomieszczenia służyły celom gospodarczym. na pierwszym piętrze reprezentacyjna klatka schodowa wiodła ku salonowi na osi, z salonu przechodziło się do jadalni i przez nią – do następnej sali. Drugie piętro miało prawdopodobnie zbliżony układ. Rozkład wnętrza w głównym korpusie budynku pozostał w większości niezmienny przez kolejne przebudowy. Po zakończeniu prac w Kopicach Jan Rudolf udał się do Cieplic, gdzie otrzymał zlecenie od Hansa Nepomuka von Schaffgotscha na wybudowanie pałacu, którego projekt nawiązywał do formy dużo mniejszego pałacyku w Kopicach. Patrząc na niego można wyobrazić sobie, jak pierwotnie wyglądał pałac w Kopicach. w 1859 r. dobra w Kopicach zakupił hrabia Hans Ulrich von Schaffgotsch dla swojej siedemnastoletniej żony Joanny Gryczik von Schomberger Godulla. w 1863 r. nowi właściciele zlecili przebudowę pałacu słynnemu architektowi Karolowi Lüdecke. Rezydencja otoczona była z trzech stron rozległymi stawami. w pobliżu założono hektary ogrodów kwiatowych i warzywnych, sad, oranżerię, ogród zimowy. Drzewa tropikalne w palmiarni dochodziły do 17 metrów wysokości. przed "pałacem na wodzie" rozpościerały się kwiatowe dywany o przeróżnych wzorach i barwach.

Fot. 25. Kopice. Kaplica grobowa rodziny Schaffgotschów.

Fot. 26. Kopice. Kaplica pałacowa.

Obok pałacu, na powierzchni ponad 60 hektarów, rozciągał się słynny park krajobrazowy, a dbał o niego sam królewski dyrektor ogrodów Wilhelm Hempel. Ozdobą parku były m.in. stuletnie dęby, sztuczne ruiny "średniowiecznego" zamku, "mysia wieża", kaplica grobowa rodziny Schaffgotschów, niewielka świątynia dumania Diany, pawilon chiński. Park zdobiły 1342 rzeźby postaci oraz zwierząt w naturalnych rozmiarach, dłuta wrocławskiego mistrza Carla Kerna. Atmosfery przepychu i piękna dopełniały przemysłnie wkomponowane fontanny. na jednej ze sztucznych wysp wzniesiono altanę, obok której stanęła wysoka kolumna zwieńczona figurą anioła. w parku hrabia hodował daniela. Jego syn planował budowę pól golfowych, a nawet małego lotniska dla samolotów, które sporadycznie lądowały w Kopicach już w latach trzydziestych. Zespół pałacowy należał do Schaffgotschów aż do 1945 r. w latach 50. XX w. pałac stał cały, piękny i był dobrze wyposażony. Odbываły się w nim potańcówki i bale sylwestrowe. Później zaczęło się systematyczne szabrowanie zabytku. w 1958 r. pałac splądrowano Po raz ostatni. Dla zatarcia śladów podpalono go. w taki sposób nie wiele z niego pozostało. Spłonął dach, zawaliły się stropy. Po pożarze kopicki pałac Schaffgotschów nie interesował już nikogo. Nawet lokalne władze zapomniały o nim. Jedyne miejscowi wynosili ze zgliszczy co się je szcze dało.

Po politycznych przemianach końca lat 80-tych ubiegłego wieku, w roku 1990 pałac wraz z 54 hektarami parku i licznymi stawami gmina Grodków sprzedała krakowskiemu biznesmenowi Andrzejowi

Kocowi. Nowy właściciel obiecywał rychłą odbudowę. w pałacu miał powstać luksusowy hotel, w pobliżu pole golfowe i lotnisko. Niestety plany nie zostały zrealizowane.

W 2008 r. od dotychczasowego właściciela pałac odkupiła chorzowska spółka ZARMEN deklarując jednocześnie chęć odbudowy całego kompleksu pałacowego z przeznaczeniem na ośrodek rekreacyjno - wypoczynkowy. Zaplanowana odbudowa miała potrwać do końca 2015 roku. Spółka deklarowała nie tylko chęć odbudowy samego pałacu i przywrócenie dawnej świetności potężnemu 54 hektarowemu parkowi, ale również chęć dokupienia wszystkich budynków należących do dawnego majątku Schaffgotschów. Niestety już Po miesiącu cała inwestycja stanęła Pod znakiem zapytania. na terenie pałacu przeprowadzono jedynie pierwszy a zarazem ostatni etap prac porządkowych, usuwając 4800 ton gruzu i ziemi, zalegające od 50 lat wnętrza pałacu. w marcu 2009 ZARMEN wycofał się oficjalnie z planów odbudowy pałacu. Kolejne 8 lat nie przyniosło żadnych zmian. Trzykrotne próby odkupienia pałacu przez osoby prywatne kończą się za każdym razem fiaskiem.

W styczniu 2017 na horyzoncie pojawia się nowy zainteresowany - luksemburski fundusz inwestycyjny - GLOBUCOR. Nowy inwestor deklarował odbudowę pałacu z przeznaczeniem na Muzeum Polsko-Niemieckiego Pojednania. Jego plany odbudowy zakładają 7 etapów w 7 lat. Także 54 hektarowy park ma

odzyskać swój dawny wygląd i powrócić do stanu przed rokiem 1945. W lutym 2017 przeprowadzono pierwsze prace porządkowe. Niestety podobnie jak w poprzednich przypadkach inwestor wycofał się.

- **Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego** (nr rej. 121/54 z 28.08.1954 r.)

Fot. 27. Kopicze. Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego.

Wzniesiony w latach 1820-1822 w stylu klasycystycznym. Poprzedni wzmiankowany w 1588 r. Restaurowany w 1955 r. Jest jednonawowy, czteroprzęsłowy, zamknięty absydą od wsch., od zach. zaokrąglone naroża, sklepienie ceglaste na gurtach i lunetowe od wsch. od zach. wciągnięta w korpus, kwadratowa wieża z czterospadowym daszkiem z 4 ćw. XIX w. we wnętrzu zachowało się zabytkowe wyposażenie: regencyjna ambona z 1 poł. XVIII w., rokokowe obrazy św. Zygmunta i glorii św. Jana Nepomucena z końca XVIII w., neoklasycystyczne stalle, konfesjonały, Droga Krzyżowa. Kościół jest prawnie chroniony poprzez wpis do rejestru zabytków województwa opolskiego

- **Kaplica grobowa rodziny Schaffgotschów** (nr rej. 276/2017 z 18.08.2017 r.)

Fot. 28. Kopicze. Kaplica grobowa rodziny Schaffgotschów.

Przy kościele, od strony zach. znajduje się neoklasycystyczne, ceglane mauzoleum rodziny von Schaffgotsch z 2 poł. XIX w.

Lipowa

Fot. 29. Lipowa. Kościół pw. św. Marcina.

- **Kościół pw. św. Marcina** (nr rej. 139/54 z 13.12.1954 r.)

Kościół w Lipowej poświadczony jest w dokumentach w 1315 r. Prawdopodobnie został ufundowany przez Panów z Pogorzeli. Obecna bryła kościoła pochodzi z końca XV lub początków XVI w. Usytuowany jest w centralnej części, przy szosie biegnącej przez wieś. Kościół orientowany. do prostokątnej nawy przylega trójbocznie zamknięte prezbiterium, do którego od wschodu i północy dostawione są prostokątne zakrystie. do nawy od południa przylega prostokątna kruchta, od zachodu kwadratowa wieża. Nawa i prezbiterium przykryte dwuspadowo. Kruchta i wschodnia zakrystia w układzie szczytowym, przykryte dwuspadowo, wyższa, 2-kondygnacyjna zakrystia północna kryta pulpitowo. Wieża 5-kondygnacyjna, przykryta ostrosłupowym hełmem. Kościół opięty szkarpami: w narożnikach w układzie ukośnym, w wieży 4-uskokowe, w nawie, w narożach i na środku dłuższych ścian oraz

w prezbiterium szkarpy 2-uskokowe. w latach 1534 – 1945 ewangelicki. w XVIII w. fundatorami kościoła była rodzina de Rohrscheidt. Kościół otacza gotycki mur z trzema bramkami, na których widoczne ślady sgraffita. Obok kościoła zachowała się murowana plebania z 1817 r., parterowa, nakryta naczółkowym dachem.

Młodoszowice

- **Kościół filialny pw. św. Marcina** (nr rej. 1184/66 z 08.03.1966 r.; 887/64 z 18.05.1964 r.)

Kościół gotycki, wzniesiony w XV w. Remontowany w latach: 1591, 1655 i 1936. w latach 90. XX w. podwyższono dach nad nawą, obniżony w 1809 r. w latach 1534-1945 kościół należał do ewangelików. Obecnie katolicki. Jest to budowla jednonawowa,

Fot 30. Młodoszowice. Kościół filialny pw. św. Marcina.

kryta stropem, z węższym, dwuprzęsłowym prezbiterium, zamkniętym trójbocznie i sklepionym krzyżowo-żebrowo (kamienne wsporniki o dekoracji maswerkowej). od zachodu przylega kwadratowa wieża wzniesiona w 1526 r., zwieńczona ośmioboczną iglicą. we wnętrzu zachowała część zabytkowego wyposażenia, z których najcenniejszy jest późnogotycki tryptyk z 1495 r. Pod tynkiem polichromia z końca XVI w. Kościół otacza mur średniowieczny ze skarpami.

Osiek Grodkowski

- **Kościół filialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny** (nr rej. 1153/66 z 17.02.1966 r.)

Fot. 31. Osiek Grodkowski. Kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP.

Kościół usytuowany jest w centralnej części wsi. Wzniesiono go w 2 poł. XIII w., przebudowano w XVI w. Prezbiterium nakryte jest sklepieniem krzyżowo-żebrowym. we wschodniej ścianie prezbiterium znajduje się zamurowane okno ostrołukowe. Pozostałe okna zamknięte są półkoliście, a ich analiza sugeruje, że pierwotnie były węższe i podczas kolejnych remontów zostały powiększone. Cennym zabytkiem jest kamienny portal zamknięty półkoliście, który pochodzi z 2 połowy XIII w. Budowla Po licznych przebudowach w XVI i XVIII w. nie zachowała swojego pierwotnego, gotyckiego kształtu. Bryła oraz plan świątyni wyraźnie nawiązują do prostych schematów odziedziczonych Po kulturze romańskiej: zbliżonego do kwadratu i zamkniętego ścianą prostą prezbiterium oraz prostokątnej nawy. Prezbiterium nakryte jest sklepieniem krzyżowo-

żebrowym. we wschodniej ścianie prezbiterium znajduje się zamurowane okno ostrołukowe. Pozostałe okna zamknięte są półkoliście, a ich analiza sugeruje, że pierwotnie były węższe i podczas kolejnych remontów zostały powiększone. Cennym zabytkiem, znanym jedynie z archiwalnej fotografii, był kamienny portal zamknięty półkoliście z 2 poł. XIII w. Strop prezbiterium zdobi barokowa polichromia z 2 poł. XVII w. mocno przemalowana w 1910r. Kościół w znacznej części pozbawiony zabytkowego wyposażenia. Podczas remontu kościoła w 1990 r. przemalowano późnobarokowe obrazy na balustradzie chóru muzycznego i wymieniono gotyckie drzwi z okuciami z XV-XVI w. prowadzące z prezbiterium do zakrystii. z zabytkowego wyposażenia zachowały się ołtarz główny z ok. 1700 r., regencyjne tabernakulum z 1737 r. i ambona z końca XVII w.

- **Pałac**

Fot. 32. Osiek Grodkowski. Pałac.

Pierwsze założenie dworskie powstało w XVI w. Obecny pałac, wzniesiony został w 2 ćw. XVIII w. z fundacji rodziny von Königsdorff. w latach 1877-1883 gruntownie przebudowano w stylu neogotyckim (dziedziniec i wnętrza) według projektu wrocławskiego architekta Alexisa Langerera z inicjatywy Kurta von Ohlau. Pałac zbudowano na planie prostokąta. Dziedziniec obejmują zamknięte krużganki, wypełnione maswerkami i zwieńczone wimpergami. od frontu niewielki taras, na osi elewacji ogrodowej półkolisty ryzalit, z wejściem w arkadzie flankowanej niszami. Układ pomieszczeń jednotraktowy, częściowo amfiladowy z krużgankiem. w sieni od pn. i krużganku neogotyckie sklepienia krzyżowo-żebrowe. w narożniku pd. - zach. sala o dekoracji klasycystycznej: stiuki i supraporty z płaskorzeźbami. w jednym z pomieszczeń neogotycki, kasetonowy strop. Obecnie pałac jest remontowany.

- **Park** (nr rej. 66/81 z 15.07.1981 r., rozszerzenie decyzji z 03.07.1998 r.)

Park usytuowany jest na skraju wsi, Po północno-wschodniej stronie. Założono go Pod koniec XVII w. Był to ogród dworski o reprezentacyjnym charakterze z fontanną i licznymi rzeźbami. w XIX w. ogród zmieniono w zieleniec, a na łąkach, Po północnej stronie pałacu, urządzono rozległy park o cechach naturalistycznych. Dawniej powierzchnia parku wynosiła 32 ha, a dziś 5,18 ha. w granicach parku znajdują się: pałac, stajnia, oficyna i kaplica. Założenie parkowe składa się z części przypałacowej, zadrzewionej wschodniej drogi dojazdowej i właściwego drzewostanu parkowego. Osie kompozycji i osie widokowe są zatarte. w centralnej części znajduje się zniszczona kaplica grobowa właścicieli Osieka wzniesiona według projektu A. Langerera. Wśród drzewostanu dominują gatunki liściaste: lipa, jesion, klon, jawor i dąb. Park wkomponowany jest w krajobraz wsi. Jest miejscem wypoczynku mieszkańców.

- **Grodzisko stożkowate** (nr rej. A-452/77)

Położone jest ok. 500 m na północ od toru kolejowego, w starorzeczcu Nysy Kłodzkiej. Datowane na XIV-XV w. Jest to grodzisko stożkowate, założone na planie wydłużonego prostokąta, otoczonego wałem.

Przylesie Dolne

Fot. 33. Przylesie Dolne. Kościół filialny pw. św. Piotra i Pawła.

- **Kościół filialny pw. św. Piotra i Pawła** (nr rej. 899/64 z 23.05.1964 r.)

Kościół wzniesiono w 2 poł. XVI w. w stylu gotycko-renesansowym prawdopodobnie z wykorzystaniem murów wcześniejszego kościoła. Bryła składa się z nawy, węższego, zamkniętego prosto prezbiterium, nowszej zakrystii dostawionej od pn., kaplicy od pd. i wieży dostawionej od strony zach. we wnętrzu zachowało się zabytkowe wyposażenie, w tym m.in. ołtarz główny z 3 św. XVII w. i wczesnobarokowa ambona z ok. 1700 r.

- **Zespół folwarczny**

Usytuowany jest w centrum wsi Po pd. stronie drogi do Wierzbnika. Założono go w 1 poł. XIX w. (rządówka, spichlerz, stodoły), a rozbudowano w 2 poł. XIX w. (obora ze stajnią, domy robotników folwarcznych). Składa się z: dawnej rządówki z niewielkim terenem rekreacyjnym, podwórza folwarcznego z budynkami inwentarskimi, gospodarczymi i mieszkalnymi oraz dwóch kolonii mieszkaniowych robotników folwarcznych.

Fot. 34. Przylesie Dolne. Spichlerz w zespole folwarcznym.

Starowice Dolne

- **Kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP** (nr rej. 1985/72 z 7.12.1972 r.)

Usytuowany na niewielkim wzniesieniu. Wybudowany ok. 1800 r. Jest klasycystyczny, orientowany, murowany, jednonawowy z wtopioną w korpus od frontu wieżą, nakryty dachami dwuspadowymi i baniastym hełmem na wieży. Elewacje dzielone boniowanymi pasami, rozdzielającymi ślepe arkady z oknami. Wewnątrz zachowało się zabytkowe wyposażenie, w tym ołtarz, ambona i rzeźby. W wieży kościoła znajduje się gotycki dzwon odlany w 1479 r. przez Bartłomieja Lindenrahta z Nysy.

Fot. 35. Starowice Dolne. Kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP.

- **Zespół dworsko-folwarczny**

Usytuowany jest w zachodniej części wsi, Po pd. stronie drogi w kierunku Jędrzejowa. w 1 poł. XIX w. powstał wjazd do zespołu, spichlerz, park i figura św. Jana Nepomucena nad stawem w parku. Dwór wzniesiono ok. 1869 r. z inicjatywy rodziny Zimmer, właścicieli wsi od 1863 r. Pod koniec XIX w. wzniesiono zabudowania gospodarcze. Zespół składa się z: części rezydencjalnej z dworem (przebudowanym w latach 70. XX w.) i parkiem usytuowanym na pd. od dworu oraz części gospodarczej z podwórzem folwarcznym i budynkami gospodarczymi. Układ i kompozycja parku nie jest czytelna.

Strzegów

- **Park krajobrazowy** (nr rej. 40/48 z 27.08.1948 r.).

Zlokalizowany w pobliżu Domu Dziecka. Pochodzi z XIX w. Obejmuje zróżnicowany drzewostan, składający się z gatunków rodzimych i aklimatyzowanych.

- **Grodzisko wyżynne** (nr rej. A-139/68)

Położone po prawej stronie drogi ze Strzegowa do Jędrzejowa, na wzniesieniu, w pobliżu jeziora i strumienia. Jest to grodzisko wyżynne, owalne, z nierównym majdanem otoczonym rowem i wałem. Powierzchnię grodziska porasta las iglasto-liściasty. Datowane na VII-IX w.

Sulisław

Fot. 36. Sulisław. Pałac.

- **Zespół pałacowy** (pałac nr rej. 2027 z 02.05.1977 r., park podworski nr rej. 76/83 z 1.08.1983 r.).

Pałac wzniesiono w 2 poł. XIX w. w stylu neogotyku angielskiego. w 1909 r. został wydzierżawiony a następnie 10 lat później sprzedany hrabiemu von Franken-Siertorpf. Po wojnie, w 1945 r., pałac z całym gospodarstwem przejął Skarb Państwa. Często zmieniający się właściciele doprowadzili do licznych zniszczeń. w latach 1966-1978 pałac ten pozostawał opuszczony, stając się obiektem dewastacji. w 1978 r. budowlę w stanie ruiny przejęło Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, które przeprowadziło remont kapitalny pałacu i renowację parku. Następnie obiekt oddano Pod opiekę

Komendzie Organizacji Służba Polsce, później Komendzie Wojewódzkiej Milicji w Opolu, która zorganizował tutaj szpital-sanatorium. Kilka lat temu sanatorium zlikwidowano. Obecnie zlokalizowany jest tam hotel oraz SPA.

Tarnów Grodkowski

- **Kościół filialny pw. św. Anny** (nr rej. 900/64 z 23.05.1964 r.)

Usytuowany na wzniesieniu, w centralnej części wsi, na jej północnym krańcu. Kościół filialny pw. św. Anny, dawniej Nawiedzenia Najświętszej Marii panny i św. Mikołaja, wzniesiono w XV w. Był wielokrotnie przebudowywany w tym m.in. w 1 poł. XVII w. w XVIII/XIX w. dobudowano wieżę i dodano empory w nawie. Kolejna odbudowa miała miejsce w 1933 r. i w 1955 r. Jest to gotycka świątynia ze znacznym zatarciem cech stylowych i wieżą o skromnych cechach klasycystycznych. we wnętrzu zachowało się zabytkowe wyposażenie, w tym m.in. ambona z ok. 1800 r., drewniany chór muzyczny z pocz. XIX w., ławy z pocz. XIX w. i rzeźba Jana Nepomucena na ozdobnej konsoli z XVIII w.

Fot. 37. Tarnów Grodkowski. Kościół filialny pw. św. Anny.

Wierzbna

- **Zespół folwarczny**

Zespół folwarczny zlokalizowany jest na wschodnim skraju zabudowań wsi. Składa się z zabudowań mieszkalnych, 2 stodoł, 2 spichlerzy (w tym jeden nowy), 2 obór i magazynu. Założony został w 2 poł. XIX w.

z fundacji barona Lorenza, ówczesnego właściciela wsi. w tym czasie ukształtował się podstawowy zrąb założenia, skupiającego się wokół trapezowatego dziedzińca. w latach 1886-1898 właścicielem majątku był Karl Hune. w tym czasie majątek zajmował 237 ha powierzchni. w 1898 r. właścicielem folwarku był Georg Behral. w XX w. folwark został włączony do majątku (majoratu) Jędrzejów. w 1937 r. folwark zajmował obszar 233,7 ha. Po II wojnie światowej w folwarku urządzono PGR, w latach 90. XX w. stał się własnością Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Zespół ma charakter użytkowy i pozbawiony jest części ozdobnej i komponowanej zieleni.

Wierzbnik

Fot. 38. Wierzbnik. Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła.

- **Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła** (nr rej. 1158/66 z 17.02.1966r.)

Kościół wzmiankowany był w 1387 r., fundatorami świątyni mogli być Panowie z Pogorzeli. Obecna bryła budowli pochodzi z XIV w. z badań sondażowych wiadomo, że gotyckie mury zachowały się w prezbiterium (wątek gotycki). Niezwykle ciekawe jest też zamurowane okno ostrołukowe znajdujące się w ścianie wschodniej prezbiterium. na XIV/XV w. datowane jest wykonane z piaskowca reservaculum. na XV w. datowane są natomiast: gotycki krzyż pokutny, wykonany z piaskowca późnogotycki portal oraz drzwi obite blachą. Usytuowany jest w środkowej części wsi. Obecna bryła budowli pochodzi z XIV w. w 1999 r. wybuch pożar, który uszkodził

część cennego wyposażenia, które poddano konserwacji. Zachował się późnogotycki portal wykonany z piaskowca w XV w.

- **Park podworski** (nr rej. 97/84 z 30.01.1984 r.)

Zabytkowy park o powierzchni 2,77 ha położony jest w północno-wschodniej części wsi. w centralnej części parku usytuowane jest ujęcie wody dla miejscowości, co narusza charakter i kompozycję parku. Obiekt ma charakter parku krajobrazowego w stylu angielskim. Droga biegnąca środkiem parku z zachodu na wschód dzieli go na dwie części. w części południowej parku znajduje się niewielki staw (zarośnięty). Drzewostan parkowy w części północno-wschodniej ma charakter leśny. Jest zwarty i dominują tu gatunki liściaste: lipa, jesion, olcha, klon, dąb, kasztanowiec i topole. Wiek drzewostanu ma ponad 100 lat. Najcenniejszy drzewostan zachował się w części południowo-zachodniej parku. Stanowią go okazałe egzemplarze sosny wejmutki (obwód 330 cm), dwa egzemplarze platana klonolistnego (obwód 490 cm), klon zwyczajny (obwód 405 cm) i miłorząb dwukłapowy (obwód 200 cm). w parku licznie występują też rzadkie okazy dębu szypułkowego odmiany stożkowatej i klonu zwyczajnego odmiany purpurowej. w części północno-zachodniej parku, na polanie, urządzony jest plac zabaw dla dzieci, a w części południowo-zachodniej boisko sportowe.

Więcmierzycze

Fot. 39. Więcmierzycze. Kościół filialny pw. św. Bartłomieja.

- **Kościół filialny pw. św. Bartłomieja** (nr rej. 1984/72 z 6.12.1972 r.)

Usytuowany jest w centrum wsi. Kościół wzniesiono w 1621 r. w stylu późnorennesansowym. Była to fundacja Wenceslusa von Rothkircha. w 1910 r. budowlę powiększono o prezbiterium i nową zakrystię od pd. oraz kruchtę zach. Kościół wyremontowano gruntownie w 1937 r. Pierwotnie była to budowla salowa, z kwadratową wieżą od zach., kruchtą i dawną zakrystią z lożą kolatorską od płu. na kruchcie tablica erekcyjna z datą „1621”. we wnętrzu zachowało się zabytkowe wyposażenie w tym m.in. neobarokowy ołtarz z krucyfiksem z 2 poł. XVIII w., obraz Matki Bożej z dzieciątkiem z 2 poł. XVII w., ambona

wczesnoklasycystyczna z 1784 r. z herbem rodziny von Seydlitz, rokokowy prospekt organowy. przed murem kościoła, od strony pn., i naprzeciw wjazdu na podwórze folwarczne znajduje się figura św. Jana Nepomucena ufundowana w 1739 r. przez Sigismunda Ferdinanda von Seydlitz.

Fot. 40. Więcmierzycze. Spichlerz w zespole folwarcznym.

- **Zespół folwarczny (spichlerz** (nr rej. 895/64 z 23.05.1964 r.)

Usytuowany jest w centrum wsi. Składa się z podwórza folwarcznego z zabudową inwestorską, gospodarczą i mieszkalną oraz z kilku obiektów położonych po jego zewnętrznej stronie i tworzących rodzaj aneksów podwórzowych. w XVIII w. w miejscu obecnego spichlerza stał dwór lub pałac. Spichlerz jest najstarszym zachowanym obiektem w zespole. Wzniesiono go w stylu klasycystycznym na planie prostokąta ok. 1820 r.

- **Zamek**

Położony ok. 100 m na zachód od koryta rzeki Nysy Kłodzkiej oraz ok. 1200 m na północny-wschód od młyna, na terenie płaskim, pociętym meandrami rzeki. Pozostałości po zamku, to niewielki nasyp o kształcie czworobocznym, uformowanym w poziomie prawdopodobnie w czasie uprawy łąk, zamienionych częściowo na pola uprawne. w XIX w. fragmenty murów były widoczne jeszcze nad ziemią. Datowany na koniec XIII w. i XIV-XVI w.

Żelazna

Fot. 41. Żelazna. Spichlerz w zespole folwarcznym.

- **Zespół folwarczny (spichlerz** nr rej. 896/64 z 23.05.1964 r.)

Usytuowany jest w centralnej części wsi, po zach. stronie drogi. Było to typowo gospodarcze założenie pozbawione części rezydencjonalnej. Założono je w 2 poł. XVIII w. i rozbudowano w XIX w. Zespół zajmował obszar 1085 ha. w folwarku prowadzono hodowlę bydła, koni i owiec, a na pocz. XX w. wprowadzono także hodowlę świń, drobiu i założono bażantarnię. Został zdewastowany po 1945 r. i do dziś zachował się fragmentarycznie. z rozległego niegdyś założenia, do dziś przetrwały: trzy budynki pn. pierzei podwórza folwarcznego tj. budynek mieszkalny, stajnia i budynek gospodarczy oraz kilka innych budynków gospodarczych, budynek

inwestorski, rządcówka i spichlerz zlokalizowany w połowie długości podwórza folwarcznego. Spichlerz, wzniesiony w stylu klasycystycznym pod koniec XVIII w.

- **Grodzisko nizinne**

Położone jest na wschód od majątku, w pobliżu drogi do wsi Głębocko. Jest to grodzisko nizinne na planie owalu, otoczone wałem i fosą. Określano ją mianem stary zamek. w XIX w. zabytek zniszczono. Datowane na XIV-XV w.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Podstawowe formy ochrony zabytków według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2003 r. nr 162, poz. 1568, art. 7 ze zm.) stanowią:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. uznanie za pomnik historii;
3. utworzenie parku kulturowego;
4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Grodków funkcjonują dwie z wyżej wymienionych form ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.3.1 Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Rejestr zabytków dla danego województwa prowadzony jest przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. do rejestru wpisuje się przede wszystkim zabytki nieruchome. Podstawą wpisu jest decyzja wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydana z urzędu, na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Jak wynika z ustawy, do rejestru mogą być wpisywane także inne elementy takie jak otoczenie zabytku wpisanego do rejestru oraz nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Prawo nie wyłącza możliwości wpisania do rejestru zabytków ruchomych - dokonywanego na wniosek właściciela jak i z urzędu w sytuacji uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia

Prowadzenie robót budowlanych Przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane Po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Działania organu konserwatorskiego nakierowane są na zachowanie nie tylko wyglądu zewnętrznego poszczególnych budynków, determinującego ogólny wygląd i kształt układu urbanistycznego, lecz także istniejących relacji przestrzennych pomiędzy zabudową i zielenią (m.in. zespoły dworsko-parkowe). Dlatego też pomimo że budynki znajdujące się na terenie takiego układu nie są objęte indywidualnym wpisem do rejestru zabytków, to przeprowadzenie Przy nich jakichkolwiek prac konserwatorskich i restauratorskich, jak również robót budowlanych oraz podejmowanie Przy nich działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany ich wyglądu, może zostać dokonane tylko Po uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego. Ingerencja w bryłę budynku, jego elewację i wygląd zewnętrzny, która nie jest zgodna z przyjętą praktyką konserwatorską, będzie bowiem wpływać ujemnie na całą historyczną substancję danego układu urbanistycznego, powodując trwałe uszczerbek dla jego walorów zabytkowych.

Na terenie gminy Grodków znajduje się 71 zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków OWKZ i tym samym objętych ochroną prawną. Najwięcej obiektów znajduje się w Grodkowie. Poniższa tabela przedstawia zestawienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków w podziale na poszczególne gminy (stan na listopad 2017 r.).

Tabela 1. Zabytki nieruchomości gminy Grodków wpisane do rejestru zabytków.

L.p.	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru	Data wpis do rejestru
1	Bąków		12	kościół filialny pw. św. Katarzyny	XIV w., XVI w.	886/64	15.05.1964 r.
2	Bogdanów		18A	kościół filialny p.w. Św. Stanisława	pocz. XIX w.	1573/66	17.08.1966 r.
3	Gałączyce		77	kościół parafialny pw. Św. Marcina	ok 1605 r., ok 1688 r., XX w.	148/55	19.01.1955 r.
4	Gałączyce			park podworski	XIX w.	68/81	11.08.1981 r.
5	Gierów		obok dworu	park podworski	XIX-XX w.	74/83	01.08.1983 r.
6	Gnojna		112A	kościół parafialny pw. Matki Bożej Różańcowej	ok. 1500, k. XVIII w.	1145/66	12.11.1968 r.
7	Gnojna			park podworski	XIX w.	67/81	15.07.1981 r.
8	Gola Grodkowska		obok nr 10	spichlerz w zespole folwarcznym	pocz. XIX w.	890/64	18.05.1964 r.
9	Grodków			Stare miasto		38/49	10.06.1949 r.
10	Grodków	Warszawska	13	kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła	XIII w., XV w., XVII w., XIX w.	122/54	28.08.1954 r.
11	Grodków	Chopina	6	kościół ewangelicki	1845-1846 r.	2208/90	28.02.1990 r.
12	Grodków	Rynek	1	Ratusz	ok. 1400 r., II poł. XVIII w., 1836 r.	1289/66	13.04.1969 r.
13	Grodków			Mury miejskie z bramami i basztą	XIV, XVI w.	684/63	16.10.1963 r.
14	Grodków	Elsnera	8	budynek mieszkalny	II ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	1292/66	13.04.1966 r.
15	Grodków	Powstańców Śląskich	22	Publiczne Gimnazjum nr 1	ok. 1910 r.	2111/85	16.07.1985 r.
16	Grodków	Rejmonta	1	budynek mieszkalny	poł. XIX w.	1293/66	13.04.1966 r.
17	Grodków	Rejmonta	5	budynek mieszkalny	poł. XIX w.	1294/66	13.04.1966 r.
18	Grodków	Rynek	32	budynek mieszkalno-usługowy	II ćw. XIX w., ok. 1900 r., Po 1945 r.	1290/66	13.04.1966 r.
19	Grodków	Powstańców Śląskich	1, 3	budynek mieszkalno-gospodarczy	II ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	1291/66	13.04.1966 r.
20	Grodków	Rynek	2	budynek mieszkalno-usługowy, tzw. Gospoda pod Trzema Koronami	ok. 1600 r., ok. 1776 r., ok. 1833 r.	891/64	18.05.1964 r.
21	Grodków	Krakowska	6	Budynek mieszkalno-administracyjny z przylegającym spichlerzem - pozostałości dawnego zespołu młyna	ok. 1910 r.	115/2010	27.04.2010 r.

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru	Data wpis do rejestru
22	Grodków	Sienkiewicza	23	Budynek aresztu śledczego	ok. 1900 r.	2364/96	30.12.1996 r.
23	Grodków	Warszawska	3	budynek mieszkalno-usługowy	ok. 1825 r., lata 90-te XX w.	1295/66	13.04.1966 r.
24	Grodków	Warszawska	5	budynek mieszkalno-usługowy	ok. 1825 r., lata 20-te XX w.	1296/66	13.04.1966 r.
25	Grodków	Wrocławska	9	budynek mieszkalny	ok. 1830 r.	1297/66	13.04.1966 r.
26	Grodków	Wrocławska	16	budynek mieszkalny, d. zajazd	ok. 1800 r.	2001/73	26.09.1973 r.
27	Grodków	Krakowska	17	wiatrak holenderski	ok. 1850 r.	587/59	12.10.1959 r.
28	Jaszów		40	budynek mieszkalny, d. dwór	ok. 1800 r.	1574/66	20.08.1966 r.
29	Jeszkotle		28a	kościół filialny pw. Św. Antoniego Padewskiego	I poł. XVI w., ok. 1600 r., ok. 1800 r.	1185/66	09.03.1966 r.
30	Jeszkotle		50	dwór	I ćw. XIX w.	992/65	05.05.1965 r.
31	Jędrzejów		14	kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza	XV w., 1725 r.	123/54	03.09.1954 r.
32	Jędrzejów		14	cmentarz parafialny wraz z murem	XV w., 1725 r.	279/90	05.11.1990 r.
33	Jędrzejów		16	Dom Pomocy Społecznej - pałac	III ćw. XIX w.	2264/91	26.03.1991 r.
34	Jędrzejów		16	park w zespole pałacowo-parkowym	III ćw. XIX w.	R.41/48,75/8 3	28.08.1948 r., 01.08.1983 r.
35	Kobiela		obok nr 55	park	XIX w.	39/48 64/81	27.08.1948 r. 15.07.1981 r.
36	Kobiela		62	kościół parafialny pw. św. Jerzego	1662 r., III ćw. XVIII w.	1149/66	16.02.1966 r.
37	Kolnica		88D	kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca	pocz. XIV w., ok. 1726 r.	892/64	18.05.1964 r.
38	Kopice		27B	kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	1802-1822, IV ćw. XIX w.	121/54	28.08.1954 r.
39	Kopice		27B	kaplica grobowa rodziny Schaffgotschów, na cmentarzu Przy kościele	II poł. XIX w.	276/2017	18.08.2017 r.
40	Kopice		47	ruina pałacu	1864 r.	725/64	14.03.1964 r.
41	Kopice			park krajobrazowy w zespole pałacowym	II poł. XIX w.	65/81	15.07.1981 r.
42	Kopice			budynki folwarczne: budynek mieszkalno-administracyjny	XIX w.	1941/69	01.02.1969 r.
43	Kopice			budynki folwarczne: spichlerz większy	XIX w.	1941/69	01.02.1969 r.
44	Kopice			budynki folwarczne: spichlerz mniejszy	XIX w.	1941/69	01.02.1969 r.
45	Kopice			budynki folwarczne: budynek mieszkalny i wozownia	XIX w.	1941/69	01.02.1969 r.
46	Kopice		47	kaplica grobowa Schaffgotsów w zespole pałacowym	pocz. XX w.	1996/73	30.10.1973 r.
47	Lipowa		29A	kościół parafialny pw. Św. Marcina	XV/XVI w., 1955-1956 r., 1963 r.	139/54	13.12.1954 r.

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru	Data wpis do rejestru
48	Lubcz		15	kościół filialny pw. Św. Marcina wraz z ogrodzeniem	ok. 1900 r.	A-170/2011	29.09.2011 r.
49	Młodoszowice		52A	kościół filialny pw. Św. Marcina	XV/XVI w.	1184/66 887/64	08.03.1966 r. 18.05.1966 r.
50	Osiek Grodkowski		29	kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP	II poł. XIII w., XVI w., k. XVIII w.	1153/66	17.02.1966 r.
51	Osiek Grodkowski		44	zespół pałacowy: pałac	II ćw. XVIII w., poł. XIX w.	894/64	23.05.1964 r.
52	Osiek Grodkowski		62, 63	zespół pałacowy: budynek mieszkalny	IV ćw. XVIII w.	894/64	23.05.1964 r.
53	Osiek Grodkowski		obok nr 62, 63	zespół pałacowy: obory i stajnie w zespole pałacowym	XVIII/XIX w.	894/64	23.05.1964 r.
54	Osiek Grodkowski		64	zespół pałacowy: oficyna zachodnia w zespole pałacowym	II ćw. XVIII w., IV ćw. XIX w.	894/64	23.05.1964 r.
55	Osiek Grodkowski		47	zespół pałacowy: oficyna wschodnia w zespole pałacowym	II ćw. XVIII w., IV ćw. XIX w.	894/64	23.05.1964 r.
56	Osiek Grodkowski		obok oficyny wsch.	zespół pałacowy: dawna ujeżdżalnia w zespole pałacowym	ok. 1800 r.	894/64	23.05.1964 r.
57	Osiek Grodkowski		obok pałacu	park w zespole pałacowym		66/81	15.07.1981 r. rozszerzenie decyzji z 03.07.1998r.
58	Przylesie Dolne		44B	kościół filialny pw. św. Piotra i Pawła	II poł. XVI w., XIX/XX w.	899/64	25.05.1964 r.
59	Starowice Dolne		32	kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	ok. 1800 r.	1985/72	07.12.1972 r.
60	Strzegów			park	XIX w.	40/48	27.08.1948 r.
61	Sulisław		24	pałac	k. XIX w., odrestaurowany 2012 r.	A-2025	02.05.1977 r.
62	Sulisław		obok nr 24	park pałacowy	III ćw. XIX w.	A-76/83	01.08.1983 r.
63	Tarnów Grodkowski		20A	kościół filialny św. Anny	XV w., poł. XVI w., XVIII w.	900/64	23.05.1964 r.
64	Wierzbnik		40A	kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła	ok. 1400 r., ok. 1766 r.	1158/66	17.02.1966 r.
65	Wierzbnik		obok pl. sportowe go	park dworski	II poł. XIX w.	A-97/84	30.01.1984 r.
66	Więcmierzyce		22	kościół filialny pw. Św. Bartłomieja	1621 r., 1910 r.	1984/72	06.12.1972 r.

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru	Data wpis do rejestru
67	Więcmierzyce		obok nr 54	spichlerz w zespole folwarcznym	ok. 1820 r.	895/64	23.05.1964 r.
68	Więcmierzyce		93	budynek mieszkalny, d. leśniczówka	ok. 1830 r., ok. 1900 r.	2317/93	22.02.1993 r.
69	Wojśław		25	kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych z murem i 2 bramami	I poł. XVI w., k. XVIII w.	1159/66	17.02.1966 r.
70	Żelazna		64	kościół parafialny pw. Św. Jadwigi	1781 r., X w.	1161/66	17.02.1966 r.
71	Żelazna		14, 16	spichlerz w zespole folwarcznym	1780 r.	896/64	23.05.1964 r.

5.3.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Tabela 2. Zabytki ruchome gminy Grodków wpisane do rejestru zabytków.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru
1	Bąków	Zespół zabytków ruchomych z kościoła filialnego pw. Św. Katarzyny	Ks.B.t.II-488/70, 24.03.1970 r. Ks.B.t.II-99/1-3/07, 08.06.2007 r.
2	Bąków	stół sędziowski z siedziskami, posesja nr 13	Ks.B.t.II-124/08, 25.03.2008 r.
3	Gałęczycze	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. MB Królowej Świata	Ks.B.t.V-725/81, 25.02.1981 r. Ks.B.t.II-127/08, 03.04.2008 r.
4	Grodków	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Michała Archanioła	Ks.B.t.I-295/67, 30.08.1967 r. Ks.B.t.II-487/70, 24.03.1970 r. Ks.B.t.IV-346/16, 07.04.2016 r.
5	Grodków	Zespół zabytków ruchomych z plebanii Przy kościele parafialnym pw. św. Michała Archanioła	Ks.B.t.I-65/1-9/04, 23.11.2004 r.
6	Grodków	Figura Matki Boskiej Immaculata, ul. Mickiewicza 13	Ks.B.t.I-153/59, 20.10.1959 r.
7	Jędrzejów	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Szymona i Judy	Ks.B.t.VI-961/1-24/97, 07.04.1997 r.
8	Kobiela	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Jerzego	Ks.B.t.II-493/70, 27.03.1970 r. Ks.B.t.VI-914/93, 15.09.1993 r.
9	Kolnica	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca	Ks.B.t.I-321/67, 30.08.1967 r. Ks.B.t.V-843/90, 22.10.1990 r.
10	Kolnica	Krzyż pokutny	Ks.B.t.V-762/89, 14.04.1989 r.
11	Kopice	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca	Ks.B.t.II-451/68, 30.09.1968 r. Ks.B.t.II-452/68, 30.09.1968 r. Ks.B.t.II-470/68, 19.10.1968 r. Ks.B.t.II-138/08, 02.10.2008 r.
12	Kopice	Rzeźba - św. Krzysztof z terenu założenia pałacowo-parkowego (przeniesiona do Opola)	Ks.B.t.I-20/04, 26.01.2004 r.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru
13	Kopice	Rzeźba - dama z harfą z terenu założenia pałacowo-parkowego	Ks.B.t.I-24/04, 06.04.2004 r.
14	Kopice	Ołtarz z kaplicy z założenia pałacowo-parkowego	Ks.B.t.I-25/04, 06.04.2004 r.
15	Lipowa	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Marcina Bp.	Ks.B.t.II-423/69, 26.11.1969 r. Ks.B.t.II-447/68, 30.09.1968 r. Ks.B.t.II-471/68, 19.10.1968 r.
16	Lubcz	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Marcina	Ks.B.t.III-224/1-20/11, 11.03.2011 r.
17	Młodoszowice	Ołtarz główny z kościoła filialnego pw. św. Marcina	Ks.B.t.II/489/70, 24.03.1970 r.
18	Osiek Grodkowski	Wyposażenie i wystój zespołu pałacowego (w tym kapliczka z rzeźbą św. Jana Nepomucena)	Ks.B.t.II/472/68, 19.10.1968 r.
19	Osiek Grodkowski	Zespół zabytków ruchomych z kościoła filialnego pw. Wniebowzięcia NMP	Ks.B.t.II-446/68, 30.09.1968 r.
20	Przylesie Dolne	Zespół zabytków ruchomych z kościoła filialnego pw. św. Piotra i Pawła	Ks.B.t.II/469/1-14/68, 12.10.1968 r.
21	Wierzbnik	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Michała Archanioła	Ks.B.t.II-453/68, 29.09.1968 r. Ks.B.t.II-454/68, 28.09.1968 r. Ks.B.t.II-455/68, 28.09.1968 r. Ks.B.t.II-464/68, 05.10.1968 r. Ks.B.t.II-465/68, 12.10.1968 r. Ks.B.t.II-466/68, 12.10.1968 r. Ks.B.t.II-468/68, 12.10.1968 r.
22	Więmierzyce	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja	Ks.B.t.II-448/68, 30.09.1968 r. Ks.B.t.II-449/68, 30.09.1968 r.
23	Więmierzyce	Rzeźba św. Jana Nepomucena	Ks.B.t.I-152/59, 20.10.1959 r.
24	Wojśław	Zespół zabytków ruchomych z kościoła filialnego pw. Wszystkich Świętych	Ks.B.t.III-577/1-21/72, 26.04.1972 r.
25	Wojśław	Kapliczka ze scena Ukrzyżowania	Ks.B.t.III-575/72, 26.04.1972 r.
26	Wójtowice	Zespół zabytków ruchomych z kaplicy	Ks.B.t.IV-638/1-2/76, 02.04.1976 r.
27	Żelazna	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Jadwigi Śl.	Ks.B.t.II-450/68, 30.09.1968 r. Ks.B.t.II-467/68, 12.10.1968 r.

5.3.3 Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Grodów występuje 13 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków (tabela 3).

Tabela 3. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Grodów wpisane do rejestru zabytków.

ID	Miejscowość	Nr st. w miej.	Nr st. na obsz.	Nr obszaru AZP	Funkcja	Chronologia	Rejestr zabytków
1	Bąków	8	19	87-31	śląd osadnictwa osada	neolit okresu wędrówek ludów, kultura przeworska, faza D	A-1098/98
2	Bąków	9	20	87-31	punkt osad. punkt osad. punkt osad.	późny okres rzymski, kultura przeworska wczesne średniowiecze późne średniowiecze	A-1098/98
3	Gnojna	1	1	88-31	grodzisko	XIII-XIV w.	A-386/74
4	Jędrzejów	1	1	89-31	grodzisko	okres wczesno-średniowieczny (?)	A-415/75
5	Jędrzejów	2	2	89-31	grodzisko	okres średniowieczny (?)	A-59/2007
6	Kopice	2	7	89-33	grodzisko stożkowate nizinne	2 poł. XIII w. - pocz. XV w.	A-138/68
7	Lipowa	4	7	88-32	osada	kultura przeworska, faza D	A-935/92
8	Osiek Grodkowski	4	2	88-33	grodzisko	średniowiecze	A-452/77
9	Osiek Grodkowski	5	1	88-33	śląd osadnictwa osada	neolit średniowiecze	A-107/68
10	Osiek Grodkowski	13	15	88-32	osada śląd osadnictwa	faza D, kultura przeworska XII-XIII	A-938/92
11	Osiek Grodkowski	15	17	88-32	osada śląd osadnictwa	kultura przeworska, faza D średniowiecze	A-937/92
12	Przylesie Dolne	6	32	87-32	pracownia hutnicza	kultura przeworska, faza D	A-800/88
13	Przylesie Dolne	7	33	87-32	osada hutnicza	kultura przeworska, faza D	A-798/88
14	Przylesie Dolne	9	1	88-32	osada hutnicza	kultura przeworska, faza D	A-936/92
15	Rogów	2	38	89-30	grodzisko	IX-XIII w.	A-52/66
16	Strzegów	1	12	90-31	grodzisko wyżynne	VII-IX w.	A-139/68
17	Wierzbnik	2	10	87-32	punkt osadniczy	epoka kamienia	A-109/68

5.3.4 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. Przy sporządzeniu i aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. w powyższych dokumentach określa się m.in. rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony Przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu, a także ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, zabytków nieruchomości znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. w przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w planie. w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Projekty i zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Kwestie dotyczące ochrony zabytków dla gminy Grodków zostały omówione w podrozdziale **5.1.3 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Gminy Grodków.**

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 r. poz. 1446 ze zm.). Gminy mają dbać między innymi o „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie”, a także zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz Przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Informacje o zabytkach nieruchomości, które powinna zawierać karta adresowa, określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 r. nr 113 poz. 661).

Na podstawie art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 r. poz. 1446 ze zm.), gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Dodatkowo ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. 2010 r. nr 75 poz. 474) istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim konserwatorem Zabytków projektów decyzji o WZIZT (Warunków Zabudowy i Zagospodarowania Terenu) oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Gminna ewidencja zabytków Gminy Grodków została opracowana w 2009 r. i zaktualizowana Przy opracowaniu obecnego GPOnZ (2017 r.). z ewidencji zostało wyłączonych 29 obiektów, ze względu na to, iż zostały przebudowane i utraciły walory stylowe oraz zostały wyburzone. Dodatkowo dołączono 104 obiekty (w tym 93 zaproponowane do dodania w Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015).

Zaktualizowany spis obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Grodków przedstawia tabela poniżej (tabela nr 4).

Tabela 4. Obiekty znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Grodków.

Id	Miejscowość	Ulica	Nr domu	Obiekt	Nr Ewid. Działki	Datowanie	Nr rejestru
1	Bąków		1	budynek mieszkalny	303/7	pocz. XX w.	
2	Bąków		obok nr 1	młyn	303/2	pocz. XX w.	
3	Bąków		2	budynek administracyjny Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej	25/1	ok. 1915 r.	
4	Bąków		4	budynek mieszkalny	27/3	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
5	Bąków		4	budynek gospodarczy	27/3	ok. 1825 r.	
6	Bąków		5	budynek mieszkalny	23/3	ok. 1910 r.	
7	Bąków		5	budynek gospodarczy	23/7	ok. 1850 r.	
8	Bąków		6	budynek mieszkalny	23/6	ok. 1890 r.	
9	Bąków		9	budynek mieszkalny	29/1	IV ćw. XIX w.	
10	Bąków		10	budynek mieszkalny	30/1	II ćw. XIX w., ok. 1905 r.	
11	Bąków		12	kościół filialny pw. św. Katarzyny	50/2	XIV w., XVI w.	886/64 z 15.05.1964 r.
12	Bąków		12	ogrodzenie kościoła filialnego wraz z bramką	50/2	XV/XVI w.	
13	Bąków		13	budynek mieszkalny, dawna plebania i Dom Nauczyciela	33/1	ok. 1900 r.	
14	Bąków		14	budynek mieszkalny	47	ok. 1850 r., pocz. XX w.	
15	Bąków		14	obora	47		
16	Bąków		16	budynek mieszkalny	35/5	III ćw. XIX w., 1910 r.	
17	Bąków		17	budynek mieszkalny	35/6	ok. 1870 r.	
18	Bąków		23	budynek mieszkalny	40/2	lata 40-te XX w.	
19	Bąków		29	budynek mieszkalny	108/1	ok. 1890 r.	
20	Bąków		31	budynek gospodarczy	110		
21	Bąków		34	budynek mieszkalny	62/1	ok. 1915 r.	
22	Bąków		36	stodoła Przy Przedszkolu	60/4	III ćw. XIX w.	
23	Bąków		37	budynek mieszkalny	59/2	ok. 1900 r.	
24	Bąków		37	budynek gospodarczy	59/2	III ćw. XIX w.	
25	Bąków		38	budynek mieszkalny	59/1	1900 r.	
26	Bąków		39	budynek mieszkalny	58	ok. 1900 r.	
27	Bąków		40	budynek mieszkalny	57/2	ok. 1860 r.	
28	Bąków		41	budynek mieszkalny	57/1	ok. 1890 r.	
29	Bąków		42	budynek mieszkalny	56/2	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
30	Bąków		42	lamus-chlewik	56/2	II ćw. XIX w.	
31	Bąków		45	budynek mieszkalny	54/5	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
32	Bąków		45a	trafostacja	54/3	lata 20-te XX w.	

33	Baków		47	budynek mieszkalny	54/1	IV ćw. XIX w.	
34	Baków		47	stodoła	54/1	pocz. XX w.	
35	Baków		52	budynek mieszkalny	24/5	ok. 1915 r.	
36	Baków		53	budynek mieszkalny	52	pocz XX w.	
37	Baków		54	budynek mieszkalny	51/2	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
38	Baków		55	budynek mieszkalny	51/1	lata 20-te XX w.	
39	Baków		56	budynek mieszkalny	302	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
40	Baków		obok nr 56	most	122/1	lata 20-te XX w.	
41	Baków		57	budynek mieszkalny	302	ok. 1850 r., lata 80te XX w.	
42	Baków		57	stodoła	302		
43	Baków		58	budynek mieszkalny	295/2	lata 20-te XX w.	
44	Bogdanów		1	budynek mieszkalny	2/1	III ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
45	Bogdanów		2	budynek mieszkalny	3	ok. 1880 r., lata 80-te XX w.	
46	Bogdanów		6	budynek mieszkalny	7/1	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
47	Bogdanów		18A	kościół filialny p.w. Św. Stanisława	36	pocz. XIX w.	1573/66 z 17.08.1966 r.
48	Bogdanów		26	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	167	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	
49	Bogdanów		27	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	167	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
50	Bogdanów		29	budynek mieszkalny	162	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
51	Bogdanów		32	budynek mieszkalny	52/2	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	
52	Bogdanów			obora I w zespole folwarcznym	201	ok. 1900 r.	
53	Bogdanów			obora II w zespole folwarcznym	201	ok. 1900 r.	
54	Bogdanów			stodoła w zespole folwarcznym	162	ok. 1900 r.	
55	Gałązcyce		5	budynek mieszkalny	210	lata 20 XX wieku	
56	Gałązcyce		8	budynek mieszkalny	223	lata 20 XX wieku	
57	Gałązcyce		10	budynek mieszkalny	225/1	lata 80 XIX wieku, lata 80 XX wieku	
58	Gałązcyce		11	budynek mieszkalny	227	ok 1936	
59	Gałązcyce		12	budynek mieszkalny	228/4	III ćw. XIX w	
60	Gałązcyce		12	stodoła	228/4	lata 20 XX wieku	
61	Gałązcyce		14	budynek mieszkalny	195/2	ok 1910 r., lata 70 XX	
62	Gałązcyce		21	budynek mieszkalno-usługowy	190	ok 1910, lata 70 XX wieku	
63	Gałązcyce		24	remiza strażacka	192/3	ok 1930	
64	Gałązcyce		32	budynek mieszkalny	5	początek XX wieku	
65	Gałązcyce		34	trafostacja	6/3	lata 20 XX wieku	
66	Gałązcyce		37	Dom Ludowy	9/1	ok 1905, lata 80 XX wieku	

67	Gałączyce		43	budynek mieszkalny	146/1		
68	Gałączyce		45	Plebania	15/1	ok 1825, początek XX wieku	
69	Gałączyce		47	budynek mieszkalny, tzw. Dom Nauczyciela	16/2	początek XX wieku	
70	Gałączyce		47	budynek gospodarczy	16/2	początek XX wieku	
71	Gałączyce		50	budynek mieszkalny	17/1	ok 1825, lata 70 XX wieku	
72	Gałączyce		55	budynek mieszkalny	24/1	ok 1880 r.	
73	Gałączyce		77	kościół parafialny pw. Św. Marcina	47/2	ok 1605 r., ok 1688 r., XX w.	148/55 z 19.01.1955 r.
74	Gałączyce		77	mur kościelny wokół kościoła parafialnego	47/2	XVII-XX w.	
75	Gałączyce		77	kapliczka w murze wokół kościoła parafialnego	47/2	ok 1900	
76	Gałączyce		78	Szkoła Podstawowa	44/1	ok 1920, początek XXI w.	
77	Gałączyce		78	zabudowa gospodarcza Przy szkole podstawowej	44/1	ok 1920 r.	
78	Gałączyce		80	budynek mieszkalny	45	początek XX wieku	
79	Gałączyce		90	budynek mieszkalny	361	ok 1925, lata 80te XX wieku	
80	Gałączyce		94B	budynek mieszkalny	31/1	ok 1930, lata 70-te XX wieku	
81	Gałączyce			park podworski	68/1, 363/3, 427,428, 443	XIX w.	68/81 z 11.08. 1981 r.
82	Gierów		3	budynek mieszkalny	55		
83	Gierów		7	budynek mieszkalny	51	ok. 1900, lata 80-te XX w.	
84	Gierów		9	budynek mieszkalny	49		
85	Gierów		15A	budynek mieszkalny	46/4,46/3	pocz. XX wieku	
86	Gierów		22	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	123	pocz. XX wieku	
87	Gierów		23	kuźnia w zespole folwarcznym	85	ok. 1920, lata 70-te XX w.	
88	Gierów		24	spichlerz w zespole folwarcznym	86, 87	ok. 1825, pocz. XX w.	
89	Gierów		25	dwór	84	ok. 1800 r., pocz. XX w.	
90	Gierów		obok dworu	park podworski	88	XIX-XX w.	74/83 z 01.08.1983 r.
91	Gierów		obok dworu	obora w zespole folwarcznym	88		
92	Gierów		28	budynek mieszkalny	59/1	pocz. XX wieku	
93	Gierów		30	budynek mieszkalny	61	IV ćw. XIX wieku	
94	Gierów		33	budynek gospodarczy	65	pocz. XX wieku	
95	Gierów		34	stodoła	66	pocz. XX wieku	

96	Głębocko		5	budynek mieszkalny	122	1855 r., lata 80-te XX w.	
97	Głębocko		8	budynek mieszkalny	126	ok. 1850 r., ok. 1880 r., lata 80-te XX w.	
98	Głębocko		9	budynek mieszkalny	128	ok. 1825 r., k. XIX w., lata 80-te XX w.	
99	Głębocko		naprzeciw nr 11	kapliczka-dzwonnica	252/2	1932 r.	
100	Głębocko		15	budynek mieszkalny	137/2		
101	Głębocko		16A	budynek mieszkalny	141/3	II ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
102	Głębocko		16A	stodoła	141/3		
103	Głębocko		18	budynek mieszkalny	139/3	ok. 1914 r.	
104	Głębocko		28	budynek mieszkalny	177	lata 60-te XX w.	
105	Głębocko		32	budynek mieszkalny	180/2	ok. 1830 r., XX/XXI w.	
106	Głębocko		34	budynek mieszkalny	182/7	ok. 1830 r.	
107	Głębocko		35	budynek mieszkalny	182/4	ok. 1840 r., lata 80-te XX w.	
108	Głębocko		42	budynek mieszkalny	175/2	II ćw. XIX w.	
109	Głębocko		44A	budynek gospodarczy	171/1	ok. 1850 r.	
110	Głębocko		47	budynek mieszkalny	150	ok. 1850 r.	
111	Głębocko		50	budynek mieszkalny	103	II ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
112	Głębocko		50	budynek gospodarczy	103	ok. 1830 r.	
113	Gnojna		1	budynek mieszkalny	67/2	ok 1871 r.	
114	Gnojna		1	gołębnik	67/2	ok 1938	
115	Gnojna		7	budynek mieszkalny	158/2	pocz. XX w.	
116	Gnojna		8	budynek mieszkalny	68	II ćw. XIX w., lata 70 XX w.	
117	Gnojna		9	budynek mieszkalny	69	k. XIX w, lata 80 XX w.	
118	Gnojna		10	budynek mieszkalny	159	III ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
119	Gnojna		13	budynek gospodarczy	162	IV ćw. XIX w.	
120	Gnojna		21	budynek mieszkalny	165/2	lata 20 XX w.	
121	Gnojna		23	stodoła	166	ok. 1825	
122	Gnojna		25	budynek mieszkalny	168/1	ok 1860, lata 70 XX w.	
123	Gnojna		28	budynek mieszkalny	113		
124	Gnojna		35	budynek mieszkalny	127/4	III ćw. XIX w.	
125	Gnojna		36	budynek mieszkalny	128	IV ćw XIX w.	
126	Gnojna		38	budynek mieszkalny	180	pocz. XX w.	

127	Gnojna		39	budynek mieszkalny	129	ok 1850, lata 60 XX wieku	
128	Gnojna		39	stodoła	129	ok 1850	
129	Gnojna		40	budynek mieszkalny, dawne przedszkole	130/1	ok 1915	
130	Gnojna		42	budynek mieszkalny	181	ok 1800, pocz. XX w.	
131	Gnojna		46	budynek mieszkalny	185	ok 1825	
132	Gnojna		48	budynek mieszkalny	132	ok 1850, lata 70-te XX w.	
133	Gnojna		48	budynek gospodarczy	132	ok 1850	
134	Gnojna		49	budynek mieszkalny	192	ok 1850, lata 70-te XX w.	
135	Gnojna		50	budynek mieszkalny	191	IV ćw. XIX w., lata 80 XX w.	
136	Gnojna		57	budynek mieszkalny	190	lata 20 XX w.	
137	Gnojna		59	budynek mieszkalny	134/1	IV ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
138	Gnojna		63	budynek mieszkalny	137/3	ok 1910 r.	
139	Gnojna		73	budynek mieszkalny	673/3	lata 20 XX w.	
140	Gnojna		76	budynek mieszkalny	143/1	ok 1900 r., lata 70-te XX w.	
141	Gnojna		80	budynek mieszkalny	144	pocz. XIX w.	
142	Gnojna		81	budynek mieszkalny	145	pocz. XX w.	
143	Gnojna		87	gołębnik	49/1	pocz. XX w.	
144	Gnojna		88	budynek mieszkalny, d. biblioteka i poczta	49/2	ok 1910 r.	
145	Gnojna		89	budynek mieszkalny	665	III ćw. XIX w.	
146	Gnojna		91	budynek mieszkalny	533/1	IV ćw. XIX w.	
147	Gnojna		93	budynek mieszkalny	668	lata 20 XX w.	
148	Gnojna		94	leśniczówka	227/2	lata 20 XX w.	
149	Gnojna		na przeciwko nr 94	trafostacja	706/3	lata 20 XX wieku	
150	Gnojna		99	budynek mieszkalny	400/2, 400/4	IV ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
151	Gnojna		103	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	421/1, 899	pocz. XIX w., lata 70-te XX w.	
152	Gnojna		obok nr 104	budynek gospodarczy w zespole folwarku	421/9	pocz. XX w.	
153	Gnojna		106	budynek mieszkalny	530	ok 1900 r.	
154	Gnojna		107	budynek mieszkalny	529/1	k. XIX w.	
155	Gnojna		109	budynek mieszkalno-usługowy	528/4	lata 20 XX w.	
156	Gnojna		109A	budynek mieszkalny, dawny Dom Ludowy	528/5	ok 1860 r.	
157	Gnojna		obok nr109	remiza strażacka	528/3	lata 20 XX wieku	

158	Gnojna		110	budynek mieszkalny	531/3	pocz. XIX w., lata 70-te XX w.	
159	Gnojna		111	budynek mieszkalny	228/5	lata 20 XX w.	
160	Gnojna		112	plebania	704	ok 1825, ok 1900, pocz. XXI w.	
161	Gnojna		112A	kościół parafialny pw. Matki Bożej Różańcowej	705	ok. 1500, k. XVIII w.	1145/66 z 12.02.1966 r.
162	Gnojna		112A	mur kościelny wraz z nagrobkami	705	k. XVIII w., ok 1850	
163	Gnojna		113	budynek mieszkalny	703/3	ok 1925, lata 70-te XX w.	
164	Gnojna		118	budynek mieszkalny	696/3	ok 1850, lata 70-te XX w.	
165	Gnojna		120A	budynek mieszkalny	526/2	ok, 1825	
166	Gnojna		120A	stodoła	526/2	II ćw. XIX w.	
167	Gnojna			park podworski	527	XIX w.	67/81 z 15.07.1981 r.
168	Gnojna		124	budynek mieszkalny	692	lata 20 XX w.	
169	Gnojna		125	budynek mieszkalny	523/5	ok 1850 r., lata 70-te XX w.	
170	Gnojna		127	budynek mieszkalny	522/2	ok 1900 r.	
171	Gnojna		128A	budynek mieszkalny	521/1	ok 1910 r.	
172	Gnojna		130	budynek mieszkalny	520/1	ok 1850 r., lata 60-te XX w.	
173	Gnojna		131	budynek mieszkalny	519/1	ok 1850, lata 80-te XX w.	
174	Gnojna		131A	budynek mieszkalny	519/2	ok 1850, lata 70-te XX w.	
175	Gnojna		135	budynek mieszkalny	515	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
176	Gnojna		140	budynek mieszkalny	456	I ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
177	Gnojna		146, 147	budynek mieszkalny	383/1, 383/2	lata 20 XX w., lata 70-te XX w.	
178	Gnojna		149, 150	budynek mieszkalny	385/3, 385/2	lata 20 XX w.	
179	Gola Grodkowska		3	budynek mieszkalny	80	II ćw. XIX w.	
180	Gola Grodkowska		4	budynek mieszkalny	81	I ćw. XIX w.	
181	Gola Grodkowska		5	budynek mieszkalny	82	II ćw. XIX w.	
182	Gola Grodkowska		6	budynek mieszkalny	83	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	
183	Gola Grodkowska		7	budynek mieszkalny	84	ok. 1850 r., pocz. XX w.	
184	Gola Grodkowska		10	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	274	ok. 1900 r.	
185	Gola Grodkowska		obok nr 10	spichlerz w zespole folwarcznym	273	pocz. XIX w.	890/64 z 18.05.1964 r.
186	Gola Grodkowska		obok nr 10	obora I w zespole folwarcznym	273	ok. 1850 r., pocz. XX w.	
187	Gola Grodkowska		obok nr 10	obora II w zespole folwarcznym	273	ok. 1910 r.	

188	Gola Grodkowska		obok nr 10	stajnie i wozownie w zespole folwarcznym	273	ok. 1800 r.	
189	Gola Grodkowska		12	budynek mieszkalny	86	III ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
190	Gola Grodkowska		15	budynek gospodarczy	89	III ćw. XIX w.	
191	Gola Grodkowska		17	budynek mieszkalny	91		
192	Gola Grodkowska		19	budynek mieszkalny	93		
193	Gola Grodkowska		20	budynek mieszkalny	94/1	ok. XIX w., lata 80-te XX w.	
194	Gola Grodkowska		21	budynek mieszkalny	95		
195	Gola Grodkowska		23	budynek mieszkalny	99/1		
196	Gola Grodkowska		27	budynek mieszkalny	96		
197	Gola Grodkowska		29	budynek gospodarczy	35/1, 52		
198	Gola Grodkowska		29	budynek mieszkalny	52	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	
199	Gola Grodkowska		30	budynek mieszkalny	289		
200	Gola Grodkowska		33	budynek mieszkalny	73	IV ćw. XIX w.	
201	Gola Grodkowska		33	stodoła	73	ok. 1860 r.	
202	Gola Grodkowska		36	budynek mieszkalny	70	lata 20-te XX w.	
203	Gola Grodkowska		38	budynek mieszkalny	287	ok. 1825 r., lata 20-te XX w., lata 80-te XX w.	
204	Gola Grodkowska		40A	Trafostacja	64/1	lata 20-te XX w.	
205	Gola Grodkowska		41	budynek mieszkalny	276	ok. 1920 r.	

206	Gola Grodkowska		41A	remiza strażacka	63	ok. 1900 r.	
207	Gola Grodkowska		45	budynek mieszkalny, d. szkoła	57	lata 20-te XX w.	
208	Gola Grodkowska		46	budynek mieszkalny	56	IV ćw. XIX w.	
209	Gola Grodkowska		48	budynek mieszkalny	55/1	III ćw. XIX w.	
210	Gola Grodkowska		49	budynek gospodarczy	54/1		
211	Gola Grodkowska		50	budynek mieszkalny, d. Dom Ludowy	53/1	I ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	
212	Grodków	Chrobrego		mury obronne	804	2 poł. XIV w.	684/63 z 16.10.1963 r.
213	Grodków	Elsnera		Wieża Bramy Lewińskiej	288/3	ok. 1400 r., ok. 1600 r., pocz. XX w.	684/63 z 16.10.1963 r.
214	Grodków	Elsnera		trafostacja Przy Wieży Bramy Lewińskiej	288/2	lata 20-te XX w.	
215	Grodków	Elsnera		park na terenie dawnej fosy	377/4	II poł. XIX w., pocz. XX w.	
216	Grodków	Elsnera	2	budynek mieszkalny	292	II ćw. XIX w.	
217	Grodków	Elsnera	3	budynek mieszkalny	286/2	ok. 1800 r., l. 60-te XX w.	
218	Grodków	Elsnera	4	budynek mieszkalny	292	II ćw. XIX w.	
219	Grodków	Elsnera	6	budynek mieszkalny	291	I ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	
220	Grodków	Elsnera	8	budynek mieszkalny	290	II ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	1292/66 z 13.04.1966 r.
221	Grodków	Elsnera	10	budynek mieszkalny	289	II poł. XIV w., pocz. XIX w., pocz. XXI w.	
222	Grodków	Elsnera	13	budynek mieszkalny	287/5	II ćw. XIX w.	
223	Grodków	Elsnera	13A	budynek mieszkalny-oficyna	287/6	ok. 1825 r.	
224	Grodków	Elsnera	15	przedszkole	193/6	ok. 1900 r.	
225	Grodków	Elsnera	31	kapliczka	167/4	ok. 1800 r.	
226	Grodków	Grunwaldzka	4	budynek mieszkalny	326/4	ok. 1920 r.	
227	Grodków	Jagiełły	1	budynek mieszkalny	331/1	ok. 1920 r.	
228	Grodków	Kasztanowa	2, 4	budynek mieszkalny	414/3, 414/4	ok. 1825 r., lata 0-te XX w.	
229	Grodków	Kasztanowa	3	Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka	410/1	1908 r.	
230	Grodków	Kasztanowa	5	Komenda Policji	409	pocz. XX w.	
231	Grodków	Kasztanowa	6	budynek mieszkalny	414/5	ok. 1825 r.	
232	Grodków	Kasztanowa	7	budynek mieszkalny	408/2		
233	Grodków	Kasztanowa	8	budynek mieszkalny	415	ok. 1910 r.	
234	Grodków	Kasztanowa	9	budynek mieszkalny	407/2	pocz. XX w.	
235	Grodków	Kasztanowa	10	budynek mieszkalny	416/1	pocz. XX w.	

236	Grodków	Kasztanowa	11	budynek mieszkalny	406/1	pocz. XX w.	
237	Grodków	Kasztanowa	12	stodoła	418/1	ok. 1850 r., lata 20-te XX w.	
238	Grodków	Kasztanowa	12	magazyn I	418/1	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
239	Grodków	Kasztanowa	12	magazyn II	418/1	pocz. XX w.	
240	Grodków	Kasztanowa	13	budynek mieszkalny	405/1	ok. 1930 r.	
241	Grodków	Kasztanowa	18	Bank Spółdzielczy	448/1	ok. 1915 r., pocz. XXI w.	
242	Grodków	Kasztanowa	18A	budynek mieszkalny	448/3	pocz. XX w., pocz. XXI w.	
243	Grodków	Kasztanowa	20	hotel-restauracja	449/5	koniec XIX w., pocz. XXI w.	
244	Grodków	Klubowa	1A	dawna stajnia i w zespole stadniny koni, ob. sklep, magazyn	213	ok. 1910 r., pocz. XXI w.	
245	Grodków	Klubowa	3	dawna stajnia II w zespole stadniny koni, ob. nieużytkowana	208/4	ok. 1910 r., lata 70-te XX w.	
246	Grodków	Klubowa	5	budynek mieszkalny	206/1	ok. 1900 r., lata 70-te XX w.	
247	Grodków	Klubowa	9	dawna ujeżdżalnia i w zespole stadniny koni, ob. hala sportowa	183	ok. 1910 r., lata 70-te XX w.	
248	Grodków	Klubowa	obok nr 11	dawna ujeżdżalnia II w zespole stadniny koni, ob. magazyn	182	ok. 1910 r., lata 70-te XX w.	
249	Grodków	Klubowa	13	budynek mieszkalny	180	ok. 1900 r., ok. 1975 r.	
250	Grodków	Konopnickiej	2	budynek mieszkalny	541	ok. 1925 r.	
251	Grodków	Konopnickiej	8	budynek mieszkalny	553	lata 30-te XX w.	
252	Grodków	Konopnickiej	12	budynek mieszkalny	555/2		
253	Grodków	Kościuszki	2A	magazyn	540/6	pocz. XX w.	
254	Grodków	Kościuszki	2B	magazyn , ob. salon kosmetyczny	540/5	pocz. XX w.	
255	Grodków	Kościuszki	3	magazyn	540/3	pocz. XX w.	
256	Grodków	Kościuszki	4	przedszkole	499/4	ok. 1905 r., XX/XXI w.	
257	Grodków	Kościuszki	5	magazyn	542/1, 542/2	pocz. XX w.	
258	Grodków	Kościuszki	6	budynek mieszkalny	500	ok. 1900 r.	
259	Grodków	Kościuszki	7	budynek mieszkalny	543/2	pocz. XX w., lata 70-te XX w.	
260	Grodków	Kościuszki	8	budynek usługowy	500	ok. 1900 r., lata 70-te XX w., pocz. XX w.	
261	Grodków	Kościuszki	11	budynek mieszkalny	564/1	lata 30-te XX/XXI w.	
262	Grodków	Kościuszki	12	budynek mieszkalny	96	ok. 1930 r., lata 80-te XX w.	
263	Grodków	Kościuszki	27, 29	budynek mieszkalny	607,608	ok. 1930 r.	

264	Grodków	Krakowska	1, 3	budynek mieszkalny	374/1, 374/4	pocz. XX w.	
265	Grodków	Krakowska	1A	budynek mieszkalny-oficyna	374/1	pocz. XX w.	
266	Grodków	Krakowska	2	budynek mieszkalny	402	ok. 1825 r., pocz. XX w.	
267	Grodków	Krakowska	4	budynek mieszkalny	398/4	ok. 1900 r.	
268	Grodków	Krakowska	6	budynek mieszkalno-administracyjny w zespole młyna	480/5	ok. 1910 r.	115/210 z 27.04.2010 r.
269	Grodków	Krakowska	6	budynek produkcyjny w zespole młyna	480/6	ok. 1910 r.	115/210 z 27.04.2010 r.
270	Grodków	Krakowska	9	budynek mieszkalny	391/1	ok. 1880 r., k. XX w.	
271	Grodków	Krakowska	13	magazyn	394	pocz. XX w.	
272	Grodków	Krakowska	17	wiatrak holenderski	481/4	ok. 1850 r.	587/59 z 12.10.1959 r.
273	Grodków	Krakowska	29	wieża ciśnień	808	lata 20-te XX w.	
274	Grodków	Krakowska	31A	budynek mieszkalny	778/9	ok. 1915 r.	
275	Grodków	Krakowska	31B	budynek mieszkalny	778/8	lata 20-te XX w.	
276	Grodków	Krakowska	31C	budynek mieszkalny	778/5	lata 20-te XX w.	
277	Grodków	Krakowska	31D	budynek mieszkalny	778/7	ok. 1915 r.	
278	Grodków	Krakowska	31F	Zawodowa Szkoła Specjalna	778/15	ok. 1930 r.	
279	Grodków	Krakowska	31G	budynek mieszkalny	778/11	ok. 1915 r.	
280	Grodków	Krakowska	31J	kotłownia-stołówka w Zespole Szkół Specjalnych	778/15	ok. 1915 r.	
281	Grodków	Krakowska	31K	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	778/13	ok. 1915 r.	
282	Grodków	Krakowska	31M	budynek mieszkalny	778/15	ok. 1915 r.	
283	Grodków	Krakowska	31N	budynek mieszkalny	778/16, 778/17	ok. 1915 r.	
284	Grodków	Krakowska	33	spichlerz	782/2	lata 20-te XX w.	
285	Grodków	Królowej Jadwigi	3	budynek mieszkalny (usługowy)	356/1	pocz. XX w.	
286	Grodków	Królowej Jadwigi	4	budynek mieszkalny	351/3	ok. 1825 r.	
287	Grodków	Królowej Jadwigi	5	budynek mieszkalno -usługowy	312/1	ok. 1800 r., lata 60-te XX w.	
288	Grodków	Królowej Jadwigi	8	budynek mieszkalny	353/4	pocz. XX w.	
289	Grodków	Królowej Jadwigi	10	budynek usługowy	353/3	II ćw. XIX w., ok. 1900 r., XX/XXI w.	

290	Grodków	Królowej Jadwigi	12	budynek gospodarczy (usługowy)	354		
291	Grodków	Królowej Jadwigi	obok nr 14	budynek mieszkalno-usługowy	256/2	II ćw. XIX w., lata 60-te XX w., koniec XX w.	
292	Grodków	Krótką	1	kaplica	551	ok. 1825 r.	
293	Grodków	Krzywa	1, 2	budynek mieszkalny	780/3	ok. 1915 r.	
294	Grodków	Krzywa	3	budynek mieszkalny	780/4	ok. 1925 r., lata 80-te XX w.	
295	Grodków	Krzywa	4, 5	budynek mieszkalny	780/6, 780/7	ok. 1925 r.	
296	Grodków	Krzywa	6, 7	budynek mieszkalny	780/8, 780/9	ok. 1925 r.	
297	Grodków	Krzywa	8, 9	budynek mieszkalny	780/10, 780/11	ok. 1925 r.	
298	Grodków	Krzywa	10, 11	budynek mieszkalny	766/5, 766/6	ok. 1925 r.	
299	Grodków	Ligonia	1	budynek mieszkalny	214/2	ok. 1920 r.	
300	Grodków	Ligonia	obok nr 1	budynek gospodarczy	215/1	ok. 1910 r.	
301	Grodków	Ligonia	3	budynek mieszkalny	215/2	ok. 1825 r., ok. 1920 r., lata 80-te XX w.	
302	Grodków	Ligonia	4	stolarnia, ob. budynek usługowy	223/1	pocz. XX w.	
303	Grodków	Ligonia	5	budynek mieszkalny	215/3	pocz. XX w.	
304	Grodków	Ligonia	6	budynek mieszkalny	222	ok. 125 r., lata 20-te XX w.	
305	Grodków	Ligonia	9	budynek mieszkalny	217/2	ok. 1825 r., ok. 1910 r., lata 70-te XX w.	
306	Grodków	Ligonia	10	budynek usługowy	220/1	pocz. XX w., k. XX w.	
307	Grodków	Ligonia	11	warzelnia w zespole dawnego browaru	201/14, 201/16	I poł. XIX w.	
308	Grodków	Ligonia		komin w zespole dawnego browaru	215/1	I poł. XIX w.	
309	Grodków	Ligonia	13	budynek mieszkalny, dawny Dom Dyrektora w zespole dawnego browaru	201/8	IV ćw. XIX w.	
310	Grodków	Ligonia	13A	wialnia w zespole dawnego browaru	201/2	I poł. XX w.	
311	Grodków	Ligonia	13A	słodownia w zespole dawnego browaru	201/2	1891 r.	
312	Grodków	Miarki	1	budynek mieszkalny	120	ok. 1930 r.	
313	Grodków	Miarki	3	budynek mieszkalny	122	ok. 1930 r.	
314	Grodków	Miarki	5	budynek mieszkalny	123	ok. 1930 r.	
315	Grodków	Miarki	7	budynek mieszkalny	124	lata 20-te XX w.	

316	Grodków	Miarki	9	budynek mieszkalny	11	lata 20-te XX w.	
317	Grodków	Mickiewicza	1	budynek mieszkalno - usługowy	355	II ćw. XX w., ok. 1880 r.	
318	Grodków	Mickiewicza	2	budynek mieszkalno - usługowy	299	ok. 1880 r, lata 80/90-te XX w.	
319	Grodków	Mickiewicza	3	budynek mieszkalny	357	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
320	Grodków	Mickiewicza	4	budynek mieszkalny	311	ok. 1825 r., lata 20-te XX w.	
321	Grodków	Mickiewicza	5	budynek mieszkalno - usługowy	358	I ćw. XX w., lata 20-te XX w.	
322	Grodków	Mickiewicza	6	budynek mieszkalny	310	I ćw. XIX w., pocz. XX w.	
323	Grodków	Mickiewicza	7	budynek mieszkalny	359	ok. 1825 r., lata 20-te XX w.	
324	Grodków	Mickiewicza	8	budynek mieszkalny	308/2	I. ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
325	Grodków	Mickiewicza	9	budynek mieszkalny	360/1	ok. 1825 r., lata 20-te XX w.	
326	Grodków	Mickiewicza	10	Publiczne Gimnazjum nr 2	307	o. 1925 r., pocz. XXI w.	
327	Grodków	Mickiewicza	11	budynek mieszkalny	361	ok. 1825 r., ok. 1930 r.	
328	Grodków	Mickiewicza	13	Publiczne Gimnazjum nr 2	362	ok. 1925 r.	
329	Grodków	Mickiewicza	15	Dom Pomocy Społecznej	363	ok. 1925 r.	
330	Grodków	Mickiewicza	17	budynek mieszkalny	364	ok. 1825 r., lata 20-te XX w.	
331	Grodków	Miodowa	2	budynek mieszkalny	250/1	k. 1850 r., lata 70-te XX w.	
332	Grodków	Miodowa	4	budynek mieszkalny	249/1	pocz. XX w.	
333	Grodków	Miodowa	8	budynek mieszkalny	246/1	pocz. XX w., pocz. XXI w.	
334	Grodków	Moniuszki	1	budynek mieszkalny	320/4	ok. 1875 r.	
335	Grodków	Moniuszki	2	budynek mieszkalny	337/1	pocz. XX w.	
336	Grodków	Moniuszki	3	budynek mieszkalny	321/3	o. 1850 r.	
337	Grodków	Moniuszki	4	budynek mieszkalny	337/2	pocz. XX w.	
338	Grodków	Ogrodowa	2	budynek mieszkalny, d. spichlerz	262	pocz. XX w., lata 20-t XX w.	
339	Grodków	Ogrodowa	4	budynek mieszkalny	265/1	lata 20-te XX w.	
340	Grodków	Ogrodowa	4	stodoła	264	ćw. XIX w.	
341	Grodków	Ogrodowa	11	budynek mieszkalny	70/10	ok. 1930 r.	
342	Grodków	Ogrodowa	15	budynek mieszkalny	68/1	ok. 1930 r.	
343	Grodków	Ogrodowa	16	budynek mieszkalny	19/2	ok. 1930 r.	
344	Grodków	Otmuchowska		trafostacja	280	lata 20-te XX w.	
345	Grodków	Otmuchowska	1	budynek mieszkalny w zespole magazynu zbożowego	157/1	pocz. XX w.	
346	Grodków	Otmuchowska	1	magazyn zbożowy	157/1, 157/2	pocz. XX w.	

347	Grodków	Otmuchowska	2	budynek mieszkalny	259	pocz. XX w., lata 70-te XX w.	
348	Grodków	Otmuchowska	4	budynek mieszkalny, d. Zespół Szkół Rolniczych	260/5	ok. 1915 r., lata 70-te XX w., XX/XXI w.	
349	Grodków	Otmuchowska	7	budynek mieszkalny	160	IV ćw. XIX w., pocz. XXI w.	
350	Grodków	Otmuchowska	8	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna	268	ok. 1900 r., pocz. XXI w.	
351	Grodków	Otmuchowska	8	stodoła	268	ok. 1825 r., ok. 1900 r.	
352	Grodków	Otmuchowska	8	spichlerz	268	II ćw. XIX w., pocz. XX w.	
353	Grodków	Otmuchowska	9	Magazyn Caritas, d. Dom Ludowy	205/1	pocz. XX w.	
354	Grodków	Otmuchowska	10	budynek mieszkalny	274/2	koniec XIX w.	
355	Grodków	Otmuchowska	11	budynek mieszkalny	209	I ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
356	Grodków	Otmuchowska	12	budynek mieszkalny	275	o. 1900 r.	
357	Grodków	Otmuchowska	14	budynek mieszkalny	276/2	koniec XIX w., lata 80-te XX w.	
358	Grodków	Otmuchowska	17	budynek mieszkalny	213	ok. 1850 r.	
359	Grodków	Otmuchowska	18	budynek mieszkalny	278		
360	Grodków	Otmuchowska	19	budynek mieszkalny	214		
361	Grodków	Otmuchowska	20	budynek mieszkalny	281	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
362	Grodków	Otmuchowska	20	obora	281	ok. 1910 t.	
363	Grodków	Otmuchowska	23	budynek mieszkalny	216	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	

364	Grodków	Otmuchowska	24	budynek mieszkalny	282	koniec XIX w.	
365	Grodków	Otmuchowska	31	budynek mieszkalny	220	pocz. XX w.	
366	Grodków	Otmuchowska	31	stodoła	220	pocz. XX w.	
367	Grodków	Otmuchowska	31	budynek gospodarczy	220	pocz. XX w.	
368	Grodków	Otmuchowska	31	obora I	220	pocz. XX w.	
369	Grodków	Otmuchowska	31	obora II	220	lata 20-te XX w.	
370	Grodków	Otmuchowska	32	budynek mieszkalny	286/1	I ćw. XIX w., pocz. XX w.	
371	Grodków	Otmuchowska	34	budynek mieszkalny	287	II ćw XIX w., lata 80-te XX w	
372	Grodków	Otmuchowska	36	budynek mieszkalny	288	ok. 1910 r.	
373	Grodków	Otmuchowska	37	budynek mieszkalny	222	koniec XIX w., lata 60-te XX w.	
374	Grodków	Otmuchowska	38	budynek mieszkalny	289	III ćw. XIX w., lata 60-te XX w.	
375	Grodków	Otmuchowska	39	budynek mieszkalny	225	I ćw. XIX w., lata 60-te XX w.	
376	Grodków	Otmuchowska	40	budynek mieszkalny	290		
377	Grodków	Otmuchowska	41	budynek mieszkalny	226		
378	Grodków	Otmuchowska	42	kaplica pw. Św. Marii Magdaleny	291	ok. 1900 r.	
379	Grodków	Otmuchowska	46	budynek mieszkalny, d. przedszkole	294	pocz. XX w.	
380	Grodków	Otmuchowska	47	budynek mieszkalny	238	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
381	Grodków	Otmuchowska	49	budynek mieszkalny	251	ok. 1910 r.	
382	Grodków	Otmuchowska	50	budynek mieszkalny	295	ok. 1825 r.	
383	Grodków	Otmuchowska	52	budynek mieszkalny	296	pocz. XX w.	

384	Grodków	Otmuchowska	56	budynek mieszkalny	298		
385	Grodków	Otmuchowska	58	budynek mieszkalny	300	II ćw. XIX w., lat 80-te XX w.	
386	Grodków	Otmuchowska	60	budynek mieszkalny	301	pocz. XX w., lata 80-te XX w.	
387	Grodków	Otmuchowska	62	budynek mieszkalny	302		
388	Grodków	Otmuchowska	64	budynek mieszkalny	303	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
389	Grodków	Otmuchowska	66	budynek mieszkalny	304	II ćw. XIX w., pocz. XX w., lata 70-te XX w.	
390	Grodków	Otmuchowska	68	budynek mieszkalny	305	II ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
391	Grodków	Otmuchowska	70	budynek mieszkalny	306	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
392	Grodków	Polna	9	budynek mieszkalny	201	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
393	Grodków	Polna	11	budynek mieszkalny	202/1	pocz. XX w., lata 60-te XX w.	
394	Grodków	Polna	13	budynek mieszkalny	184	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
395	Grodków	Polna	16	budynek mieszkalny	239	pocz. XX w., ok. 1980 r.	
396	Grodków	Polna	20	budynek mieszkalny	245/1	IV ćw. XIX, ok. 1975 r.	
397	Grodków	Powst. Śląskich	1, 3	budynek mieszkalno-gospodarczy	254	II ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	1291/66 z 13.04.1966 r.
398	Grodków	Powst. Śląskich	5	budynek mieszkalny	242	II ćw. XIX w., pocz. XX w.	
399	Grodków	Powst. Śląskich	12	budynek mieszkalny	226/1	II ćw. XIX w.	
401	Grodków	Powst. Śląskich	14	budynek mieszkalny	227/1	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
400	Grodków	Powst. Śląskich	16	Kino Klaps	239	ok 1920 r.	
402	Grodków	Powst. Śląskich	20	budynek mieszkalny	230/2	pocz. XX w.	
403	Grodków	Powst. Śląskich	22	Publiczne Gimnazjum nr 1	202/4	ok. 1910 r.	2111/85 z 16.07.1985 r.
404	Grodków	Powst. Śląskich	24	budynek mieszkalny, d. koszary	202/5	pocz. XX w.	

405	Grodków	Rejmonta	1	budynek mieszkalny	324/2	pol. XIX w.	1293/66 z 13.04.1966 r.
406	Grodków	Rejmonta	2	budynek mieszkalno-usługowy	323/2	ok. 1800 r., lata 2-te XX w.	
407	Grodków	Rejmonta	5	budynek mieszkalny	330/2	pol. XIX w.	1294/66 z 13.04.1966 r.
408	Grodków	Rejmonta	9	budynek mieszkalny	373/1	lata 20-te XX w.	
409	Grodków	Rejmonta	11	budynek mieszkalny	373/2	lata 20-te XX w.	
410	Grodków	Rynek	1	Ratusz	296	ok. 1400 r., II poł. XVIII w., 1836 r.	1289/66 z 13.04.1966 r.
411	Grodków	Rynek	2	budynek mieszkalno-usługowy, tzw. Gospoda Pod Trzema Koronami	261	ok. 1600 r., ok. 1776 r., ok. 1833 r.	891/64 z 18.05.1964 r.
412	Grodków	Rynek	3	budynek mieszkalno-usługowy	262	koniec XIX w., Po 1945 r.	
413	Grodków	Rynek	4	budynek mieszkalno-usługowy	263	koniec XIX w.	
414	Grodków	Rynek	5	budynek mieszkalno-usługowy	264/1	koniec XIX w.	
415	Grodków	Rynek	16	budynek mieszkalno-usługowy	322/7	II ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	
416	Grodków	Rynek	16A	budynek mieszkalny-oficyna	322/2	pocz. XIX w., lata 80-te XX w.	
417	Grodków	Rynek	17	budynek mieszkalno-usługowy	321/1	II ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	
418	Grodków	Rynek	19	budynek mieszkalno-usługowy	319/1	lata 80-te XX w.	
419	Grodków	Rynek	20	budynek mieszkalno-usługowy	318/2	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
420	Grodków	Rynek	21	budynek mieszkalno-usługowy	317	pocz. XX w.	
421	Grodków	Rynek	22	budynek mieszkalno-usługowy	316	pocz. XX w.	
422	Grodków	Rynek	23	budynek mieszkalno-usługowy	315/1	II ćw. XIX w., ok. 1880 r., Po 1945 r.	
423	Grodków	Rynek	24	budynek mieszkalno-usługowy	314	II ćw. XIX w., ok. 1880 r., pocz. XX w.	
424	Grodków	Rynek	30	budynek mieszkalno-usługowy	257/1	ok. 1600 r., ok. 1830 r., Po 1945 r.	
425	Grodków	Rynek	31	budynek mieszkalno-usługowy	256/1	ok. 1910 r.	
426	Grodków	Rynek	32	budynek mieszkalno-usługowy	255/1	II ćw. XIX w., ok. 1900 r., Po 1945 r.	1290/66 z 13.04.1966 r.
427	Grodków	Sienkie- wicza		kapliczka	625	koniec XVIII w., lata 90-te XX w.	
428	Grodków	Sienkie- wicza	2	budynek mieszkalno - usługowy	355	ok. 1880 r.	

429	Grodków	Sienkiewiczza	3	budynek mieszkalno-usługowy	337/1	XIX/XX w.	
430	Grodków	Sienkiewiczza	3A	budynek mieszkalny-oficyna	337/2	k. XIX w.	
431	Grodków	Sienkiewiczza	4	budynek mieszkalno-usługowy	354	ok. 1825 r.	
432	Grodków	Sienkiewiczza	5	budynek mieszkalno-usługowy	338/1	ok. 1825 r., pocz. XX w.	
433	Grodków	Sienkiewiczza	5A	budynek mieszkalny-oficyna	338/2	IV ćw. XIX w.	
434	Grodków	Sienkiewiczza	7	budynek mieszkalno-usługowy	339	ok. 1850 r.	
435	Grodków	Sienkiewiczza	8	budynek mieszkalno-usługowy	352/1	ok. 1825 r.	
436	Grodków	Sienkiewiczza	9	budynek mieszkalno-usługowy	340	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
437	Grodków	Sienkiewiczza	10	budynek mieszkalno-usługowy	351/2	II ćw. XIX w., Po 1945 r.	
438	Grodków	Sienkiewiczza	11	budynek mieszkalno-usługowy	341	ok. 1825 r., ok. 1925 r.	
439	Grodków	Sienkiewiczza	12	budynek mieszkalno-usługowy	350/3	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
440	Grodków	Sienkiewiczza	12A	budynek mieszkalny-oficyna	350/1	ok. 1825 r., lata 20-te XX w.	
441	Grodków	Sienkiewiczza	13	budynek mieszkalno-usługowy	342/1	pocz. XIX w., lata 70-te XX w.	
442	Grodków	Sienkiewiczza	14	budynek mieszkalno-usługowy	346	ok. 1915 r.	
443	Grodków	Sienkiewiczza	16	budynek mieszkalno-usługowy	345/2	I ćw. XIX w., ok. 1880 r., lata 70-te XX w.	
444	Grodków	Sienkiewiczza	20	budynek mieszkalny	368/1	ok. 1910 r., lata 80-te XX w.	
445	Grodków	Sienkiewiczza	22	budynek mieszkalno-usługowy	405/1	ok. 1900 r.	
446	Grodków	Sienkiewiczza	23	budynek aresztu śledczego	507	ok. 1900 r.	2364/96 z 30.12.1996 r.

447	Grodków	Sienkiewiczza	24	budynek mieszkalny	453	1880 r.	
448	Grodków	Sienkiewiczza	25	budynek mieszkalny	508	pocz. XX w.	
449	Grodków	Sienkiewiczza	26	budynek mieszkalny	454	k. XIX w.	
450	Grodków	Sienkiewiczza	27, 27A	budynek mieszkalny	530	ok. 1900 r.	
451	Grodków	Sienkiewiczza	28	budynek usługowy	656	lata 30-te XX w., ok. 1980 r.	
452	Grodków	Sienkiewiczza	30	budynek usługowy	656	k. XIX w., lata 70-te XX w.	
453	Grodków	Sienkiewiczza	31	Liceum Ogólnokształcące Henryka Sienkiewicza 29	525/13	1913 r.	
454	Grodków	Sienkiewiczza	32	budynek mieszkalno-usługowy	458	ok. 1860 r., lata 70-te XX w.	
455	Grodków	Sienkiewiczza	32	budynek gospodarczy I	458	II ćw. XIX w.	
456	Grodków	Sienkiewiczza	32	budynek gospodarczy	458	ok. 1850 r., pocz. XX w.	
457	Grodków	Sienkiewiczza	32	budynek gospodarczy III	458		
458	Grodków	Sienkiewiczza	33	budynek mieszkalny	525/7	lata 20-te XX w., ok. 1975 r.	
459	Grodków	Sienkiewiczza	38, 40	budynek mieszkalny	489/2	ok. 1900 r.	
460	Grodków	Sienkiewiczza	39	budynek mieszkalny	653	ok. 1930 r.	
461	Grodków	Sienkiewiczza	42, 44	budynek mieszkalny	490/1, 490/2	ok. 1910 r.	
462	Grodków	Sienkiewiczza	46, 46A	budynek mieszkalny	532	lata 20-te XX w.	
463	Grodków	Sienkiewiczza	52, 54	budynek mieszkalny	534, 535/2	pocz. XX w.	
464	Grodków	Sienkiewiczza	56, 56A	budynek mieszkalny	536	ok. 1910 r.	

465	Grodków	Sienkiewiczza	60, 62	budynek mieszkalny	548, 550	pocz. XX w.	
466	Grodków	Sienkiewiczza	68, 70	budynek mieszkalny	559, 560/2		
467	Grodków	Sienkiewiczza	72, 74	budynek mieszkalny	561, 563	lata 30-te XX w.	
468	Grodków	Sienkiewiczza	76, 78, 82, 84, 88, 90	budynek mieszkalny	570-577	lata 20-te XX w.	
469	Grodków	Sienkiewiczza	92, 94	budynek mieszkalny	579, 580		
470	Grodków	Sienkiewiczza	96, 98	budynek mieszkalny	581/2, 582	lata 20-te XX w.	
471	Grodków	Sienkiewiczza	100	budynek mieszkalny	622/3	lata 20-te XX w.	
472	Grodków	Skośna	4	budynek mieszkalny	207	koniec XIX w., lata 20-te XX w.	
473	Grodków	Skośna	5	budynek mieszkalny	163	I ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
474	Grodków	Skośna	7	budynek mieszkalny	163	ok. 1825 r, lata 80-te XX w	
475	Grodków	Skośna	9	budynek mieszkalny	164	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
476	Grodków	Słowackiego		bramka cmentarna z murem	185	ok. 1900 r.	
477	Grodków	Słowackiego	cmentarz	kaplica cmentarna na cmentarzu parafialnym	185	ok. 1920 r.	684/63 z 16.10.1963 r.
478	Grodków	Słowackiego		trafostacja	178	ok. 1915 r.	
479	Grodków	Słowackiego	2	budynek mieszkalny	203	ok. 1905 r.	
480	Grodków	Słowackiego	5	Przychodnia Zdrowia	204/2	ok. 1910 r.	
481	Grodków	Słowackiego	obok nr 32	budynek usługowy, d. budynek gospodarczy w zespole stadniny koni	213	pocz. XX w., pocz. XXI w.	
482	Grodków	Sportowa	1	budynek administracyjny Basenu Miejskiego	445	1937 r.	
483	Grodków	Szpitalna	2	budynek mieszkalny	378/4	pocz. XX w.	
484	Grodków	Szpitalna	2A	budynek mieszkalny	378/4	lata 20-te XX w	

485	Grodków	Szpitalna	3	budynek mieszkalny	190/6	pocz. XX w.	
486	Grodków	Szpitalna	4	budynek magazynowy I	378/2	lat 30-te XX w.	
487	Grodków	Szpitalna	4	budynek magazynowy II	378/2	ok. 1920 r.	
488	Grodków	Szpitalna	13	budynek dawnego szpitala, obecnie Zakład Opieki Leczniczej	189/1	ok. 1900 r., lata 30-te XX w.	
489	Grodków	Szpitalna	13	budynek dawnego oddziału wewnętrznego szpitala	190/10	ok. 1915 r.	
490	Grodków	Szpitalna	14	budynek mieszkalny	34/4	pocz. XX w.	
491	Grodków	Chopina	2	budynek mieszkalny	277/3	II ćw. XIX w.	
492	Grodków	Chopina	4	budynek usługowy	276/1	II poł. XVIII w., ok. 1910 r., lata 70-te XX w.	
493	Grodków	Chopina	4A	budynek mieszkalno-usługowy	276/2	pocz. XX w.	
494	Grodków	Chopina	5	budynek mieszkalny	270	II ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	
495	Grodków	Chopina	6	kościół ewangelicki	275	1845-1846 r.	2208/90 z 28.02.1990 r.
496	Grodków	Chopina	7	budynek mieszkalny	269	II ćw. XIX w.	
497	Grodków	Chopina	8	budynek mieszkalny	274/1	II ćw. XIX w., pocz. XX w.	
498	Grodków	Chopina	9	budynek mieszkalny	267	II ćw. XIX w., pocz. XX w.	
499	Grodków	Chopina	14	budynek mieszkalny	198	koniec XIX w.	
500	Grodków	Traugutta	10	budynek administracyjny Zakładu Energetycznego	128/1	lata 20-te XX w.	
501	Grodków	Traugutta	12, 14	budynek mieszkalny	129	lata 20-te XX w.	
502	Grodków	Traugutta	16	budynek mieszkalny	130	lata 20-te XX w., lata 80-te XX w.	
503	Grodków	Traugutta	20	budynek mieszkalny	131/1		
504	Grodków	Traugutta	24	budynek mieszkalny	134/1	lata 30-te XX w.	

505	Grodków	Warszawska		wieża Bramy Ziębickiej	235/1	II poł. XIV w., ok. 100 r., ok. 1900 r.	684/63 z 16.10.1963 r.
506	Grodków	Warszawska		Mury Obronne	803	II poł. XIV w.	684/63 z 16.10.1963 r.
507	Grodków	Warszawska	3	budynek mieszkalno-usługowy	301/3	ok. 1825 r., lata 90-te XX w.	1295/66 z 13.04.1966 r.
508	Grodków	Warszawska	4	budynek mieszkalno-usługowy	252	I ćw. XIX w., Po 1945 r.	
509	Grodków	Warszawska	5	budynek mieszkalno-usługowy	301/4	ok. 1825 r., lata 20-te XX w.	1296/66 z 13.04.1966 r.
510	Grodków	Warszawska	6	budynek mieszkalno-usługowy	251	II ćw. XX w., 1930 r.	
511	Grodków	Warszawska	7	budynek mieszkalno-usługowy	302/1	ok. 1825 r., Po 1945 r., lata 90-te XX w.	
512	Grodków	Warszawska	8	budynek mieszkalno-usługowy	250	II ćw. XX w., Po 1945 r., lata 90-te XX w.	
513	Grodków	Warszawska	9	budynek mieszkalno-usługowy	303	ok. 1825 r., Po 1945 r., lata 90-te XX w.	
514	Grodków	Warszawska	10	budynek mieszkalno-usługowy	249	II ćw. XIX w., pocz. XX w.	
515	Grodków	Warszawska	11	budynek mieszkalno-usługowy	304	ok. 1825 r., Po 1945 r.	
516	Grodków	Warszawska	11A	budynek mieszkalny	304	ok. 1825 r., pocz. XX w., lata 80-te XX w.	
517	Grodków	Warszawska	12	budynek mieszkalno-usługowy	248	ok. 1825 r., lata 90-te XX w.	
518	Grodków	Warszawska	13	kościół parafialny pw. Św. Michała Archaniola	305/2	XIII w., XV w., XVII w., XIX w.	122/54 z 28.08.1954 r.
519	Grodków	Warszawska	14	budynek mieszkalno-usługowy	247	II ćw. XX w., lata 20-te XX w.	
520	Grodków	Warszawska	15	budynek mieszkalny	305/3, 306/1	ok. 1910 r.	
521	Grodków	Warszawska	15	budynek usługowy	306/2	II poł. XIV w., ok. 1910 r.	
522	Grodków	Warszawska	16	budynek mieszkalno-usługowy	246	I ćw. XIX w.	

523	Grodków	Warszawska	17	budynek mieszkalno-usługowy	44/1	ok. 1910 r., pocz. XXI w.	
524	Grodków	Warszawska	18	budynek usługowy	245	II ćw. XIX w., Po 195 r.	
525	Grodków	Warszawska	19	budynek mieszkalny	413	pocz. XX w.	
526	Grodków	Warszawska	22	plebania parafii rzymsko-katolickiej	239	1907-1908 r.	
527	Grodków	Warszawska	25	budynek mieszkalny	441/3	lata 20-te XX w.	
528	Grodków	Warszawska	26	budynek mieszkalno-usługowy	235/2	II poł. XIV w., ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
529	Grodków	Warszawska	27	budynek mieszkalny	440/3	ok. 1905 r.	
530	Grodków	Warszawska	28	budynek mieszkalny	234/2	ok. 1900 r.	
531	Grodków	Warszawska	29	Urząd Miejski	439/1	ok. 1905 r.	
532	Grodków	Warszawska	29	garaże Przy Urzędzie Miejskim	439/1	lata 20-te XX w.	
533	Grodków	Warszawska	30	Poczta Polska	233	ok. 1900 r.	
534	Grodków	Warszawska	30	Urząd Telekomunikacji	233	ok. 1900 r.	
535	Grodków	Warszawska	31	budynek mieszkalny z bramą wjazdową	436/2	ok. 1830 r.	
536	Grodków	Warszawska	32	budynek usługowy	209/1	ok. 1930 r.	
537	Grodków	Warszawska	33	budynek usługowy	435/2	ok. 1920 r., lata 80-te XX w.	
538	Grodków	Warszawska	34	budynek mieszkalny	427/1	ok. 1920 r.	
539	Grodków	Warszawska	35	budynek mieszkalny	434/4	ok. 1930 r.	
540	Grodków	Warszawska	36	d. kuźnia w zespole stadniny koni, ob. budynek usługowy	428/4	1910 r.	

541	Grodków	Warszawska	38	budynek mieszkalny	428/2	ok. 1890 r.	
542	Grodków	Warszawska	39	budynek mieszkalny	257	pocz. XIX w., lata 60-te XX w.	
543	Grodków	Warszawska	41	budynek mieszkalny	258	ok. 1910 .	
544	Grodków	Warszawska	42	Zespół Szkół Średnich	432	ok. 1880 r., lata 80-te XX w.	
545	Grodków	Warszawska	44	Dworzec PKP	163/3	pocz. XX w., lata 70-te XX w.	
546	Grodków	Warszawska	obok nr 44	Peron Dworca PKP	163/12	ok. 195 r.	
547	Grodków	Warszawska	obok nr 44	Nastawnia Kolejowa	163/12	pocz. XX w.	
548	Grodków	Warszawska	47	budynek mieszkalny	255/1	pocz. XX w.	
549	Grodków	Warszawska	47A	budynek mieszkalny	76	pocz. XX w.	
550	Grodków	Warszawska	obok nr 49	budynek produkcyjny mleczarni	76	pocz. XX w.	
551	Grodków	Warszawska	49	budynek administracyjno-produkcyjny mleczarni	76	ok. 1920 r., lata 80-te XX w.	
552	Grodków	Warszawska	obok 50	dawny magazyn w zespole wikliniarni	16	lata 20-te XX w.	
553	Grodków	Warszawska	obok 50	dawny budynek administracyjny w zespole wikliniarni	16	pocz. XX w.	
554	Grodków	Warszawska		most kolejowy za wikliniarnią	24	pocz. XX w.	
555	Grodków	Warszawska	51	budynek mieszkalny	81	ok. 1930 r., pocz. XXI w.	
556	Grodków	Warszawska	53	budynek mieszkalny	80	ok. 1930 r., lata 80-te XX w.	
557	Grodków	Warszawska	55	budynek mieszkalny	79	ok. 1930 r., lata 80-te XX w.	
558	Grodków	Warszawska	57	budynek mieszkalny	78	lata 30-te XX w.	

559	Grodków	Warszawska	59	budynek mieszkalny	77/1	ok.1930 r.	
560	Grodków	Warszawska	61	budynek mieszkalny	62	ok. 1930 r.	
561	Grodków	Warszawska	63	budynek mieszkalny	345/10	ok. 1930 r.	
562	Grodków	Wiejska	1	budynek mieszkalny	146/5	ok. 1925 r., lata 70-te XX w.	
563	Grodków	Wiejska	3	budynek mieszkalny	146/1	II ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	
564	Grodków	Wrocławska		mury obronne	200/5	II poł. XIV w.	684/63 z 16.10.1963 r.
565	Grodków	Wrocławska		baszta więzienna	805	II poł. XIV w.	684/63 z 16.10.1963 r.
566	Grodków	Wrocławska	5	budynek mieszkalno-usługowy	223/2	II ćw. XIX w.	
567	Grodków	Wrocławska	7	budynek mieszkalny	222	II ćw. XIX w.	
568	Grodków	Wrocławska	9	budynek mieszkalny	221	ok. 1830 r.	1297/66 z 13.04.1966 r.
569	Grodków	Wrocławska	16	budynek mieszkalny, d. zajazd	147/1	ok. 1800 r.	2003/73 z 26.06.1973r.
570	Grodków	Wrocławska	16	budynek gospodarczy i w zespole dawnego zajazdu	147/1	ok. 1800 r.	
571	Grodków	Wrocławska	16	budynek gospodarczy II w zespole dawnego zajazdu	147/1	ok. 1800 r.	
572	Grodków	Wrocławska	16	budynek gospodarczy III w zespole dawnego zajazdu	147/1	ok. 1800 r.	
573	Grodków	Wrocławska	18	budynek mieszkalny	87/2	ok. 1910 r.	
574	Grodków	Wrocławska	19	budynek mieszkalny	200/1	pocz. XX w.	
575	Grodków	Wrocławska	22, 24, 26	budynek mieszkalny	88/2, 88/3, 88/4	190-1912 r.	
576	Grodków	Wrocławska	27	budynek mieszkalny	78	ok. 1825 r.	
577	Grodków	Wrocławska	28, 30	budynek mieszkalny	89, 90	ok. 1910 r.	
578	Grodków	Wrocławska	32, 34, 36	budynek mieszkalny	92/2, 92/3, 92/4	ok. 1920 r.	
579	Grodków	Wrocławska	35, 37, 39, 41	budynek mieszkalny, dawny czworak	71/1, 71/2, 71/3, 71/4	II ćw. XIX w. lata 20-te XX w.	
580	Grodków	Wrocławska	43	budynek mieszkalny	61	ok 1910 r.	

581	Grodków	Wrocławska	45	budynek mieszkalny	59	lata 20-e XX w., ok. 1975 r.	
582	Grodków	Wrocławska	47	budynek mieszkalny	58	ok. 1930 r.	
583	Grodków	Wrocławska	49	budynek mieszkalny	57	IV ćw. XIX w.	
584	Grodków	Wrocławska	51	budynek mieszkalny	54/5	ok. 1930 r.	
585	Grodków	Wrocławska	53	budynek mieszkalny, dawna Przychodnia Zakładowa	50/23	ok. 1930 r.	
586	Grodków	Wrocławska	55, 57	budynek mieszkalny	52/1, 53/1	lat 20-te XX w.	
587	Grodków	Wrocławska	56	budynek mieszkalny, dawny dom dróżnika	104/2	ok. 1900 r.	
588	Grodków	Wrocławska	59	budynek administracyjny	50/42	lata 20-te XX w.	
589	Grodków	Wrocławska	61	budynek mieszkalny	50/15	ok. 1910 r.	
590	Grodków	Wrocławska	63, 65	budynek mieszkalny	50/13	lata 20-te XX w.	
591	Grodków	Wyspiańskiego		mury obronne	803	II poł. XIV w.	684/63 z 16.10.1963 r.
592	Grodków	Wyspiańskiego	2	budynek mieszkalny	796	ok. 1910 r.	
593	Grodków	Wyspiańskiego	3	budynek mieszkalny	366	I ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
594	Grodków	Wyspiańskiego	5	budynek mieszkalny	365	I ćw. XIX w., ok. 1910 r., lata 80-te XX w., XXI w.	
595	Grodków	Wyspiańskiego	6	budynek mieszkalny	471	pocz. XX w.	
596	Grodków	Wyspiańskiego	10	budynek mieszkalny	359	pocz. XX w.	
597	Grodków	T. Zawadzkiego	1	budynek mieszkalno-usługowy, d. Państwowy Zakład Sanitarny	693/1	ok. 1930 r.	
598	Grodków	T. Zawadzkiego	2	budynek mieszkalny	695	ok. 1920 r.	
599	Grodków	T. Zawadzkiego	3	budynek mieszkalny	691/1	ok. 1930 r.	
600	Grodków	T. Zawadzkiego	7	budynek mieszkalny	698	ok. 1930 r.	

601	Grodków	T. Zawadzkiego	9	budynek mieszkalny	688	ok. 1930 r.	
602	Grodków	T. Zawadzkiego	11	budynek mieszkalny	687	ok. 1930 r.	
603	Grodków	Żeromskiego	1	budynek mieszkalny	619/1	ok. 1930 r.	
604	Grodków	Żeromskiego	2, 4	budynek mieszkalny	84/3, 585	ok. 1930 r.	
605	Grodków	Żeromskiego	3	budynek mieszkalny	618	ok. 1930 r.	
606	Grodków	Żeromskiego	5	budynek mieszkalny	617	ok. 1930 r.	
607	Grodków	Żeromskiego	6, 8	budynek mieszkalny	586, 587	ok. 1930 r.	
608	Grodków	Żeromskiego	7	budynek mieszkalny	616	ok. 1930 r.	
609	Grodków	Żeromskiego	9	budynek mieszkalny	615	ok. 1930 r.	
610	Grodków	Żeromskiego	10, 12	budynek mieszkalny	588, 589	ok. 1930 r.	
611	Grodków	Żeromskiego	11	budynek mieszkalny	614	ok. 1930 r.	
612	Grodków	Żeromskiego	14, 16	budynek mieszkalny	590, 591	ok. 1930 r.	
613	Grodków	Żeromskiego	15	budynek mieszkalny	611	ok. 1930 r.	
614	Grodków	Żeromskiego	17	budynek mieszkalny	610	ok. 1930 r.	
615	Grodków	Żeromskiego	19	budynek mieszkalny	604/2	ok. 1930 r.	
616	Grodków - Orlików		44	budynek mieszkalny w zespole folwarczny	196	1901 r.	
617	Grodków - Orlików		44	obora w zespole folwarcznym	196	1901 r.	
618	Grodków - Orlików		44	mur ogrodzeniowy wraz z bramką	196	1901 r.	
619	Jaszów		obok nr 7	mostek	200	pocz. XX w.	
620	Jaszów		12	budynek mieszkalny	191	ok. 1900 r.	

621	Jaszów		14	budynek mieszkalny	189	IV ćw. XIX w.	
622	Jaszów		17	budynek mieszkalny	11/4	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
623	Jaszów		17	budynek gospodarczy	11/4	pocz. XX w.	
624	Jaszów		20	budynek mieszkalny	91	ok. 1910 r.	
625	Jaszów		23	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	99/2	ok. 1920 r.	
626	Jaszów		27	budynek mieszkalny	7/3	ok. 1920 r., lata 70-te XX w.	
627	Jaszów		30	budynek mieszkalny	10	ok. 1910 r.	
628	Jaszów		36A	budynek mieszkalny	47/5	ok. 1900 r., lata 60-te XX w.	
629	Jaszów		40	budynek mieszkalny, d. dwór	80	ok. 1800 r.	1574/66 z 20.08.1966 r.
630	Jaszów		42	budynek mieszkalny	82	ok. 1910 r.	
631	Jaszów		44	Dom Ludowy	90	IV ćw. XIX w.	
632	Jaszów		45	budynek mieszkalny, d. poczta	90	IV ćw. XIX w.	
633	Jaszów		56	budynek mieszkalny	296	ok. 1900 r.	
634	Jaszów		64	budynek mieszkalny	276/1	ok. 1900 r.	
635	Jaszów		67	budynek mieszkalny	278	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
636	Jaszów		70	budynek mieszkalny	235	ok. 1900 r., lata 70-te XX w.	
637	Jaszów		71	budynek mieszkalny	232/1, 236	k. XIX w.	
638	Jaszów		74	budynek mieszkalny	230/1	ok. 1900 r.	
639	Jaszów		77	mur ogrodzeniowy kościoła wraz z bramką	223	XV w., pocz. XVII w., ok. 1900 r.	
640	Jaszów		78	wozownia	226/4	I ćw. XIX w.	
641	Jaszów		79	budynek mieszkalny, d. szkoła	224/5	ok. 1920 r.	
642	Jaszów		81	budynek mieszkalny	221	ok. 1910 r.	
643	Jaszów		85	budynek mieszkalny	218/3	ok. 1900 r.	
644	Jeszkotle		3	budynek mieszkalny	9/2	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
645	Jeszkotle		4	budynek mieszkalny	11	pocz. XIX w.	
646	Jeszkotle		6	budynek mieszkalny	12/1	pocz. XX w.	
647	Jeszkotle		6	budynek gospodarczy	12/1	pocz. XX w.	
648	Jeszkotle		7	budynek mieszkalny	25/1	lata 20-te XX w.	
649	Jeszkotle		8	budynek mieszkalny	24/2		
650	Jeszkotle		10	budynek mieszkalny	27/1	III ćw. XIX w.	
651	Jeszkotle		10	dawna kuźnia	27/1	ok. 1920 r.	
652	Jeszkotle		17	budynek mieszkalny	253	III ćw. XIX w., lata 60-te XX w.	
653	Jeszkotle		21	budynek mieszkalny	96	k. XIX w., lata 80-te XX w.	
654	Jeszkotle		21	stodoła	96	ok. 1909 r.	

655	Jeszkotle		23	stodoła	98/1		
656	Jeszkotle		25	budynek mieszkalny	101/1	ok. 1860 r.	
657	Jeszkotle		26	budynek mieszkalny	102	ok. 1860 r.	
658	Jeszkotle		26	stodoła	102	ok. 1910 r.	
659	Jeszkotle		27	stodoła	103/1	pocz. XX w.	
660	Jeszkotle		28a	kościół filialny pw. Św. Antoniego Padewskiego	71	I poł. XVI w., ok. 1600 r., ok. 1800 r.	1185/66 z 09.03.1966 r.
661	Jeszkotle		29	budynek mieszkalny	104/1		
662	Jeszkotle		33	budynek gospodarczy	189		
663	Jeszkotle		34	budynek mieszkalny	66/2	pocz. XX w.	
664	Jeszkotle		40	budynek mieszkalny	49/1	ok. 1850 r.	
665	Jeszkotle		41	budynek mieszkalny	44/1	II ćw. XIX w.	
666	Jeszkotle		44	budynek mieszkalny	39/9	II ćw. XIX w.	
667	Jeszkotle		45	budynek mieszkalny	39/2	IV ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
668	Jeszkotle		50	dwór	1/9	I ćw. XIX w.	992/65 z 05.05.1965 r.
669	Jeszkotle		obok nr 50	obora w zespole folwarcznym	1/7	pocz. XX w.	
670	Jeszkotle		obok nr 50	stodoła w zespole folwarcznym	1/7	pocz. XX w.	
671	Jeszkotle		53	budynek mieszkalny, d. szpital wojskowy	2/3		
672	Jeszkotle		54	budynek mieszkalny, d. szkoła	2/4	ok. 1900 r.	
673	Jędrzejów		11	budynek mieszkalny	10/1	k. XIX w., lata 70-te XX w.	
674	Jędrzejów		14	kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza	13	XV w., 1725 r.	123/54 z 03.09.1954 r.
675	Jędrzejów		14	ogrodzenie kościoła parafialnego wraz z bramką	13	XV w., 1725 r.	
676	Jędrzejów		14	kapliczka na cmentarzu przykościelnym	13	ok. 1895 r.	
677	Jędrzejów			cmentarz parafialny	11/2, 12	1725 r.	279/90 z 05.11.1990 r.
678	Jędrzejów		16	Dom Pomocy Społecznej - pałac	326	III ćw. XIX w.	2264/91 z 26.03.1991 r.
679	Jędrzejów		16	brama wjazdowa do zespołu pałacowego	326	lata 60-te XIX w.	
680	Jędrzejów		16	wejście do lochów w zespole pałacowym	326	lata 60-te XIX w.	
681	Jędrzejów		16	park w zespole pałacowo-parkowym	14/2, 34, 326, 374/2, 374/7	III ćw. XIX w.	41/48 z 27.08.1948r. 75/83 z 1.08.1983 r.

682	Jędrzejów		20, 21, 22	rządcówka w zespole folwarcznym	374/5	ok. 1905 r.	
683	Jędrzejów		23	budynek mieszkalno-gospodarczy w zespole folwarcznym	374/8	ok. 1825 r.	
684	Jędrzejów		27	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	379	pocz. XX w.	
685	Jędrzejów		obok nr 27	trafostacja	422	lata 30-te XX w/	
686	Jędrzejów		29, 30	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	376	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
687	Jędrzejów		32	budynek magazynowy GS	138/2	pocz. XX w.	
688	Jędrzejów		35	budynek mieszkalny	140/1	ok. 1880 r., lata 600te XX w.	
689	Jędrzejów		36A	budynek mieszkalny	140/2	III ćw. XIX w.	
690	Jędrzejów		38	budynek mieszkalny	143	pocz. XX w., lata 70-te XX w.	
691	Jędrzejów		39	budynek mieszkalny	144	I ćw. XIX w.	
692	Jędrzejów		40	budynek mieszkalny	144	I ćw. XIX w., lata 60-te XX w.	
693	Jędrzejów		45	budynek mieszkalny	149	lata 80-te XIX w., lata 70-te XX w.	
694	Jędrzejów		55	budynek mieszkalny	109	IV ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
695	Jędrzejów		66	budynek mieszkalny	115/4	1878 r., lata 60-te XX w.	
696	Jędrzejów		84	remiza strażacka	130	pocz. XX w., lata 80-te XX w.	
697	Jędrzejów		91	budynek mieszkalny	136	II ćw. XIX w., lata 0-te XX w.	
698	Jędrzejów		92	Wiejski Ośrodek Zdrowia	137	pocz. XX w.	
699	Jędrzejów		95	stodoła	26/4	lata 20-te XX w.	
700	Jędrzejów		102	budynek mieszkalny, d. szkoła-Dom Nauczyciela	18/2, 19/1	ok. 1905 r.	
701	Jędrzejów		104	budynek mieszkalny	16	ok. 1910 r.	
702	Jędrzejów		105	plebania	15	ok. 1900 r.	
703	Kobiela		2	stodoła	123	pocz. XX w.	
704	Kobiela		4	budynek mieszkalny	121/1	III ćw. XIX w.	
705	Kobiela		6	budynek mieszkalny	119/1	pocz. XX w.	
706	Kobiela		15	budynek mieszkalny	110/1	ok. 1825 r., lata 20-te XX w.	
707	Kobiela		15	budynek gospodarczy, ob. kotłownia	110/1	ok. 1800 r.	
708	Kobiela		15	kurnik-gołębnik	110/1		
709	Kobiela		15	obora/stodoła	110/1		
710	Kobiela		20	szkoła	98	ok. 1930 r.	
711	Kobiela		22	budynek mieszkalny, d. dom i poczta	99/1	IV ćw. XIX w., lata 60-te XX w.	
712	Kobiela		23	budynek mieszkalny, d. ośrodek zdrowia	100	ok. 1905 r., lata 70-te XX w.	
713	Kobiela		24	budynek mieszkalny	101/1	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	

714	Kobiela		26	plebania	78	ok. 1850 r.	
715	Kobiela		obok nr 26	trafostacja	71/2	lata 20-te XX w.	
716	Kobiela		30	budynek mieszkalny	69/2	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
717	Kobiela		34	budynek mieszkalny	66	ok. 1750 r., lata 70-te XX w.	
718	Kobiela		45	budynek mieszkalny	55	ok. 1825 r., ok. 1910 r., lata 70-te XX w.	
719	Kobiela		54	budynek mieszkalny	49	ok. 1850 r.	
720	Kobiela		55	dwór	472	IV ćw. XIX w.	
721	Kobiela		obok 55	park	47, 57/1, 59, 65, 471, 519-525	XIX w.	27.08.1948 r. 15.07.1981 r.
722	Kobiela		obok nr 55	budynek gospodarczy w zespole dworskim	471	pk. 1910 r.	
723	Kobiela		56	budynek mieszkalny	48	pocz. XX w.	
724	Kobiela		62	kościół parafialny pw. św. Jerzego	77	1662 r., III ćw. XVIII w.	1149/66 z 16.02.1966 r.
725	Kobiela		62	ogrodzenie kościoła parafialnego wraz z bramką	77	XVII/XVIII w.	
726	Kobiela		63	budynek usługowy - gospoda, sklep	102/2	poł. XIX w., pocz. XX w.	
727	Kobiela		64	budynek mieszkalny, d. dworek - leśniczówka	21/4	ok. 1905 r.	
728	Kobiela		74	budynek mieszkalny	45/3	pocz. XX w.	
729	Kobiela		74	kapliczka	45/3	pocz. XX w.	
730	Kobiela		78	budynek mieszkalny	41/4	III ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
731	Kobiela		78	stodoła	41/4	II ćw. XIX w.	
732	Kolnica		3	budynek mieszkalny	115	II ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
733	Kolnica		8	budynek mieszkalny	119/1	ok. 1840 r., lata 90-te XX w.	
734	Kolnica		9A	budynek mieszkalny, d. Ośrodek Zdrowia	87	lata 20-te XX w.	
735	Kolnica		11	budynek mieszkalny	123/2	ok. 1900 r., k. XX w.	
736	Kolnica		16	budynek mieszkalny	126	ok. 1880 r.	
737	Kolnica		17	budynek mieszkalny	127	ok. 1825 r.	
738	Kolnica		17A	trafostacja	84/1	lata 20-te XX w.	
739	Kolnica		obok trafostacji	remiza strażacka	84/1	ok. 1850 r., pocz. XX w.	
740	Kolnica		18	budynek mieszkalny	128	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	
741	Kolnica		22A	młyn	133/6	ok. 1920 r.	
742	Kolnica		29	budynek mieszkalny	270/2	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	
743	Kolnica		30	budynek mieszkalny	270/1	ok. 1880 r., lata 80-te XX w.	

744	Kolnica		31	budynek mieszkalny	271/2	ok. 1910 r.	
745	Kolnica		33A	budynek mieszkalny	274/2	ok. 1880 r., lata 80-te XX w.	
746	Kolnica		34	budynek mieszkalny	274/1	III ćw. XIX w.	
747	Kolnica		35	budynek mieszkalny	275	ok. 1860 r.	
748	Kolnica		36	budynek mieszkalny	276	ok. 1840 r., lata 80-te XX w.	
749	Kolnica		39	budynek mieszkalny	279/3	lata 20-te XX w.	
750	Kolnica		40	budynek mieszkalny	279/1	ok. 1840 r., lata 70-te XX w.	
751	Kolnica		41	kuźnia	280/1	ok. 1850 r., lata 90-te XX w.	
752	Kolnica		42	budynek mieszkalny	281/5	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	
753	Kolnica		43	budynek mieszkalny	281/3	ok. 1880 r., lata 80-te XX w.	
754	Kolnica		43	stodoła	281/3	IV ćw. XIX w.	
755	Kolnica		43	lamus	281/3	1825 r.	
756	Kolnica		51	budynek mieszkalny	290/2	IV ćw. XIX w.	
757	Kolnica		52	budynek mieszkalny	290/3	ok. 1910 r.	
758	Kolnica		61	budynek mieszkalny	491/1	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
759	Kolnica		70	budynek mieszkalny	499/2	ok. 1880 r., lata 70-te XX w.	
760	Kolnica		70	kapliczka	499/2	ok. 1900 r.	
761	Kolnica		72	budynek mieszkalny	501	ok. 1890 r., lata 70-te XX w.	
762	Kolnica		79	budynek mieszkalny	514/3	I ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
763	Kolnica		80	budynek mieszkalny	520	II ćw. XIX w.	
764	Kolnica		84	budynek usługowy, d. Klub Rolnika	522/2	ok. 1880 r., pocz. XXI w.	
765	Kolnica		85B	dawna poczta	518/5	k. XIX w.	
766	Kolnica		pomiędzy nr 85B i 85C	kuźnia	519	k. XIX w.	
767	Kolnica		obok nr 85C	stodoła	519	ok. 1850 r.	
768	Kolnica		86	budynek mieszkalny, d. przedszkole	81/3	lata 80-te XX w.	
769	Kolnica		87	budynek mieszkalny	80	ok. 1900 r.	
770	Kolnica		87	kapliczka	80	ok. 1900 r.	
771	Kolnica		88	budynek mieszkalny	79/1	ok. 1880 r.	
772	Kolnica		88	stodoła	79/1	lata 20-te XX w.	
773	Kolnica		88D	kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca	78	pocz. XIV w., ok. 1726 r.	892/64 z 18.05.1964 r.
774	Kolnica		88D	ogrodzenie kościoła parafialnego wraz z bramą	78	XVII/XVIII w.	

775	Kolnica		89	budynek mieszkalny	76	ok. 1880 r., lata 80-te XX w.	
776	Kolnica		90	budynek mieszkalny	75	lata 30-te XX w.	
777	Kolnica		95	kapliczka	70/1	ok. 1900 r.	
778	Kolnica		96	budynek mieszkalny	69	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	
779	Kolnica		97	budynek mieszkalny	68	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
780	Kolnica		101	budynek mieszkalny	62	ok. 1890 r.	
781	Kopice		9, 10	budynek mieszkalny	143/9	ok. 1890 r.	
782	Kopice		13	budynek mieszkalny	139/1		
783	Kopice		14	budynek mieszkalny	138/6	ok. 1850, lata 80-te XX w.	
784	Kopice		16	budynek mieszkalny	134	ok 1825 r, lata 80-te XX w.	
785	Kopice		18	budynek mieszkalny	135/2	lata 20-te XX w.	
786	Kopice		23	budynek mieszkalny	1302	ok. 1800, ok. 1850, l. 80-te XX w.	
787	Kopice		25	budynek gospodarczy	127	ok. 1825 r.	
788	Kopice		26	budynek mieszkalny	128/1	ok. 1825, lata 70-te XX w.	
789	Kopice		27A	plebania	127	1807 r., ok 1905	
790	Kopice		27B	kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	127	1802-1822, IV ćw. XIX w.	121/54 z 28.08.1954 r.
791	Kopice		27B	bramka w ogrodzeniu kościoła parafialnego	275/2	ok. 1900 r.	
792	Kopice		27B	kapliczka i kostnica w murze ogrodzeniowym kościoła parafialnego	127	ok. 1900 r.	
793	Kopice		27B	kapliczka w ogrodzeniu kościoła parafialnego	127	ok. 1900 r.	
794	Kopice		27B	kaplica grobowa rodziny Schaffgotschów	127	II poł. XIX w.	1996/73 z 04.04.1973 r.
795	Kopice		28	Ośrodek Zdrowia	126	ok. 1910 r.	
796	Kopice		32A	Przedszkole	207/2	ok. 1920	
797	Kopice		32B	Szkoła	207/5	ok 1915	
798	Kopice		45	budynek ogrodnictwa	422	ok. 1900 r., lata 70-te XX w.	
799	Kopice		45	budynek gospodarczy	422	ok. 1900 r.	
800	Kopice		45	ruina szklarni ogrodnictwa	423	ok. 1900 r.	
801	Kopice		45	mur wokół ogrodnictwa	494, 261	ok. 1900 r.	
802	Kopice		47	ruina palacu	84/4	1864	725/64 z 13.04.1964 r.
803	Kopice		47	kaplica kostnica rodziny Schaffgotsów w zespole pałacowym	84/4	pocz. XX w.	
804	Kopice		47	kaplica pałacowa	84/4	XIX w.	725/64 z 13.04.1964 r.

805	Kopice		47	ruina romantyczna w zespole pałacowym	84/4	III ćw. XIX w.	
806	Kopice		47	altana w parku pałacowym	84/4	lata 60-te XIX w.	
807	Kopice		47	ruina grotty w parku pałacowym	84/4	lata 60-te XIX w.	
808	Kopice		47	altana w zespole pałacowym	84/4	pocz. XX w.	
809	Kopice		47	most w zespole pałacowym	84/4	lata 60-te XIX w.	
810	Kopice		47	bramka w ogrodzeniu zespołu pałacowego	79	III ćw. XIX w.	
811	Kopice		47	przystań Przy stawie	84/4	lata 60-te XIX w.	
812	Kopice		47	park krajobrazowy w zespole pałacowym	84/4	II poł. XIX w.	65/81 z 15.07.1981 r.
813	Kopice		47	most w parku pałacowym	84/4	k. XIX w.	
814	Kopice		48	budynek mieszkalno-gospodarczy	389/2	ok. 1900 r.	
815			49, 50	budynek mieszkalny	414		
816	Kopice		obok 51	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	397	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
817	Kopice		51	stajnie w zespole folwarcznym	399/2	1863 r.	
818	Kopice		obok 51	obora w zespole folwarcznym	399/2	ok. 1900 r.	
819	Kopice		52	budynek mieszkalny	391	ok. 1900 r.	
820	Kopice		53	budynek mieszkalny	392	ok. 1900 r.	
821	Kopice		56, 57	budynek mieszkalny	386	ok. 1920 r.	
822	Kopice		58A	budynek mieszkalny	386		
823	Kopice		59	budynek mieszkalny	118	lata 30-te XX w.	
824	Kopice		62	budynek mieszkalno-usługowy, gospoda	121/1	ok. 1910	
825	Kopice		63	budynek mieszkalny	121	ok. 1850, pocz. XX w.	
826	Kopice		64, 65	budynek mieszkalny	402, 403	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
827	Kopice		66, 67	budynek mieszkalny	405, 404	ok. 1920 r., lata 70 XX w.	
828	Kopice		obok 68	spichlerz I w zespole folwarcznym	399/2	ok. 1800 r.	1941/69 z 01.02.1969 r.
829	Kopice		obok 68	spichlerz II w zespole folwarcznym	399/2	ok. 1800 r.	1941/69 z 01.02.1969 r.
830	Kopice		obok 68	spichlerz-wozownia w zespole folwarcznym	399/2	ok. 1800, lata 80 XX w.	1941/69 z 01.02.1969 r.
831	Kopice		obok 68	gorzelnia w zespole folwarcznym	399/2	k. XIX w.	
832	Kopice		69	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	399/2	ok. 1825 r., i ćw. XX w.	
833	Kopice		za 70, 71	budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	399/2	1937 r.	
834	Kopice		obok nr 70, 71	budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	399/2, 412	1899 r.	
835	Kopice		70, 71	budynek mieszkalny	409	IV ćw. XIX w.	

836	Kopice		obok nr 73	obora w zespole folwarcznym	399/2	1936 r.	
837	Kopice		73	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	410	ok. 1900 r., lata 70-te XX w.	
838	Kopice		74	budynek mieszkalny	416	ok. 1900 r.	
839	Kopice		79	budynek mieszkalny	438	ok. 1900 r.	
840	Kopice		85	budynek mieszkalny	321	ok. 1830, lata 80-te XX w.	
841	Kopice		100	budynek mieszkalno-administracyjny	434/1	pocz. XX w.	
842	Kopice		101, 102	budynek mieszkalno-gospodarczy	429	lata 20-te XX w.	
843	Kopice		103	budynek mieszkalno-gospodarczy	22/2	lata 20-te XX w.	
844	Kopice		106	budynek mieszkalny	63	ok. 1900 r.	
845	Kopice		109	budynek mieszkalny	66/3	ok. 1930	
846	Kopice		110	budynek mieszkalny	67	ok. 1840 r., lata 80 XX w.	
847	Kopice		111	budynek mieszkalny	68/1	ok. 1840 r., lata 80 XX w.	
848	Kopice		111	budynek gospodarczy	68/1	ok. 1800 r.	
849	Kopice		116	budynek mieszkalny	113	ok. 1910 r., lata 80-te XX w.	
850	Kopice		obok 116	trafostacja	20/2	ok. 1920 r.	
851	Kopice		118A	budynek mieszkalny	111/3	lata 20-te XX w.	
852	Kopice		121	budynek mieszkalny	106/1	ok 1890 r.	
853	Kopice		122	budynek mieszkalny	105	ok. 1840 r., lata 80 XX w.	
854	Kopice		122	budynek mieszkalny	105	ok. 1850 r.	
855	Kopice		123	klub -świątlica	103/1	ok. 1910 r., lata 50 XX w.	
856	Kopice		123	budynek mieszkalny	103/1		
857	Kopice		124	budynek mieszkalny, tzw. dom ogrodnika	40/5	ok. 1900 r.	
858	Kopice		125	budynek mieszkalny	102	ok. 1860 r., lata 80-te XX w.	
859	Kopice		127A, 127B	sklep	100/3	ok. 1920	
860	Kopice		131	budynek mieszkalny	95	IV ćw. XIX w.	
861	Kopice		144	budynek mieszkalny	80	ok. 1860 r.	
862	Kopice		144	stodoła, ob. Warsztat samochodowy	80	ok. 1860 r.	
863	Kopice		147	budynek mieszkalny	78/4	ok. 1860 r.	
864	Kopice		151	budynek mieszkalny	70/1		
865	Kopice		153	budynek mieszkalny	75/4		
866	Kopice		155	leśniczówka	451/2	ok. 1915 r.	
867	Kopice		155	budynek gospodarczy Przy leśniczówce	451/2	ok. 1915 r.	
868	Lipowa		1	budynek mieszkalny	145	lata 20-te XX w.	
869	Lipowa		2	budynek mieszkalny	333	ok. 1860 r., lata 80-te XX w.	

870	Lipowa		6	budynek gospodarczy	327	III ćw. XIX w,	
871	Lipowa		11	budynek mieszkalny	323/1	ok. 1850 r., pocz. XX w.	
872	Lipowa		13	budynek mieszkalny	322	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
873	Lipowa		14	budynek mieszkalny	320, 431	ok. 1860 r., lata 60-te XX w.	
874	Lipowa		17	budynek mieszkalny	409	II ćw. XIX w.	
875	Lipowa		18	budynek mieszkalny	410/1	I ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
876	Lipowa		19	Szkoła Podstawowa	317	ok. 1925 r., lata 70-te XX w., k. XX w.	
877	Lipowa		21	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	315, 316/1	I ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	
878	Lipowa		22	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	313/2	ok. 1800 r., lata 80-te XX w.	
879	Lipowa		22D	spichlerz w zespole folwarcznym	314/1	pocz. XIX w.	
880	Lipowa		23	budynek mieszkalny	412	ok. 1825 r., lata 80-te XX w.	
881	Lipowa		24	budynek mieszkalny	413, 414	ok. 1860 r., lata 70-te XX w.	
882	Lipowa		25	budynek mieszkalny	415	I ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
883	Lipowa		29A	kościół parafialny pw. Św. Marcina	419	XV/XVI w., 1955-1956 r., 1963	139/54 z 13.12.1954 r.
884	Lipowa		29A	mur kościelny wokół kościoła parafialnego wraz z bramkami	419	XV/XVI w., II poł. XVIII w.	
885	Lipowa		29-30	stodoła	307, 308	ok. 1860 r.	
886	Lipowa		30	budynek mieszkalny	307	II ćw. XIX w., lata 60-te XX w.	
887	Lipowa		31	budynek mieszkalny	421, 435	pocz. XX w.	
888	Lipowa		31A	budynek mieszkalny	420	III ćw. XIX w., lata 90-te XX w.	
889	Lipowa		33	budynek mieszkalny	305	ok. 1905 r.	
890	Lipowa		35	budynek mieszkalny	303	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
891	Lipowa		38	budynek mieszkalny	301	ok. 1900 r., lata 70-te XX w.	
892	Lipowa		39	budynek mieszkalny	300	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
893	Lipowa		39	kuźnia	291/1, 435, 300	I ćw. XIX w.	
894	Lipowa		45	budynek mieszkalny	296	ok. 1860 r.	
895	Lipowa		46	budynek mieszkalny	295	II ćw. XIX w., lata 60-te XX w.	
896	Lipowa		49	budynek gospodarczy	291		
897	Lipowa		53	budynek mieszkalny	278, 279	II ćw. XIX w.	
898	Lipowa		53	budynek gospodarczy	279	II ćw. XIX w.	
899	Lipowa		54	budynek mieszkalny	278	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
900	Lipowa		59	budynek mieszkalny	276/6		

901	Lipowa		60	budynek mieszkalny	275	II ćw. XIX w., pocz. XX w.	
902	Lipowa		63	budynek mieszkalny	271, 272	I ćw. XIX w.	
903	Lipowa		64	budynek mieszkalny	270/2, 271	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
904	Lipowa		65	budynek mieszkalny	270/1, 270/2	ok. 1825 r.	
905	Lipowa		67	budynek mieszkalny	269		
906	Lipowa		69	budynek mieszkalny	267	1902 r., lata 80-te XX w.	
907	Lipowa		69	stodoła	267	I ćw. XIX w.	
908	Lipowa		70	budynek mieszkalny	266/2	I ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
909	Lipowa		71	budynek mieszkalny	264	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
910	Lipowa		72	budynek mieszkalny	263	ok. 1890 r.	
911	Lipowa		73	budynek mieszkalny	262	I ćw. XIX w., pocz. XX w.	
912	Lipowa		75	budynek mieszkalny	259	II ćw. XIX w.	
913	Lipowa		76	budynek mieszkalny	259, 260		
914	Lipowa		79	Szkoła Podstawowa	417	ok. 1900 r.	
915	Lipowa		80	budynek mieszkalny	256	ok. 1870 r., lata 80-te XX w.	
916	Lipowa		82	budynek mieszkalny	254	II ćw. XIX w.	
917	Lipowa		87	budynek mieszkalny	247	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
918	Lipowa		88	budynek mieszkalny	264	II ćw. XIX w.	
919	Lipowa		90	budynek mieszkalny	244	ok. 1910 r., lata 80-te XX w.	
920	Lipowa		91	budynek mieszkalny	243/1	ok. 1850 r., lata 20-te XX w., lata 80-te XX w.	
921	Lipowa		92	budynek mieszkalny	242	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
922	Lipowa		95	budynek mieszkalny	236	pocz. XIX w., lata 80-te XX w.	
923	Lipowa		97	budynek mieszkalny	239	pocz. XX w.	
924	Lipowa		99	budynek mieszkalny	231	ok. 1835 r., lata 20-te XX w.	
925	Lipowa		101	budynek mieszkalny w zespole dworca kolejowego	354	ok. 1900 r.	
926	Lipowa		102	budynek mieszkalny w zespole dworca kolejowego	354	ok. 1900 r.	
927	Lipowa		103	budynek mieszkalny w zespole dworca kolejowego	354	ok. 1900 r.	
928	Lubcz		2	budynek mieszkalny	85/1		
929	Lubcz		3	budynek mieszkalny	505		
930	Lubcz		obok nr 6A	trafostacja	262/1, 284/1	lata 20-te XX w.	
931	Lubcz		7	stodoła	259	ok. 1900 r.	

932	Lubcz		12	budynek mieszkalny	264	
933	Lubcz		15	kościół filialny pw. Św. Marcina	272	ok. 1900 r.
934	Lubcz		15	mur kościelny wokół kościoła filialnego wraz z bramką	272	ok. 1900 r.
935	Lubcz		19	kapliczka	269	ok. 1900 r.
936	Lubcz		21	Kapliczka na terenie RSP	270/5	lata 20-te XX w.
937	Lubcz		24	budynek mieszkalny	233	ok. 1830 r., lata 80-te XX w.
938	Lubcz		26	budynek mieszkalny	235	lata 40-te XIX w.
939	Lubcz		27-28	budynek mieszkalny	236, 237	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.
940	Lubcz		28	budynek gospodarczy	236	
941	Lubcz		32	budynek mieszkalny	240/2	ok. 1840 r., lata 80-te XX w.
942	Lubcz		33	dawna szkoła i Dom Ludowy	241	ok. 1900 r.
943	Lubcz		34	budynek mieszkalny	242	II ćw. XIX w., lata 80-te XX w.
944	Lubcz		35, 36	budynek mieszkalny	243, 244	ok. 1880 r., lata 80-te XX w.
945	Lubcz		38	budynek mieszkalny	246	ok. 1870 r.
946	Lubcz		41	budynek mieszkalny	249	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.
947	Lubcz		42	budynek mieszkalny	250	ok. 1874 r.
948	Lubcz		47	kuźnia	254	ok. 1850 r.
949	Lubcz		51	budynek mieszkalny	258	I ćw. XIX w.
950	Lubcz		56	budynek mieszkalny	276	ok. 1850 r.
951	Mikołajowa		2	budynek mieszkalny	32	lata 20-te XX w.
952	Mikołajowa		3	budynek mieszkalny	31	lata 20-te XX w.
953	Mikołajowa		3	stodoła	31	
954	Mikołajowa		6	budynek mieszkalny	22/3	lata 30-te XX w.
955	Mikołajowa		8	budynek mieszkalny	58/2	lata 20-te XX w.
956	Mikołajowa		10	budynek mieszkalny	64	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.
957	Mikołajowa		13	budynek mieszkalny	65/1	ok. 1850 r.
958	Mikołajowa		14	budynek mieszkalny	85	ok. 1850 r.
959	Mikołajowa		15	budynek mieszkalny, d. Dom Ludowy	66	ok. 1850 r.
960	Mikołajowa		16	budynek mieszkalny	94/1	ok. 1850 r., lata 60-te XX w.
961	Mikołajowa		17	budynek mieszkalny	23/2	ok. 1900 r.

962	Mikołajowa		23	budynek mieszkalny	12/5	ok. 1900 r., lata 60-te XX w., XX/XXI w.	
963	Mikołajowa			ruina kapliczki grotty	132	lata 20-te XX w., XX/XXI w.	
964	Młodoszowice		1	budynek mieszkalno-usługowy, d. Dom Ludowy	81/3	ok. 1900 r.	
965	Młodoszowice		obok nr 1	budynek gospodarczy w zespole folwarku	81/8	lata 20-te XIX w.	
966	Młodoszowice		obok nr 1	stodoła w zespole folwarku	81/8	ok. 1860 r.	
967	Młodoszowice		2	stodoła	82/2	ok. 1850 r.	
968	Młodoszowice		6	budynek mieszkalny	86/1	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
969	Młodoszowice		7	budynek mieszkalny	87	ok. 1840 r., lata 90-te XX w.	
970	Młodoszowice		7	budynek gospodarczy w zespole folwarku	87	ok. 1850 r.	
971	Młodoszowice		6-7	stodoła	86/1, 87	ok. 1850 r.	
972	Młodoszowice		10	budynek mieszkalny	91	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
973	Młodoszowice		11	budynek mieszkalny	92/5	ok. 1860 r., lata 70-te XX w.	
974	Młodoszowice		12	budynek mieszkalny	92/6	I ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
975	Młodoszowice		12	budynek gospodarczy	92/6	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
976	Młodoszowice		16	budynek mieszkalny	95	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
977	Młodoszowice		18	budynek mieszkalny	99	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
978	Młodoszowice		18	stodoła	99	ok. 1850 r.	
979	Młodoszowice		19	budynek mieszkalny	100	ok. 1840 r., lata 80-te XX w.	
980	Młodoszowice		19	budynek gospodarczy I	100	ok. 1860 r.	
981	Młodoszowice		19	budynek gospodarczy II	100		
982	Młodoszowice		20	budynek mieszkalny	101	ok. 1840 r., lata 80-te XX w.	
983	Młodoszowice		21	budynek mieszkalny	102/2	ok. 1860 r.	
984	Młodoszowice		23	budynek mieszkalny	103/2	ok. 1850 r.	
985	Młodoszowice		23	stodoła	103/2	ok. 1850 r.	
986	Młodoszowice		26	budynek mieszkalny	106	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
987	Młodoszowice		44	budynek mieszkalny	147	poł. XIX w., lata 70-te XX w.	
988	Młodoszowice		47	budynek mieszkalny	145	ok. 1863 r., lata 80-te XX w.	
989	Młodoszowice		49	budynek mieszkalny	118/1	ok. 1860 r.	
990	Młodoszowice		50	stodoła	143	ok. 1850 r.	
991	Młodoszowice		52	budynek mieszkalny, d. Dom Nauczyciela	117/1	ok. 1825 r.	
992	Młodoszowice		52A	kościół filialny pw. Św. Marcina	116	XV/XVI w.	1184/66 z 08.03.1966 r. 887/64 z 18.05.1964r.

993	Młodoszowice		53	budynek mieszkalny	141	ok. 1840 r.	
994	Młodoszowice		54	budynek mieszkalny	140/2	III ćw. XIX w.	
995	Młodoszowice		58B	trafostacja	115	lata 20-te XIX w.	
996	Młodoszowice		59	budynek mieszkalny	135	II ćw. XIX w.	
997	Młodoszowice		60	budynek mieszkalny	134/1	lata 80-te XIX w.	
998	Młodoszowice		62	budynek mieszkalny	132/3	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
999	Młodoszowice		64	budynek gospodarczy	131	ok. 1850 r.	
1000	Młodoszowice		67	budynek mieszkalny	127	I ćw. XIX w.	
1001	Młodoszowice		75	budynek mieszkalny	124/1	ok. 1860 r.	
1002	Nowa Wieś Mała		2	budynek mieszkalny	80/1	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
1003	Nowa Wieś Mała		4	budynek mieszkalny	81	pocz. XX w.	
1004	Nowa Wieś Mała		5	budynek mieszkalny	82/1	II ćw. XIX w., ok. 1900 r.	
1005	Nowa Wieś Mała		9	budynek mieszkalny	86	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1006	Nowa Wieś Mała		10	budynek mieszkalny	87, 88/2	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
1007	Nowa Wieś Mała		11	budynek mieszkalny	88/1, 88/2	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
1008	Nowa Wieś Mała		12	budynek mieszkalny	173	ok. 1900 r.	
1009	Nowa Wieś Mała		13	budynek mieszkalny	89	II ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1010	Nowa Wieś Mała		22	budynek mieszkalny	60	ok. 1900 r., lata 70-te XX w.	
1011	Nowa Wieś Mała		23	budynek mieszkalny	61/3	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1012	Nowa Wieś Mała		26	budynek mieszkalny	64/2	lata 20-te XX w.	
1013	Nowa Wieś Mała		27	budynek mieszkalny	180/1	pocz. XX w.	
1014	Nowa Wieś Mała		27A	budynek mieszkalny	179	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
1015	Nowa Wieś Mała		31	budynek mieszkalny	73/4	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1016	Nowa Wieś Mała		32	budynek mieszkalny	74	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1017	Nowa Wieś Mała		33	budynek mieszkalny	75	ok. 1860 r., lata 80-te XX w.	
1018	Nowa Wieś Mała		obok nr 38	Magazyn Przy d. Zespole Szkół Rolniczych	176/7	lata 20-te XX w.	
1019	Nowa Wieś Mała		40	budynek mieszkalny, d. Zespole Szkół Rolniczych	178	ok. 1910 r.	
1020	Osiek Grodkowski		3	budynek mieszkalny	46/1	pocz. XX w., lata 70-te XX w.	
1021	Osiek Grodkowski		7	budynek mieszkalny	44/2	I ćw. XIX w., lata 60-te XX w.	
1022	Osiek Grodkowski		7	budynek gospodarczy	44/2	k. XIX w.	
1023	Osiek Grodkowski		9	budynek gospodarczy	42/2	ok. 1850 r.	
1024	Osiek Grodkowski		14	budynek gospodarczy	37/1	I ćw. XIX w., 1912 r.	
1025	Osiek Grodkowski		15A	budynek mieszkalny	36/2	III ćw. XIX w.	
1026	Osiek Grodkowski		16	budynek gospodarczy	35/1	III ćw. XIX w.	

1027	Osiek Grodkowski		16	gołębnik-latryna	35/1	ok. 1920 r.	
1028	Osiek Grodkowski		19	budynek mieszkalny	28		
1029	Osiek Grodkowski		24	budynek mieszkalny	23	pocz. XIX w.	
1030	Osiek Grodkowski		29	kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP	17	II poł. XIII w., XVI w., k. XVIII w.	1153/66 z 17.02.1966 r.
1031	Osiek Grodkowski		30	budynek mieszkalny	19/3	IV ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1032	Osiek Grodkowski		31	budynek mieszkalny	19/1	IV ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1033	Osiek Grodkowski		35A	budynek mieszkalny	13/1	IV ćw. XIX w.	
1034	Osiek Grodkowski		36	obora	14		
1035	Osiek Grodkowski		37	budynek mieszkalny	14	1911 r.	
1036	Osiek Grodkowski		44	pałac	252	II ćw. XVIII w., poł. XIX w.	894/64 z 23.05.1964 r.
1037	Osiek Grodkowski		obok pałacu	brama wjazdowa do zespołu pałacowego	253	pocz. XIX w.	
1038	Osiek Grodkowski		obok pałacu	spichlerz w zespole pałacowym	255	1792 r.	
1039	Osiek Grodkowski		obok pałacu	kapliczka	252	ok. 1773 r.	
1040	Osiek Grodkowski		obok pałacu	park w zespole pałacowym	252, 287		66/81 15.07.1981 r. rozszerzenie decyzji z 03.07.1998 r.
1041	Osiek Grodkowski		47	oficyna wschodnia w zespole pałacowym	252	II ćw. XVIII w., IV ćw. XIX w.	892/64 z 23.05.1964 r.
1042	Osiek Grodkowski			dawna ujeżdżalnia w zespole pałacowym	252	ok. 1800 r.	892/64 z 23.05.1964 r.
1043	Osiek Grodkowski		61	budynek mieszkalny	290	ok. 1900 r.	
1044	Osiek Grodkowski		61	obora	290	ok. 1910 r.	

1045	Osiek Grodkowski		62, 63	budynek mieszkalny w zespole pałacowym	253	IV ćw. XVIII w.	892/64 z 23.05.1964 r.
1046	Osiek Grodkowski		obok nr 62, 63	obory i stajnie w zespole pałacowym	253	XVIII/XIX w.	892/64 z 23.05.1964 r.
1047	Osiek Grodkowski		64	oficyna zachodnia w zespole pałacowym	252	II ćw. XVIII w., IV ćw. XIX w.	892/64 z 23.05.1964 r.
1048	Osiek Grodkowski		obok oficyny	budynek gospodarczy w zespole pałacowym	252	ok. 1910 r.	
1049	Polana		2	budynek mieszkalny, d. kuźnia	601/2	ok. 1850 r., ok. 1900 r.	
1050	Polana		8	budynek mieszkalny-dwojak	582	lata 20-te XX w.	
1051	Polana		9	budynek mieszkalny, tzw. dom ogrodnika	580		
1052	Polana		10	budynek mieszkalny, d. rządcówka w zespole folwarcznym	685	pocz. XX w.	
1053	Polana		obok nr 10	spichlerz w zespole folwarcznym	577/16	pocz. XX w.	
1054	Polana		obok nr 10	stajnia i wozownia w zespole folwarcznym	577/16	pocz. XX w.	
1055	Polana		obok nr 10	obora, d. stodoła w zespole folwarcznym	577/16	pocz. XX w.	
1056	Polana		obok nr 10	obora w zespole folwarcznym	577/16	pocz. XX w.	
1057	Polana		11	dwór	578	pocz. XX w.	
1058	Przylesie Dolne		1, 1A	budynek mieszkalny	191/2, 191/4	ok. 1920 r.	
1059	Przylesie Dolne		3A	budynek mieszkalny	189	lata 20-te XX w.	
1060	Przylesie Dolne		4	budynek mieszkalny	188		
1061	Przylesie Dolne		6A	budynek mieszkalny wraz z ogrodzeniem, d. szkoła	162	ok. 1910 r., lata 80-te XX w.	
1062	Przylesie Dolne		7	budynek mieszkalny	161	ok. 1870 r.	
1063	Przylesie Dolne		8	budynek mieszkalny	160/1	II ćw. XIX w.	
1064	Przylesie Dolne		10	budynek mieszkalny	154/1	ok. 1860 r.	
1065	Przylesie Dolne		11	budynek mieszkalny	155/2	IV ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1066	Przylesie Dolne		13	budynek mieszkalny	153/1	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
1067	Przylesie Dolne		13	ruina stodoły	153/1	III ćw. XIX w.	

1068	Przylesie Dolne		15	budynek mieszkalny	150	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
1069	Przylesie Dolne		16	budynek mieszkalny	149/1	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1070	Przylesie Dolne		17	budynek mieszkalny	148	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
1071	Przylesie Dolne		20	budynek mieszkalny	146/1	III ćw. XIX w.	
1072	Przylesie Dolne		23	budynek mieszkalny	143	III ćw. XIX w.	
1073	Przylesie Dolne		24	budynek mieszkalny	142/2	ok. 1825 r.	
1074	Przylesie Dolne		29	budynek mieszkalny	104	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
1075	Przylesie Dolne		29B	stodoła	103, 104	III ćw. XIX w.	
1076	Przylesie Dolne		33	budynek usługowy, d. Dom Ludowy	99	IV ćw. XIX w.	
1077	Przylesie Dolne		43A	budynek mieszkalny, d. szkoła	91/1	lata 20-te XX w.	
1078	Przylesie Dolne		44AB	budynek mieszkalny wraz z bramką	90	ok. 1825 r.	
1079	Przylesie Dolne		44B	kościół filialny pw. św. Piotra i Pawła	92	II poł. XVI w., XIX/XX w.	889/64 z 23.05.1964 r.
1080	Przylesie Dolne		44B	ogrodzenie kościoła filialnego wraz z bramką	92	XVI w., XIX w.	
1081	Przylesie Dolne		44B	cztery kapliczki w murze kościelnym	92	k. XVIII w.	
1082	Przylesie Dolne		45	budynek mieszkalny	89/1	ok. 1860 r.	
1083	Przylesie Dolne		46	budynek mieszkalny	88	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1084	Przylesie Dolne		49	budynek mieszkalny	84	ok. 1860 r., ok. 1930 r., lata 70-te XX w.	
1085	Przylesie Dolne		50	budynek mieszkalny	83	ok. 1860 r., lata 80-te XX w.	
1086	Przylesie Dolne		54	budynek mieszkalny	79/81	ok. 1860 r.	
1087	Przylesie Dolne		54A	budynek mieszkalny	79	ok. 1850 r., lata 60-te XX w.	
1088	Przylesie Dolne		55	budynek mieszkalny	78	II ćw. XIX w.	
1089	Przylesie Dolne		58	budynek mieszkalny	75	III ćw. XIX w.	
1090	Przylesie Dolne		63	budynek mieszkalny	175	ok. 1860 r.	
1091	Przylesie Dolne		obok 68	spichlerz w zespole folwarcznym	169/6	pocz. XIX w., lata 70-te XX w.	
1092	Przylesie Dolne			budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	169/6	I ćw. XIX w.	
1093	Przylesie Dolne		obok 68	obora I w zespole folwarcznym	169/6	ok. 1850 r.	
1094	Przylesie Dolne		obok 68	obora II w zespole folwarcznym	169/6		
1095	Przylesie Dolne			rządcówka w zespole folwarcznym	184/9	II ćw. XIX w., ok. 1925 r.	
1096	Przylesie Dolne			stodoła I w zespole folwarcznym	184/9	ok. 1860 r., lata 80-te XX w.	
1097	Przylesie Dolne			stodoła II w zespole folwarcznym	184/9	III ćw. XIX w.	
1098	Przylesie Dolne		69	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	169/5	II ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1099	Przylesie Dolne		70	budynek mieszkalny	169/2	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	

1100	Przylesie Dolne		71	stodoła	168	III ćw. XIX w.	
1101	Przylesie Dolne		72	budynek mieszkalny, d. plebania	167	III ćw. XIX w.	
1102	Rogów		1	budynek mieszkalny	22/2	1847 r., k. XX w.	
1103	Rogów		1	stodoła	22/2	II ćw. XIX w., k. XX w.	
1104	Rogów		4	budynek mieszkalny	27/5	pocz. XIX w.	
1105	Rogów		8	budynek mieszkalny	53/2	ok. 1900 r.	
1106	Rogów		14	budynek mieszkalny	37	ok. 1900 r.	
1107	Rogów		14	budynek mieszkalny	37	ok. 1900 r.	
1108	Rogów		14	stodoła	37	pocz. XX w.	
1109	Rogów		18	budynek mieszkalny	34	I ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1110	Rogów		19	budynek mieszkalny	99	k. XIX w.	
1111	Starowice Dolne		8	budynek mieszkalny	98/1	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1112	Starowice Dolne		15	budynek mieszkalny	349	ok. 1860 r., lata 90-te XX w.	
1113	Starowice Dolne		19	budynek mieszkalny	353		
1114	Starowice Dolne		23	budynek mieszkalny	357/1	III ćw. XIX w.	
1115	Starowice Dolne		24	budynek mieszkalny	358	pocz. XIX w., lata 80-te XX w.	
1116	Starowice Dolne		25	budynek mieszkalny	359/1	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1117	Starowice Dolne		26	budynek mieszkalny	360/1	III ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1118	Starowice Dolne		31	budynek mieszkalny, d. plebania	365/1	pocz. XX w.	
1119	Starowice Dolne		32	kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	368	ok. 1800 r.	1985/72 z 07.12.1972 r.
1120	Starowice Dolne		32	ogrodzenie kościoła filialnego wraz z bramką	368	XV w., pocz. XIX w.	
1121	Starowice Dolne		42	stodoła	379	pocz. XX w.	
1122	Starowice Dolne		43	budynek mieszkalny	381	II ćw. XIX w.	
1123	Starowice Dolne		56	budynek mieszkalny	402	III ćw. XIX w.	
1124	Starowice Dolne		58	budynek mieszkalny	404/4	III ćw. XIX w.	
1125	Starowice Dolne		60	remiza strażacka	225	pocz. XX w.	
1126	Starowice Dolne		62	budynek mieszkalny	411/1	ok. 1863 r., lata 60-te XX w.	
1127	Starowice Dolne		67	budynek mieszkalny, tzw. dom młynarza	417	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
1128	Starowice Dolne		obok nr 68	brama wjazdowa do zespołu dworskiego	443	ok. 1850 r., ok. 1900 r.	
1129	Starowice Dolne		obok nr 68	spichlerz w zespole dworskim	438	ok. 1850 r.	
1130	Starowice Dolne		naprzeciw nr 68	obora I w zespole folwarcznym	447	pocz. XX w.	
1131	Starowice Dolne		naprzeciw nr 68	obora II w zespole folwarcznym	447		

1132	Starowice Dolne			park krajobrazowy	17-20, 33, 34, 38, 40, 439-442, 444	I poł. XIX w.	
1133	Starowice Dolne		69		450	ok. 1920 r.	
1134	Strzegów		9	budynek mieszkalny	59	IV ćw. XIX w.	
1135	Strzegów		obok nr 9	cmentarz	54	k. XVIII w., XIX w.	
1136	Strzegów		obok nr 9	mur ogrodzeniowy cmentarza wraz z bramą	54, 55	k. XVIII w, ok 1900	
1137	Strzegów		obok nr 9	kaplica cmentarna	54	ok 1800	
1138	Strzegów		obok nr 9	park	53	XIX w.	40/48 z 27.08.1948 r.
1139	Strzegów		12	remiza strażacka	56	pocz. XIX w.	
1140	Strzegów		17	budynek mieszkalny	76/2,77/1	IV ćw XIX w., lata 70 XX w.	
1141	Strzegów		30	budynek mieszkalny	86/1	k. XIX w.	
1142	Strzegów		38a	budynek mieszkalny Przy Domu Dziecka	53	ok 1900	
1143	Strzegów		44	budynek mieszkalny	5	k. XIX w.	
1144	Strzegów		45	budynek mieszkalny	17/1	ok 1910 r., lata 70 XX w., XX/XXI w.	
1145	Strzegów		58	budynek mieszkalny	50/2	ok 1850, lata 70-te XX w.	
1146	Strzegów		59	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	269/1	poł. XIX w.	
1147	Strzegów		60	budynek mieszkalny, d. budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	284/283	pocz. XX w.	
1148	Strzegów		obok nr 60	stodoła w zespole folwarcznym	269/3	pocz. XX w.	
1149	Strzegów		obok nr 60	trafostacja w zespole folwarcznym	7/2	lata 20 XX w.	
1150	Sulisław		4	budynek mieszkalny	35	lata 20-te XX w.	
1151	Sulisław		6	budynek mieszkalny	23	ok. 1900 r., lata 70-te XX w.	
1152	Sulisław		obok nr 6	stajnia ze stodołą w zespole folwarcznym	25, 26		
1153	Sulisław		obok nr 6	budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	23		
1154	Sulisław		9	budynek gospodarczy, d. stodoła w zespole folwarcznym	17, 18/2	ok. 1920 r., odrestaurowany 2014 r.	
1155	Sulisław		9B-10	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	19/4, 20/1	pocz. XX w., odrestaurowany 2014 r.	
1156	Sulisław		11	obora-spichlerz w zespole folwarcznym	20/2	pocz. XX w.	

1157	Sulisław		12	budynek mieszkalny	22/1	IV ćw. XIX w., odrestaurowany 2014 r.	
1158	Sulisław		13	budynek gospodarczy, d. kuźnia	22/2	lata 20-te XX w., odrestaurowany 2014 r.	
1159	Sulisław		14	budynek mieszkalny	21	pocz. XX w., odrestaurowany 2014 r.	
1160	Sulisław		24	pałac	37	k. XIX w., odrestaurowany 2012 r.	2027/77 z 02.05.1977 r.
1161	Sulisław		obok nr 24	brama wjazdowa do zespołu pałacowego	37	lata 60-te XX w., l. 70-te XX w., odrestaurowany 2012 r.	
1162	Sulisław		obok 24	park pałacowy	37	III ćw. XIX w.	76/83 z 01.08.1983 r.
1163	Tarnów Grodkowski		7	budynek mieszkalny	108	ok. 1850 r.	
1164	Tarnów Grodkowski		8	budynek mieszkalny	107	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
1165	Tarnów Grodkowski		9	budynek mieszkalny	106/2	ok. 1900 r.	
1166	Tarnów Grodkowski		10	budynek gospodarczy	105	ok. 1825 r., ok. 910 r.	
1167	Tarnów Grodkowski		11	budynek mieszkalny	104	ok. 1910 r.	
1168	Tarnów Grodkowski		11-12	stodoła	103, 104	pocz. XIX w.	
1169	Tarnów Grodkowski		12	budynek mieszkalny	103	pocz. XIX w., lata 70-te XX w.	
1170	Tarnów Grodkowski		12	budynek gospodarczy	103	I ćw. XIX w., ok. 1910 r.	
1171	Tarnów Grodkowski		15	budynek mieszkalny	99	I ćw. XIX w.	
1172	Tarnów Grodkowski		14-15	stodoła	99	I ćw. XIX w., 1905 r.	
1173	Tarnów Grodkowski		20	budynek mieszkalny	93	pocz. XX w.	
1174	Tarnów Grodkowski		20A	kościół filialny św. Anny	94	XV w., poł. XVI w., XVIII w.	900/64 z 23.05.1964 r.
1175	Tarnów Grodkowski		22A	trafostacja	95	lata 20-te XX w.	

1176	Tarnów Grodkowski		24	budynek mieszkalny, d. Dom Ludowy	90, 128	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1177	Tarnów Grodkowski		28	budynek mieszkalny	86	ok. 1850 r.	
1178	Tarnów Grodkowski		29	budynek mieszkalny	85	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
1179	Tarnów Grodkowski		30	budynek mieszkalny	84	k. XIX w., lata 80-te XX w.	
1180	Tarnów Grodkowski		36	stodoła	80	pocz. XIX w.	
1181	Tarnów Grodkowski		43	budynek mieszkalny	73		
1182	Tarnów Grodkowski		44	budynek mieszkalny	72	pocz. XX w.	
1183	Tarnów Grodkowski		45	budynek mieszkalny	71	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
1184	Tarnów Grodkowski		48	budynek gospodarczy	142/2	pocz. XX w.	
1185	Tarnów Grodkowski		53	budynek mieszkalny	137/3	pocz. XX w.	
1186	Tarnów Grodkowski		58A	budynek mieszkalny	200/3		
1187	Tarnów Grodkowski		obok nr 58A	stodoła	200/3		
1188	Tarnów Grodkowski		59	budynek mieszkalny	199/4	ok. 1850 r.	
1189	Tarnów Grodkowski		59	budynek gospodarczy	199/4	ok. 1815 r.	
1190	Tarnów Grodkowski		61	budynek mieszkalny	197/3	ok. 1920 r.	
1191	Tarnów Grodkowski		61	stodoła	197/3	pocz. XX w.	
1192	Tarnów Grodkowski		66	budynek mieszkalny	205	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	

1193	Tarnów Grodkowski		66-67	stodoła	205	ok. 1850 r.	
1194	Tarnów Grodkowski		69	stodoła	207/2	ok. 1900 r.	
1195	Tarnów Grodkowski		74	budynek mieszkalny	211, 214	II ćw. XIX w., XX/XXI w.	
1196	Tarnów Grodkowski		77	budynek mieszkalny	216		
1197	Tarnów Grodkowski		78	budynek mieszkalny	217/2	ok. 1900 r., lata 70-te XX w.	
1198	Tarnów Grodkowski		79	budynek mieszkalny	218		
1199	Tarnów Grodkowski		82	budynek mieszkalny	221	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
1200	Tarnów Grodkowski		84	budynek mieszkalny	222/1	pocz. XX w.	
1201	Tarnów Grodkowski		86	budynek mieszkalny	224/1	III ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1202	Tarnów Grodkowski		86	stodoła	224/2	II cw. XIX w.	
1203	Tarnów Grodkowski		87	budynek gospodarczy	225/1		
1204	Tarnów Grodkowski		88	budynek mieszkalny	131	III ćw. XIX w.	
1205	Tarnów Grodkowski		89	budynek mieszkalny	226	ok. 1860 r., lata 70-te XX w/	
1206	Tarnów Grodkowski		90	budynek mieszkalny, d. przedszkole	129/4	ok. 1930 r., ok. 1975 r.	
1207	Tarnów Grodkowski		92	budynek mieszkalny i gospodarczy	124	III ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1208	Tarnów Grodkowski		92	budynek gospodarczy	124		
1209	Tarnów Grodkowski		93	budynek mieszkalny	122/5	II ćw. XIX w., pocz. XX w.	

1210	Tarnów Grodkowski		95	budynek mieszkalny	120	ok. 1890 r.	
1211	Tarnów Grodkowski		98	budynek mieszkalny	116/1	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1212	Tarnów Grodkowski		99	budynek mieszkalny	115/4	III ćw. XIX w., pocz. XX w.	
1213	Wierzbna		obok nr 13	spichlerz w zespole folwarcznym	286	pocz. XX w.	
1214	Wierzbna		obok spichlerza	obora w zespole folwarcznym	286		
1215	Wierzbna		16, 17	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	299	II ćw. XIX w., lata 20-te XX w.	
1216	Wierzbna		20	budynek mieszkalny	304	k. XIX w., lata 70-te XX w.	
1217	Wierzbna		21	budynek mieszkalny	306		
1218	Wierzbnik		3	budynek mieszkalny	335	ok. 1825 r.	
1219	Wierzbnik		14	d. Dom Ludowy	326/1	pocz. XX w., lata 90-te XX w.	
1220	Wierzbnik		15	budynek mieszkalny	325, 326/2	ok. 1872 r., lata 70-te XX w.	
1221	Wierzbnik		26	budynek mieszkalny	316/1	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
1222	Wierzbnik		27	budynek mieszkalny	315	ok. 1910 r.	
1223	Wierzbnik		31	kapliczka	347	ok. 1910 r.	
1224	Wierzbnik		obok nr 31	d. Szkoła Podstawowa	307	ok. 1850 r.	
1225	Wierzbnik		obok nr 31	trafostacja	311	ok. 1930 r.	
1226	Wierzbnik		33	budynek mieszkalny	308	lata 20-te XX w.	
1227	Wierzbnik		33	budynek gospodarczy	308	pocz. XX w.	
1228	Wierzbnik		34	budynek mieszkalny	306	ok. 1850 r.	
1229	Wierzbnik		34	stodoła	306	pocz. XX w.	
1230	Wierzbnik		36	budynek mieszkalny	305	ok. 1880 r., lata 80-te XX w.	
1231	Wierzbnik		36	stodoła	305	III ćw. XIX w.	
1232	Wierzbnik		38	budynek mieszkalny	304/1	ok. 1910 r., lata 70-te XX w.	
1233	Wierzbnik		40	budynek mieszkalny, d. plebania	303	ok. 1910 r., lata 70-te XX w.	
1234	Wierzbnik		40A	kościół parafialny pw. Św. Michała Archaniola	344	ok. 1400 r., ok. 1766 r.	1158/66 z 17.02.1966 r.
1235	Wierzbnik		40A	ogrodzenie kościoła parafialnego	344	XVI w.	
1236	Wierzbnik		40A	kapliczka w ogrodzeniu kościoła parafialnego	344	ok. 1800 r.	

1237	Wierzbnik		40A	kapliczka II w ogrodzeniu kościoła parafialnego	344	ok. 1800 r.	
1238	Wierzbnik		44ABCDE F	budynek mieszkalny	621		
1239	Wierzbnik		44GH	budynek mieszkalny	620		
1240	Wierzbnik		47AB	wozownia w zespole folwarcznym	651	1900 r.	
1241	Wierzbnik			stodoła w zespole folwarcznym	651	pocz. XX w.	
1242	Wierzbnik			park dworski	22, 25, 28, 291, 635, 636, 666, 667	II poł. XIX w.	97/84 z 30.01.1984 r.
1243	Wierzbnik		53	kapliczka	347	ok. 1930 r.	
1244	Wierzbnik		56	budynek mieszkalny	292, 293	k. XIX w., lata 80-te XX w.	
1245	Wierzbnik		59	budynek mieszkalny	289	II ćw. XIX w.	
1246	Wierzbnik		60	budynek mieszkalny	504	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1247	Wierzbnik		60A	budynek mieszkalny	502	ok. 1850 r.	
1248	Wierzbnik		61	budynek mieszkalny	503	ok. 1800 r.	
1249	Wierzbnik		61	stodoła	503	ok. 1825 r.	
1250	Wierzbnik		obok nr 61	budynek mieszkalny	503, 504	ok. 1880 r.	
1251	Wierzbnik		64	budynek mieszkalny, d. dom zakonny	287/1	1906 r.	
1252	Wierzbnik		65	Przedszkole, d. Szkoła	288	ok. 1905 r.	
1253	Wierzbnik		68	budynek mieszkalny	286/1	III ćw. XIX w.	
1254	Wierzbnik		72A	budynek mieszkalny	282/2	II ćw. XIX w., pocz. XX w.	
1255	Wierzbnik		76	budynek mieszkalny	492, 493	pocz. XX w.	
1256	Wierzbnik		77	budynek mieszkalny	278	IV ćw. XIX w.	
1257	Wierzbnik		83	budynek mieszkalny	273	ok. 1860 r.	
1258	Wierzbnik		85	budynek mieszkalny	482, 483	ok. 1860 r.	
1259	Wierzbnik		88	budynek mieszkalny	479	IV ćw. XIX w.	
1260	Wierzbnik		91	budynek mieszkalny	475, 477	k. XIX w.	
1261	Wierzbnik		92	stodoła	476	ok. 1930 r.	
1262	Wierzbnik		93	budynek mieszkalny	268	ok. 1880 r.	
1263	Wierzbnik		96	budynek mieszkalny	260	IV ćw. XIX w.	
1264	Więcmierzycze		3	budynek mieszkalny	165/2		
1265	Więcmierzycze		4	budynek mieszkalny	164/4		
1266	Więcmierzycze		5	budynek mieszkalny	164/3, 314		

1267	Więcmierzyce		12	budynek mieszkalny	159	ok. 1840 r., ok. 1910 r., lata 60-te XX w.	
1268	Więcmierzyce		13	budynek mieszkalny	158	ok. 1825 r., ok. 1910 r., lata 80-te XX w.	
1269	Więcmierzyce		14	budynek mieszkalny	157/1	ok. 1880 r.	
1270	Więcmierzyce		16	budynek mieszkalny	155	ok. 1880 r., lata 80-te XX w.	
1271	Więcmierzyce		17	budynek mieszkalny	154	ok. 1840 r.	
1272	Więcmierzyce		18	budynek mieszkalny	153/5	ok. 1920 r.	
1273	Więcmierzyce		21	budynek mieszkalny, d. Szkoła	258	ok. 1904 r.	
1274	Więcmierzyce		22	kościół filialny pw. Św. Bartłomieja	267	1621 r., 1910 r.	1984/72 z 06.12.1972 r.
1275	Więcmierzyce		22	brama ogrodzeniowa kościoła filialnego	267	k. XVIII w.	
1276	Więcmierzyce		23	budynek mieszkalny	151/1	ok. 1900 r.	
1277	Więcmierzyce		24A	budynek mieszkalny	150	ok. 1825 r., lata 90-te XX w.	
1278	Więcmierzyce		25	budynek mieszkalny	150	pocz. XX w.	
1279	Więcmierzyce		25	kapliczka	150	pocz. XIX w.	
1280	Więcmierzyce		26	budynek mieszkalny	148	I ćw. XIX w.	
1281	Więcmierzyce		27	budynek mieszkalny	146	ok. 1840 r.	
1282	Więcmierzyce		27	kapliczka	146	ok. 1818 r.	
1283	Więcmierzyce		30	budynek mieszkalny	143	III ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1284	Więcmierzyce		30	budynek gospodarczy	143	III ćw. XIX w.	
1285	Więcmierzyce		35	budynek mieszkalny	138/2	ok. 1840 r.	
1286	Więcmierzyce		37	budynek mieszkalny	136/1		
1287	Więcmierzyce		39	budynek mieszkalny	134	ok. 1910 r., lata 70-te XX w., XX/XXI w.	
1288	Więcmierzyce		41	budynek mieszkalny	131/1	ok. 1900 r.	
1289	Więcmierzyce		43	budynek mieszkalny	246/3	ok. 1825 r., lata 70-te XX w.	
1290	Więcmierzyce		44	latryna - gołębnik	245	ok. 1900 r.	
1291	Więcmierzyce		47	budynek mieszkalny	242/1, 242/2	ok. 1870 r., lata 70-te XX w., lata 90-te XX w.	
1292	Więcmierzyce		47	budynek gospodarczy	242/1	lata 60-te XIX w.	
1293	Więcmierzyce		49	budynek mieszkalny	58	IV ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1294	Więcmierzyce		51	budynek mieszkalny	237/1	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1295	Więcmierzyce		52	budynek mieszkalny	236	ok. 1880 r.	
1296	Więcmierzyce		54	budynek mieszkalny	57/5	ok. 1900 r.	
1297	Więcmierzyce		obok 54	spichlerz w zespole folwarczym	57/8	ok. 1820 r.	895/64 z 23.05.1964 r.

1298	Więcmierzycy		55	budynek mieszkalny	57/8		
1299	Więcmierzycy		56	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	57/7	pocz. XIX w.	
1300	Więcmierzycy		obok 56	obora w zespole folwarcznym	57/8	ok. 1825 r.	
1301	Więcmierzycy		57	budynek mieszkalny, d. rządcówka w zespole folwarcznym	57/4	lata 20-te XX w.	
1302	Więcmierzycy		obok 57	obora w zespole folwarcznym	57/4		
1303	Więcmierzycy		62	budynek mieszkalny, d. budynek gospodarczy w zespole roszarni lnu	203/4	ok. 1900 r.	
1304	Więcmierzycy		obok 62	roszarnia lnu	203/7	ok. 1900 r.	
1305	Więcmierzycy		63	budynek mieszkalny w zespole młyńskim	203/1	ok. 1915 r.	
1306	Więcmierzycy		obok 63	młyn	203/1, 350	pocz. XX w.	
1307	Więcmierzycy		64	budynek mieszkalny	201/3		
1308	Więcmierzycy			most	351	lata 30-te XX w.	
1309	Więcmierzycy		69	budynek mieszkalny	186/7	ok. 1830 r., lata 80-te XX w.	
1310	Więcmierzycy		76	budynek mieszkalny	181	ok. 1880 r.	
1311	Więcmierzycy		76	kapliczka	181	ok. 1800 r., ok. 1900 r.	
1312	Więcmierzycy		77	budynek mieszkalny	180		
1313	Więcmierzycy		79	budynek mieszkalny	178	ok. 1880 r.	
1314	Więcmierzycy		93	budynek mieszkalny, d. leśniczówka	367	ok. 1830 r., ok. 1900 r.	2317/93 z 22.02.1993 r.
1315	Więcmierzycy			most	313/1	ok. 1900 r.	
1316	Wojnowiczki		3	budynek mieszkalny	47	II ćw. XIX w.	
1317	Wojnowiczki		4	budynek mieszkalno-gospodarczy w zespole folwarcznym	48/1	pocz. XX w.	
1318	Wojnowiczki		obok nr 4	owczarnia w zespole folwarcznym	48/1	pocz. XX w.	
1319	Wojnowiczki		5	trafostacja	49	ok. 1920 r.	
1320	Wojnowiczki		9	budynek mieszkalny	56	ok. 1850 r., pocz. XX w.	
1321	Wojnowiczki		20	budynek mieszkalny	26	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1322	Wojnowiczki		23	budynek mieszkalny	30	III ćw. XIX w.	
1323	Wojnowiczki		27	budynek mieszkalny	34/3	poł. XIX w.	
1324	Wojnowiczki		29	budynek mieszkalny	35/2	ok. 1850 r., lata 70-te XX w.	
1325	Wojnowiczki		29	budynek gospodarczy	35/2	ok. 1910 r.	
1326	Wojnowiczki		29	budynek gospodarczy/stodoła	35/2		
1327	Wojśław		8	budynek mieszkalny	106	ok. 1930 r.	
1328	Wojśław		9	budynek mieszkalny	107	ok. 1910 r., lata 80-te XX w.	

1329	Wojśław		11	budynek mieszkalny	108/1	ok. 1890 r.	
1330	Wojśław		13	budynek mieszkalny	109	ok. 1840 r.	
1331	Wojśław		16	budynek mieszkalny	112/2	ok. 1870 r., lata 70-te XX w.	
1332	Wojśław		18	budynek mieszkalny, d. szkoła	85/1, 85/2	ok. 1930 r.	
1333	Wojśław		20	trafostacja	114	lata 20-te XX w.	
1334	Wojśław		22	budynek mieszkalny	160	ok. 1840 r., lata 80-te XX w.	
1335	Wojśław		24	stodoła	117	pocz. XX w.	
1336	Wojśław		25	kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych	157	I poł. XVI w., k. XVIII w.	1159/66 z 17.02.1966 r.
1337	Wojśław		25	ogrodzenie kościoła parafialnego wraz z bramkami	157	I poł. XVI w., 1800 r.	1159/66 z 17.02.1966 r.
1338	Wojśław		26	budynek mieszkalny	118	ok. 1840 r.	
1339	Wojśław		30	budynek mieszkalny	122	ok. 1840 r.	
1340	Wojśław		31	budynek mieszkalny	123	ok. 1830 r., ok. 1900 r.	
1341	Wojśław		37	budynek mieszkalny	128	ok. 1900 r.	
1342	Wojśław		45	budynek mieszkalny	133	IV ćw. XIX w., lata 80-te XX w.	
1343	Wojśław		47	budynek mieszkalny	135	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
1344	Wojśław		49	budynek mieszkalny	137	I ćw. XIX w.	
1345	Wojśław		53	budynek mieszkalny	142	ok. 1840 r., ok. 1900 r.	
1346	Wojśław		53	stodoła	142	ok. 1860 r.	
1347	Wojśław		57	budynek mieszkalny	146	ok. 1866 r.	
1348	Wojśław		59	budynek mieszkalny	149	III ćw. XIX w.	
1349	Wojśław		65	plebania	158/2	k. XVIII w., lata 80-te XX w.	
1350	Wojśław		69	budynek mieszkalny	164	ok. 1900 r.	
1351	Wojśław		70	budynek mieszkalny	165	ok. 1910 r.	
1352	Wojśław		76	budynek mieszkalny	177/1	k. XIX w., lata 80-te XX w.	
1353	Wójtowice		1	dwór	26/16	ok. 1900 r.	
1354	Wójtowice		obok nr 1	spichlerz I w zespole dworskim	26/18	ok. 1900 r.	
1355	Wójtowice		obok nr 1	spichlerz II w zespole dworskim	26/18	ok. 1900 r.	
1356	Wójtowice		3 AB	budynek mieszkalny w zespole dworskim	26/11, 26/18	III ćw. XIX w.	
1357	Wójtowice		4 AB	budynek mieszkalny	26/11	ok. 1900 r., lata 70-te XX w.	
1358	Wójtowice		6	budynek mieszkalny	20/2	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
1359	Wójtowice		9A	budynek mieszkalny	26/6	lata 20-te XX w.	
1360	Wójtowice		10C	kaplica	26/2	ok. 1900 r., rekonstrukcja lata 80-te XX w.	

1361	Wójtowice		12	budynek mieszkalny	20/8	IV ćw. XIX w.	
1362	Wójtowice		18	budynek mieszkalny	9/1	ok. 1900 r.	
1363	Zielonkowice		1	budynek mieszkalny	438/1	lata 20-te XX w.	
1364	Zielonkowice		obok nr 5	trafostacja	788/3	ok. 1930 r.	
1365	Zielonkowice		6	budynek mieszkalny	443/4	I ćw. XIX w.	
1366	Zielonkowice		8	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym - czworak	447/14	ok. 1800 r.	
1367	Zielonkowice		10	młyn	427	ok. 1920 r.	
1368	Żarów		1	budynek mieszkalny	107/2	ok. 1910 r.	
1369	Żarów		3	budynek mieszkalny	49/3	III ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1370	Żarów		3	budynek gospodarczy	49/3		
1371	Żarów		5	budynek mieszkalny	50/2	II ćw. XIX w.	
1372	Żarów		8	budynek mieszkalny	80	II ćw. XIX w.	
1373	Żarów		9	budynek mieszkalny	81	ok. 1850 r., lata 80-te XX w.	
1374	Żarów		10	budynek mieszkalny	68	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
1375	Żarów		10	budynek gospodarczy	68	pocz. XX w.	
1376	Żarów		13	kaplica	67	ok. 1900 r.	
1377	Żarów		15	budynek mieszkalny	57/2	ok. 1900 r.	
1378	Żarów		16	budynek mieszkalny	57/1	ok. 1900 r.	
1379	Żarów		17	budynek mieszkalny	56/1	ok. 1870 r.	
1380	Żarów		19	budynek mieszkalny	55	pocz. XX w., lata 70-te XX w.	
1381	Żarów		21	budynek mieszkalny	53/2	IV ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1382	Żarów		22	budynek mieszkalny	52/1	II ćw. XIX w., lata 70-te XX w.	
1383	Żarów			park - pozostałości	61/1, 61/2	XIX/XX w.	
1384	Żelazna		1	budynek mieszkalny	193	pocz. XX w.	
1385	Żelazna		11	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	143/1	ok. 1900 r., lata 80-te XX w.	
1386	Żelazna		13B	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	129/3		
1387	Żelazna		14, 16	spichlerz w zespole folwarcznym	129/7, 129/10	1780 r.	896/64 z 23.05.1964 r.
1388	Żelazna		18	budynek mieszkalny	128		
1389	Żelazna		20	budynek mieszkalny	127	k. XIX w.	
1390	Żelazna		21	budynek mieszkalny	122/1	ok. 1910 r., lata 80-te XX w.	
1391	Żelazna		22	budynek mieszkalny	120/1	ok. 1910 r.	
1392	Żelazna		23	budynek mieszkalny, d. Dom Ludowy	120/1	I ćw. XIX w.	
1393	Żelazna		24	budynek gospodarczy	119/2	I ćw. XIX w., lata 90-te XX w.	

1394	Żelazna		26	budynek mieszkalny	111/2, 290	I ćw. XIX w.	
1395	Żelazna		26	budynek gospodarczy	111/2, 290	I ćw. XIX w.	
1396	Żelazna		obok 26	budynek usługowy	111/2	ok. 1825 r., pocz. XX w.	
1397	Żelazna		27	stodoła	112		
1398	Żelazna		32	budynek mieszkalny	19		
1399	Żelazna		48	budynek mieszkalny	98/1		
1400	Żelazna		48-49	stodoła	98/1, 98/2	ok. 1860 r., pocz. XX w.	
1401	Żelazna		49	budynek mieszkalny	98/2	k. XIX w.	
1402	Żelazna		obok 56	plebania	106	pocz. XX w.	
1403	Żelazna		58	budynek mieszkalny	100	1939 r.	
1404	Żelazna		61	budynek mieszkalny	133	ok. 1825 r.	
1405	Żelazna		62	budynek mieszkalny	132	1936 r.	
1406	Żelazna		63	plebania-szkoła	131	ok. 1900 r.	
1407	Żelazna		64	kościół parafialny pw. Św. Jadwigi	130	1781 r., X w.	1161/66 z 17.02.1966 r.
1408	Żelazna		65	remiza strażacka	142/1	1937 r.	
1409	Żelazna		67, 68	budynek mieszkalny	139/1, 140/1	ok. 1915 r.	
1410	Żelazna		69, 70	budynek mieszkalny	137/1, 138/1	ok. 1915 r.	
1411	Żelazna		72	kuźnia	145	ok. 1825 r.	
1412	Żelazna		79	budynek mieszkalny	186	pocz. XX w., lata 80-te XX w.	

5.5 Zabytki archeologiczne

Stanowiska archeologiczne są bardzo ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic miasta Kędzierzyn-Koźle. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych nie uda się zidentyfikować nowych śladów osadniczych.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie i opiece. na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, prowadząc inwestycje wymagające robót ziemnych, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych, należy przeprowadzić ratownicze badania archeologiczne w zakresie uzgodnionym z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych i niekoniecznie może dokładnie odpowiadać zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, ponieważ może okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska. Niezbędne jest także określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych zawartych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami.

Obszar gminy Grodków został rozpoznany stosowaną obecnie metodą powszechnej inwentaryzacji zabytków archeologicznych Polski pod nazwą archeologiczne zdjęcie polski (AZP). na terenie gminy występuje 201 stanowisk archeologicznych, figurujących w ewidencji Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, ujętych w gminnej ewidencji zabytków (Tabela nr 5). w rejestrze zabytków archeologicznych woj. opolskiego znajduje się 17 obiektów z terenu gminy Grodków.

Tabela 5. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane na terenie Gminy Grodków.

ID	Miejscowość	Nr st. w miejscowości	Nr st. na obszarze	Nr obszaru AZP	Funkcja	Chronologia	Rejestr zabytków
1	Bąków	1	13	87-31	osada	neolit	
					osada	epoka brązu, kultura łużycka	
2	Bąków	2	12	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
3	Bąków	3	14	87-31	punkt osadniczy	neolit	
					punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	
4	Bąków	4	15	87-31	śląd osadnictwa	nieokreślona	
5	Bąków	5	16	87-31	punkt osadniczy	okresu wędrówek ludów, kultura przeworska, faza D	
					punkt osadniczy	późne średniowiecze	
6	Bąków	6	17	87-31	śląd osadnictwa	neolit	
					punkt osadniczy	okresu wędrówek ludów, kultura przeworska, faza D	
					punkt osadniczy	późne średniowiecze	
7	Bąków	7	18	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
8	Bąków	8	19	87-31	śląd osadnictwa	neolit	A-1098/98
					osada	okresu wędrówek ludów, kultura przeworska, faza D	
9	Bąków	9	20	87-31	punkt osadniczy	późny okres rzymski, kultura przeworska	A-1098/98
					punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	
					punkt osadniczy	późne średniowiecze	
10	Bąków	10	21	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
					śląd osadnictwa	kultura przeworska, faza D (?)	
11	Bąków	11	22	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
12	Bogdanów	1	14	90-30	śląd osadnictwa	epoka brązu	
13	Bogdanów	2	17	91-30	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich, kultura przeworska	
14	Bogdanów	3	15	90-30	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
15	Bogdanów	4	16	90-30	miejsce kultu (?)	kultura nieokreślona	
16	Głębocko	4	36	89-32	śląd osadnictwa	neolit ?	
17	Gnojna	1	1	88-31	grodzisko	XIII-XIV w.	A-386/74
18	Gnojna	2	2	88-31	grodzisko	XIV-XV w.	
19	Gola Grodkowska	1	35	88-32	śląd osadnictwa	neolit	
20	Gola Grodkowska	2	33	88-32	śląd osadnictwa	okres lateński	

21	Gola Grodkowska	3	34	88-32	śląd osadnictwa	okres lateński
22	Gola Grodkowska	4	37	89-32	śląd osadnictwa	kultura łużycka
23	Grodków	1	3	89-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia,
					osada	X-XII w.
24	Grodków	2	4	89-32	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona
25	Grodków	3	5	89-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia
					śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
					osada	średniowiecze
					osada	okres nowożytny
26	Grodków	4	7	89-32	śląd osadnictwa	neolit
27	Grodków	5	6	89-32	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
					osada	średniowiecze
28	Grodków	6	8	89-32	śląd osadnictwa	neolit
29	Grodków	7	9	89-32	śląd osadnictwa	neolit
30	Grodków	8	10	89-32	śląd osadnictwa	neolit
31	Grodków	9	11	89-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia
32	Grodków	10	12	89-32	śląd osadnictwa	neolit
33	Grodków	11	13	89-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia
34	Grodków	12	14	89-32	śląd osadnictwa	I-III w. n.e.
35	Grodków	13	15	89-32	śląd osadnictwa	II w. n.e.
36	Grodków	14	16	89-32	śląd osadnictwa	pradzieje
37	Grodków	15	17	89-32	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
38	Grodków	16	18	89-32	skarb monet	II połowa XII w.
39	Grodków	17	19	89-32	śląd osadnictwa	średniowiecze
40	Grodków	18	20	89-32	śląd osadnictwa	średniowiecze
41	Grodków	19	21	89-32	śląd osadnictwa	średniowiecze
42	Grodków	20	22	89-32	śląd osadnictwa	średniowiecze
43	Grodków	21	23	89-32	śląd osadnictwa	okres nowożytny
44	Grodków	22	24	89-32	śląd osadnictwa	okres nowożytny
45	Grodków	23	25	89-32	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona
46	Grodków	24	26	89-32	osada	kultura nieokreślona
47	Grodków	25	27	89-32	cmentarzysko	kultura nieokreślona
48	Grodków	26	28	89-32	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona
49	Jaszów	1	13	91-30	grodzisko (?)	późne średniowiecze, XIII-XIV w.
50	Jaszów	2	14	91-30	punkt osadniczy	późne średniowiecze, XIV-XV w.

51	Jaszów	3	15	91-30	śląd osadnictwa	późne średniowiecze, XIII-XIV w.	
52	Jaszów	4	16	91-30	grodzisko (?)	średniowiecze	
53	Jeszkotle	1	4	88-30	śląd osadnictwa punkt osadniczy	epoka kamienia okres rzymski (?)	
54	Jeszkotle	2	5	88-30	grodzisko ?	kultura nieokreślona	
55	Jędrzejów	1	1	89-31	grodzisko	okres wczesnośredniowieczny (?)	A-415/75
56	Jędrzejów	2	2	89-31	grodzisko	okres średniowieczny (?)	A-59/2007
57	Jędrzejów	3	3	89-31	śląd osadnictwa	XIV-XV w.	
58	Jędrzejów	4	4	89-31	śląd osadnictwa	XIV-XV w.	
59	Kobiela	1	7	90-31	grodzisko stożkowane	XIV-XV w.	
60	Kobiela	2	8	90-31	śląd osadnictwa	pradzieje XV w.	
61	Kobiela	3	9	90-31	śląd osadnictwa	młodsza epoka kamienia-neolit	
62	Kobiela	4	10	90-31	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
63	Kobiela	5	22	90-31	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	okres lateński pradzieje	
64	Kobiela	6	23	90-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
65	Kolnica	1	3	88-31	grodzisko domniemane	kultura nieokreślona	
66	Kolnica	2	4	88-31	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze (?)	
67	Kopice	1	1	90-32	punkt osadniczy	epoka kamienia	
					grodzisko domniemane	późne średniowiecze	
68	Kopice	2	7	89-33	grodzisko stożkowane nizinne	2 poł XIII w. - pocz. XV w.	A-138/68
69	Kopice	3	3	90-32	punkt osadniczy	XII-XIV w.	
70	Kopice	4	4	90-32	punkt osadniczy	pradzieje	
					punkt osadniczy	średniowiecze	
71	Kopice	5	5	90-32	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich, kultura przeworska	
72	Kopice	6	6	90-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
					śląd osadnictwa	średniowiecze	
73	Kopice	7	7	90-32	śląd osadnictwa	pradzieje	
74	Kopice	8	8	90-32	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
75	Kopice	9	2	90-32	śląd osadnictwa	młodsza epoka kamienia-neolit	
76	Kopice	10	9	90-32	punkt osadniczy	epoka kamienia	
77	Kopice	11	10	90-32	punkt osadniczy	epoka kamienia	
78	Kopice	12	11	90-32	punkt osadniczy	młodsza epoka kamienia-neolit	

79	Kopice	13	12	90-32	punkt osadniczy	epoka brązu ?	
80	Lipowa	1	11	88-32	śląd osadnictwa	neolit	
81	Lipowa	2	12	88-32	śląd osadnictwa	okres nowożytny	
82	Lipowa	3	13	88-32	śląd osadnictwa	neolit	
83	Lipowa	4	7	88-32	osada	kultura przeworska, faza D	A-935/92
84	Lipowa	5	8	88-32	osada	kultura przeworska, faza D	
85	Lipowa	6	9	88-32	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
86	Lipowa	7	10	88-32	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
87	Lubcz	1	5	88-31	śląd osadnictwa	neolit	
88	Lubcz	2	6	88-31	osada (?)	pradzieje?	
					osada (?)	wczesne średniowiecze?	
89	Lubcz	3	7	88-31	punkt osadniczy	średniowiecze	
90	Lubcz	4	8	88-31	punkt osadniczy	XIV-XV w.	
91	Młodoszowice	1	35	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
					osada	IV-V w. n.e., kultura przeworska	
92	Młodoszowice	1	1	87-31	osada produkcyjna	późny okres rzymski, kultura przeworska	
					osada	wczesne średniowiecze	
93	Młodoszowice	2	33	87-31	osada (?)	okres późnorzymski, kultura przeworska	
94	Młodoszowice	3	34	87-31	śląd osadnictwa	neolit, wędrówka ludów, kultura przeworska	
95	Młodoszowice	4	28	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
96	Młodoszowice	5	29	87-31	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
97	Młodoszowice	6	26	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
98	Młodoszowice	7	25	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
99	Młodoszowice	8	23	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
100	Młodoszowice	9	24	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
					śląd osadnictwa	kultura przeworska, faza D	
101	Młodoszowice	10	27	87-31	śląd osadnictwa	kultura łużycka	
					śląd osadnictwa	późne średniowiecze	
102	Młodoszowice	11	30	87-31	punkt osadniczy	średniowiecze	
103	Młodoszowice	12	31	87-31	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
104	Młodoszowice	13	32	87-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
105	Nowa Wieś Mała	1	13	87-33	osada (?)	średniowiecze, XIII (?) - XV w.	
106	Nowa Wieś Mała	2	14	87-33	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
					osada hutnicza	kultura przeworska, faza D	
					punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	

107	Nowa Wieś Mała	3	15	87-33	osada	kultura przeworska, faza D	
					punkt osadniczy	średniowiecze ?	
108	Nowa Wieś Mała	4	16	87-33	osada	kultura przeworska, faza D	
					punkt osadniczy	nieokreślona	
109	Nowa Wieś Mała	5	17	87-33	śląd osadnictwa	kultura łużycka ?	
					punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	
					punkt osadniczy	średniowiecze	
					stanowisko hutnicze	kultura nieokreślona	
110	Nowa Wieś Mała	6	18	87-33	punkt osadniczy	okres rzymski, kultura przeworska ?	
111	Nowa Wieś Mała	7	19	87-33	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze X w.(?)	
					śląd osadnictwa	średniowiecze	
112	Nowa Wieś Mała	8	29	87-33	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
113	Nowa Wieś Mała	9	30	87-33	śląd osadnictwa	neolit	
					osada	okres późno-rzymski, kultura przeworska	
114	Nowa Wieś Mała	10	31	87-33	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
115	Nowa Wieś Mała	11	32	87-33	punkt osadniczy	średniowiecze	
					śląd osadnictwa	starożytność	
116	Nowa Wieś Mała	12	33	87-33	śląd osadnictwa	okres późno-rzymski, kultura przeworska	
					śląd osadnictwa	średniowiecze	
117	Nowa Wieś Mała	13	34	87-33	punkt osadniczy	późne średniowiecze	
118	Osiek Grodkowski	1	21	88-32	śląd osadnictwa	młodszy okres brązu, kultura łużycka	
119	Osiek Grodkowski	2	4	88-33	punkt osadniczy	epoka kamienia	
120	Osiek Grodkowski	3	22	88-32	śląd osadnictwa	neolit, kultura amfor kulistych	
121	Osiek Grodkowski	4	2	88-33	grodzisko	średniowiecze	A-452/77
122	Osiek Grodkowski	5	1	88-33	śląd osadnictwa osada	neolit średniowiecze	A-107/68
123	Osiek Grodkowski	6	20	88-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
124	Osiek Grodkowski	7	23	88-32	grób szkieletowy	neolit, kultura ceramiki sznurowej	
125	Osiek Grodkowski	8	24	88-32	śląd osadnictwa	III w. n.e., kultura przeworska	
126	Osiek Grodkowski	9	25	88-32	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	
127	Osiek Grodkowski	10	26	88-32	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
128	Osiek Grodkowski	11	27	88-32	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
129	Osiek Grodkowski	12	14	88-32	śląd osadnictwa	okres późnorzymski (?), kultura przeworska	
130	Osiek Grodkowski	13	15	88-32	osada śląd osadnictwa	faza D, kultura przeworska XII-XIII	A-938/92

131	Osiek Grodkowski	14	16	88-32	osada	kultura przeworska, faza D (?)	
132	Osiek Grodkowski	15	17	88-32	osada ślad osadnictwa	kultura przeworska, faza D średniowiecze	A-937/92
133	Osiek Grodkowski	16	18	88-32	osada	kultura przeworska, faza D (?)	
134	Osiek Grodkowski	17	19	88-32	śląd osadnictwa	kultura przeworska, faza D (?)	
135	Osiek Grodkowski	18	3	88-33	śląd osadnictwa	okres lateński	
136	Przylesie Dolne	1	2	88-32	śląd osadnictwa	okres lateński	
137	Przylesie Dolne	2	3	88-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
138	Przylesie Dolne	3	29	87-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
139	Przylesie Dolne	4	30	87-32	punkt osadniczy	kultura przeworska, faza D	
140	Przylesie Dolne	5	31	87-32	śląd osadnictwa	neolit (?)	
141	Przylesie Dolne	6	32	87-32	pracownia hutnicza	kultura przeworska, faza D	A-800/88
142	Przylesie Dolne	7	33	87-32	osada hutnicza	kultura przeworska, faza D	A-798/88
143	Przylesie Dolne	8	34	87-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
144	Przylesie Dolne	9	1	88-32	osada hutnicza	kultura przeworska, faza D	A-936/92
145	Przylesie Dolne	10	4	88-32	osada	średniowiecze	
146	Przylesie Dolne	11	5	88-32	śląd osadnictwa	średniowiecze	
147	Rogów	1	20	90-31	śląd osadnictwa	pradzieje	
148	Rogów	2	38	89-30	grodzisko	IX-XIII w.	A-52/66
149	Rogów	3	17	90-30	wały (?) groby (?)	kultura nieokreślona	
150	Starowice Dolne	1	11	90-31	śląd osadnictwa	młodsza epoka kamienia-neolit	
151	Strzegów	1	12	90-31	grodzisko wyżynne	VII-IX w.	A-139/68
152	Strzegów	2	13	90-31	punkt osadniczy	młodsza epoka kamienia-neolit	
					punkt osadniczy	wczesne średniowiecze (?)	
153	Strzegów	3	14	90-31	punkt osadniczy	młodsza epoka kamienia-neolit	
					punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich, kultura przeworska	
154	Strzegów	4	15	90-31	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze	
155	Strzegów	5	16	90-31	śląd osadnictwa	młodsza epoka kamienia-neolit	
156	Strzegów	6	17	90-31	śląd osadnictwa	młodsza epoka kamienia-neolit	
157	Strzegów	7	18	90-31	śląd osadnictwa	pradzieje	
158	Strzegów	8	21	90-31	cmentarzysko ciałopalne	okres lateński?	
					cmentarzysko ciałopalne	pradzieje	
159	Sulisław	1	5	89-31	grodzisko	kultura nieokreślona	
160	Sulisław	2	6	89-31	osada	XII-XIII w.	

161	Tarnów Grodkowski	1	2	89-32	osada hutnicza	kultura przeworska, faza D	
					osada	okres nowożytny	
162	Tarnów Grodkowski	2	1	89-32	śląd osadnictwa osada	okres późno-rzymski, kultura przeworska X-XII w.	
163	Tarnów Grodkowski	3	30	88-32	grodzisko	średniowiecze	
164	Tarnów Grodkowski	4	28	88-32	osada	kultura przeworska, faza D	
165	Tarnów Grodkowski	5	29	88-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
166	Tarnów Grodkowski	6	31	88-32	śląd osadnictwa	neolit	
167	Tarnów Grodkowski	7	32	88-32	osada	pradzieje	
168	Wierzbna	1	12	89-31	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
169	Wierzbna	2	13	89-31	śląd osadnictwa	III okres epoki brązu	
170	Wierzbna	3	14	89-31	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
171	Wierzbna	4	15	89-31	śląd osadnictwa	neolit	
172	Wierzbna	5	16	89-31	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
173	Wierzbna	6	17	89-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
174	Wierzbna	7	18	89-31	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona	
175	Wierzbna	8	24	90-31	śląd osadnictwa	pradzieje	
176	Wierzbnik	1	9	87-32	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia okres rzymski, kultura przeworska (?)	
177	Wierzbnik	2	10	87-32	punkt osadniczy	epoka kamienia	A-109/68
178	Wierzbnik	3	11	87-32	śląd osadnictwa	neolit	
179	Wierzbnik	4	12	87-32	śląd osadnictwa	neolit	
180	Wierzbnik	5	13	87-32	śląd osadnictwa	epoka brązu, kultura łużycka	
181	Wierzbnik	6	25	87-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
182	Wierzbnik	7	26	87-32	punkt osadniczy śląd osadnictwa	późny okres rzymski, kultura przeworska średniowiecze	
183	Wierzbnik	8	27	87-32	punkt osadniczy	kultura przeworska, faza D	
184	Wierzbnik	9	28	87-32	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia średniowiecze (?)	
185	Wierzbnik	10	37	87-31	śląd osadnictwa	neolit	
186	Więcmierzycze	1	13	90-32	grodzisko	XIII (?), k. XIV-XVI w	

187	Więcmierzyce	2	14	90-32	punkt osadniczy	późne średniowiecze
188	Wojnowiczki	1	25	90-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia
189	Wojnowiczki	2	19	90-31	śląd osadnictwa	młodsza epoka kamienia - neolit
190	Wójtowice	1	7	89-31	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona
191	Wójtowice	2	8	89-31	śląd osadnictwa	kultura nieokreślona
192	Wójtowice	3	9	89-31	śląd osadnictwa	epoka kamienia
193	Żarów	1	10	89-31	śląd osadnictwa	neolit
194	Żarów	2	11	89-31	śląd osadnictwa	okres wczesnośredniowieczny, IX-1 poł. X w.
195	Żelazna	1	30	89-32	grodzisko (?)	XIV-XV w.
196	Żelazna	2	29	89-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia
					śląd osadnictwa	średniowiecze (?)
197	Żelazna	3	31	89-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia
					śląd osadnictwa	kultura łużycka
					osada	wczesne średniowiecze (faza młodsza)
					osada	okres nowożytny
198	Żelazna	4	32	89-32	śląd osadnictwa	epoka kamienia
199	Żelazna	5	33	89-32	śląd osadnictwa	V okres epoki brązu - okres halsztacki, kultura łużycka
200	Żelazna	6	34	89-32	śląd osadnictwa	pradzieje
					śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
201	Żelazna	7	35	89-32	śląd osadnictwa	późne średniowiecze

5.6 Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dziedzictwo niematerialne to rodzaj dziedzictwa, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- ✓ tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- ✓ spektakle i widowiska,
- ✓ zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- ✓ wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- ✓ umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

W XXI wieku, w dobie cyfryzacji i postępującej globalizacji, Przy powszechnym dostępie do mediów w niektórych regionach dochodzi do zjawiska „zatarcia” cech indywidualnych danego regionu. Społeczność przejmuje zwyczaje „obce” zwykle bardziej popularne. Należy pamiętać, że technologia która może przyczyniać się do uogólnienia regionalnej przestrzeni kulturowej znakomicie sprawdza się jako narzędzie ją promujące i utrwalające.

Gminę Grodków zamieszkuje ludność napływowa – potomkowie repatriantów z dawnych Kresów Wschodnich i przesiedleńców z byłych powiatów: żywieckiego, kieleckiego, tarnowskiego i Zagłębia Dąbrowskiego przybyłych tu w wyniku polityki międzynarodowej Po zakończeniu II wojny światowej. Ludność ta swoją kulturę i zwyczaje kultywuje głównie poprzez zachowanie obrzędowości bożonarodzeniowej, specyficznej kuchni oraz tradycji rolnej. Obrzędy i zwyczaje przekazywane są z pokolenia na pokolenie. Ich utrwaleniu i kultywowaniu sprzyjają: utworzony w 1946 r. Ośrodek Kultury i Rekreacji w Grodkowie, Koła Gospodyń Wiejskich, szkoły podstawowe i świetlice wiejskie.

Kultywowaniu obrzędowości bożonarodzeniowej wpisanej w tradycję i kulturę gminy sprzyja organizowany od lat Przegląd Zespołów Kolędniczych w Grodkowie. Kultywowane są również obrzędy związane z okresem Wielkiej Nocy. Dobrym tego przykładem jest m.in. organizowany cyklicznie Jarmark Wielkanocny. Tradycje związane z rolnictwem utrwalane są poprzez corocznie organizowane dożynki. na terenie gminy od 6 lat organizowana jest impreza „Dziedzictwo Kulinarne Gminy Grodków”, w którym m.in. biorą udział przedstawicielki licznych w gminie Kół Gospodyń Wiejskich. Panie sprawdzają swoje możliwości również w licznie organizowanych w woj. opolskim konkursach kulinarnych na tradycyjną potrawę.

Tradycje związane z rolnictwem utrwalane są poprzez corocznie organizowane dożynki oraz udział rad sołeckich w Lokalnych Grupach Działania.

Wydarzenia kulturowe na terenie gminy Grodków:

- „Przegląd Zespołów Kolędniczych i Kolędujących ZHP”,
- „Kolęda Raz Jeszcze” – koncert kolęd w wykonaniu zespołów OkiR,
- Jarmark Wielkanocny „Pisanki kruszonki” - Jarmark Polsko-Czeskiej tradycji wielkanocnej”
- „Dzień Działacza Kultury”- impreza nagradzająca i promująca lokalnych pasjonatów i organizatorów życia kulturalnego Gminy Grodków,
- „Grodkowskie Dni Kultury” – Dni Miasta, prezentacja dorobku kulturalnego Grodkowian i miast partnerskich,
- „Dożynki Gminne”,
- „XXII Dni Elsnerowskie”,
- Działalność wystawiennicza – malarstwo, grafika, twórczość ludowa,

5.7 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Omówiony w rozdziale 5.2.3 *Krajobraz kulturowy* gminy Grodków pozwala na wyłonienie najistotniejszych zabytków determinujących specyfikę krajobrazu kulturowego gminy.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza SWOT jest metodą pozyskiwania oraz porządkowania danych służących lepszemu poznaniu badanej jednostki. Jej wyniki są wykorzystywane do określania celów i zadań dla danej miejscowości. Nazwa SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów wyznaczających badane zagadnienie i oznaczających:

- Strengths (mocne strony),
- Weaknesses (słabe strony),
- Opportunities (szanse),
- Threats (zagrożenia).

Czynniki analizowane w analizie SWOT dzielimy na: wewnętrzne - pozytywne i negatywne oraz zewnętrzne - pozytywne i negatywne.

Do czynników wewnętrznych pozytywnych (silne strony) zaliczymy te zasoby lub zjawiska, które służą rozwojowi miejscowości i na które wpływ ma bezpośrednio gmina poprzez swoje instytucje gminne, władze samorządowe, jak i mieszkańców. do czynników wewnętrznych negatywnych (słabe strony) zaliczymy braki lub zjawiska, które w różnym stopniu utrudniają i ograniczają możliwość rozwoju miejscowości. na ich występowanie również bezpośredni wpływ ma gmina.

Czynniki zewnętrzne pozytywne (szanse) to zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju oraz osłabiają zagrożenia. Czynniki zewnętrzne negatywne (zagrożenia) – to wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery rozwoju jednostki, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. o ile możliwość kreowania mocnych stron i niwelowania jest w zasięgu naszych możliwości – możemy podejmować określone decyzje, o tyle zarówno na szanse jak i zagrożenia nie mamy wpływu występują one w otoczeniu i na ich występowanie mają wpływ inne podmioty. Możemy je jednak wykorzystywać i dostosowywać się.

Tabela 6. Analiza SWOT gminy Grodków.

Mocne strony	• wysokie walory historyczne, artystyczne i kulturowe, • uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w dokumentach strategicznych opracowanych na poziomie gminy (Strategia rozwoju gminy Grodków, Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grodków). • zespoły zabudowy i pojedyncze obiekty zabytkowe gminy posiadające walory o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, • duża ilość zespołów dworsko-parkowych • dogodne położenie komunikacyjne, • opracowane plany zagospodarowania – przestrzennego, • duża ilość stanowisk archeologicznych świadczących o historii terenu.
Słabe strony	• zły stan techniczny architektury zabytkowej miasta Grodków (m.in. znaczna część kamienic, kościoł ewangelicki, budynek mieszkalno - administracyjny oraz produkcyjny w zespole młyna, dawne stajnie w zespole stadniny koni, wiatrak typu holenderskiego, budynek dawnej warzelni w zespole dawnego browaru), • zły stan architektury rezydencjonalnej - założenie pałacowe w Kopicach, • niedostateczny stan zabezpieczeń antywłamaniowy i przeciwpożarowy obiektów zabytkowych, • brak oznakowania miejsc atrakcyjnych kulturowo i turystycznie, • brak oznakowania obiektów zabytkowych i miejsc historycznych, • brak rozwiniętej bazy noclegowej, • trudna sytuacja budżetu państwa, czego efektem są niedostateczne, w stosunku do istniejących potrzeb, środki finansowe przeznaczone na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, pomoc socjalną, edukację, kulturę i sztukę, bezpieczeństwo publiczne, a także zmniejszające się rozmiary przekazywanych do budżetów jednostek samorządu terytorialnego - dotacji i subwencji,

	• niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego, • trudności finansowe właścicieli obiektów zabytkowych, • brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych.
Szanse	• prace remontowo-konserwatorskie obiektów zabytkowych, • obiekty o znaczeniu zabytkowym, historycznym czy przyrodniczym powinny zyskać opisy prezentowane na tablicach, • wykreowanie atrakcyjnych ofert turystycznych dla osób przybywających do gminy, • wyznaczenie szlaków turystycznych, • wydawanie publikacji w formie broszur, ulotek, folderów, stron internetowych, filmów związanych z dziedzictwem kulturowym gminy, • organizowanie imprez sportowo-kulturalnych zwłaszcza o zasięgu ponadlokalnym, • wykorzystanie funduszy europejskich; • zwiększanie udziału funduszy prywatnych w pracach związanych z ochroną zabytków (współpraca z obecnymi właścicielami nieruchomości), • rozwijanie świadomości kulturowo-historycznej i ekologicznej mieszkańców (budowa ścieżek edukacyjnych, montaż tablic informacyjnych Przy zabytkach oraz tablic prowadzących do zabytków).
Zagrożenia	• rosnące koszty renowacji i konserwacji obiektów zabytkowych, • wysokie koszty zachowania odrestaurowanych zabytków, • skumulowanie wydatków związane ze złym i bardzo złym stanem obiektów zabytkowych zagrożonych destrukcją, • niedostatek środków publicznych na rewitalizację, • mała świadomość społeczna odnośnie walorów obiektów zabytkowych i ich znaczenia dla rozwoju gminy, • brak potencjalnych inwestorów.

7. Założenia programowe

Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Grodków służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju miasta. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stanu dziedzictwa kulturowego gminy, oceny opracowań strategicznych dotyczących rozwoju społeczno - gospodarczego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zostały opracowane cztery priorytety (poniższe tabele). Wyznaczone priorytety są zgodne z założeniami programowymi, które określone były w Programie opracowanym na lata 2012 - 2015, w celu zapewnienia ciągłości działań w obszarze ochrony i opieki nad zabytkami. do realizacji priorytetów wyznaczono kierunki działania wraz z zadaniami. Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom miasta właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.), Burmistrz zobowiązany jest do sporządzania, co dwa lata, sprawozdań z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami i przedstawiania ich Radzie Gminy. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji Programu, uwzględniające wykonanie zadań, które zostały przyjęte do wypełnienia w czteroletnim okresie obowiązywania Programu oraz efektywność wcielenia ich w życie.

Poniżej zamieszczono zestawienie priorytetów, kierunków działań i zadań gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Grodków:

- **Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy**
- **Priorytet II: Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego**
- **Priorytet III: Edukacja i szerzenie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym**
- **Priorytet IV: Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego**

Priorytet I:**Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy****Kierunki działań:****Zadania:****I.1
Zahamowanie
procesu degradacji
zabytków
i doprowadzenie
do poprawy stanu
ich zachowania**

- Rewaloryzacja starego miasta w ramach średniowiecznych założenia w Grodkowie:
 - odtworzenie zabytkowych budynków w starej części Grodkowa;
 - wykonanie badań archeologiczno – konserwatorskich;
 - opracowanie koncepcji rewaloryzacji założenia starego miasta;
 - prace konserwatorskie i restauratorskie Przy najcenniejszych kamienicach w obrębie starego miasta;
 - renowacja elewacji kamienic w obrębie starego miasta (przywrócenie oryginalnej kolorystyki tynków, prace konserwatorskie Przy detalu architektonicznym, prace konserwatorskie Przy zniszczonych stolarkach okiennych i drzwiowych, odtworzenie oryginalnych pokryć dachowych);
 - ustalenie wytycznych dla nowej zabudowy oraz zabudowy pustych działek;
 - określenie i ujednoczenie zasad w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych;
 - wprowadzenie iluminacji najważniejszych obiektów;
 - uporządkowanie skwerów wokół murów miejskich wraz ze zmianą nawierzchni ścieżek wzdłuż murów;
 - wprowadzenie funkcji związanych z obsługą ruchu turystycznego do obiektów należących do gminy, w tym m. in. do wież bramnych,
- Działania ochronne na terenie plant miejskich oraz cmentarzy:
 - prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych roślinności w obrębie plant miejskich i parku;
 - opracowanie aktualnej ewidencji cmentarzy,
- Podjęcie działań ochronnych oraz prac renowacyjnych Przy przydrożnych i przydomowych kapliczkach, figurach i krzyżach z terenu gm. Grodków:
 - rozpoznanie tego typu obiektów na terenie gminy;
 - uwzględnienie ochrony obiektów w aktualizowanych i tworzonych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
 - pozyskanie funduszy na odnowę tego typu obiektów.
- Rewaloryzacja zespołów dworsko-parkowych i folwarcznych:
 - prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych, konserwatorskich, porządkowych i zabezpieczających Przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów);
 - opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość działań planu remontów zabytkowych zespołów dworsko-parkowych i pałacowo-parkowych z terenu gminy;
 - w gospodarce nieruchomościami przyjęcie zasady dalszego nie rozdrabniania własności zespołów zabytkowych w tym zwłaszcza zespołów pałacowo-parkowych czy samych parków;
 - udostępnienie informacji prawnych o możliwościach i obowiązkach prawnej opieki nad zabytkami;
 - organizowanie warsztatów dla właścicieli zabytków na temat możliwości pozyskiwania środków finansowych z funduszy

samorządowych, ministerialnych oraz unijnych.

- Zachowanie i ochrona zabytkowego układu i zabudowy wsi
 - podejmowanie przez gminę starań o zachowanie i ochronę zabytkowego układu i charakterystycznej, zabudowy wsi w tym zwłaszcza wsi Osiek Grodkowski, Jeszkotle i Kopice;
 - wspomaganie prywatnych inicjatywy dążących do tego samego celu;
 - dążenie do zachowania XIX-wiecznego wyglądu oraz ukształtowania poszczególnych zagród z charakterystycznymi domami szczytowymi i bramami wjazdowymi;
 - na obszarach historycznie ukształtowanych centralnych części wsi Bąków, Gałączyce, Gierów, Gnojna, Gola Grodkowska, Jędrzejów, Kobiela, Kolnica, Lipowa, Młodoszowice, Przylesie Dolne, Wierzbnik, Więcmierzyce, Wojsław i Żelazna zaleca się zachowanie zabytkowego układu ulic, oraz uzgadnianie działalności inwestycyjnej z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- Rewitalizacja obiektów przemysłowych na terenie Grodkowa:
 - wiatrak typu holenderskiego;
 - dworzec kolejowy oraz wiata (Gmina planuje w latach 2017-2018 przebudowa budynku dworca);
 - wodociągowa wieża ciśnień;
 - zespół browaru miejskiego (tyczy się to głównie dawnej warzelni w zespole starego browaru),.
- Utrzymanie w dobrym stanie zabytków stanowiących własność gminy Grodków (wpisanych do rejestru zabytków i ewidencji zabytków).
 - stworzenie harmonogramu niezbędnych prac Przy obiektach zagrożonych i wymagających interwencji konserwatorskiej;
 - przeprowadzenie prace remontowych i konserwatorskich Przy obiektach znajdujących się w złym stanie, a prezentujących znaczne wartości zabytkowe lub historyczne i walory architektoniczne;
 - określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych,
 - nadzorowanie przestrzegania zakazu wykonywania na terenie stanowisk archeologicznych lub w ich obrębie nielegalnych poszukiwań, prac głębokościowych, wykonywania wykopów lub prowadzenia robót budowlanych bez zgody Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- Kontrolowanie przez władze gminy dbałości o zabytki.
 - stosowanie okresowych przeglądów stanu zachowania i zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym planem ochrony zabytków Gminy Grodków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych;
 - monitorowanie bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających prowadzonych na terenie gminy parków, alei i cmentarzy. Uzupełnianie nasadzeń w zabytkowych alejach;
 - opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych;
 - monitoring umów dotyczących sprzedaży zabytków osobom i przedsiębiorstwom prywatnym, Pod kątem realizacji zobowiązań tych podmiotów względem zakupionych obiektów,
- Ochrona obiektów zabytkowych – nieużytkowanych z terenu gminy:
 - stworzenie przez Gminę listy obiektów zabytkowych nie użytkowanych oraz udostępnienie tego typu informacji np. na stronie

	internetowej w celu znalezienia użytkowników lub właścicieli dla zdegradowanych obiektów; - podjęcie działań w celu znalezienia odpowiedzialnych użytkowników dla zdegradowanych i nieużytkowanych obiektów zabytkowych na terenie gminy poprzez przygotowanie oferty inwestycyjnej i udostępnienie jej na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy w Grodkowie, • Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.), • Aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych, • Dofinansowanie prac konserwatorskich i remontowych nie będących własnością Gminy poprzez stworzenie uchwały odnośnie dotacji na prace remontowo – konserwatorskie Przy zabytkach.
I.2 Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	• Uporządkowanie i rewitalizacja parków podworskich: - prowadzenie polityki nierozdzielania własnościowego zespołów pałacowo-parkowych; - opieka nad parkami i pomnikami przyrody; - uporządkowanie i oczyszczenie parków z samosiewów; - wykorzystać istniejące założenia parkowe jako miejsca czynnego wypoczynku i rekreacji; - wszczęcie procedury o wpisanie parków ujętych w rejestrze zabytków woj. opolskiego na Listę preferencyjną parków i ogrodów zabytkowych dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Ewentualne umieszczenie danego założenia parkowego lub ogrodowego na Liście stwarza możliwość ubiegania się o dofinansowanie z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW); - wyselekcjonowanie najcenniejszych egzemplarzy drzew kwalifikujących się do objęcia ochroną pomnikową zwłaszcza w parku w Gierowie; - połączenie wszystkich parków z terenu gminy specjalnymi ścieżkami rowerowymi; - zaopatrzenie parków w specjalne tablice z informacjami o ich historii, kompozycji założenia oraz najcenniejszych okazach dendrologicznych; - przeszkolenie właścicieli parków w zakresie ochrony przyrody, zasad rewitalizacji i wartości historycznej posiadanych obiektów; • Włączanie problemów ochrony zabytków do zadań strategicznych, wynikających z koncepcji i planów rozwoju gminy, • Sporządzenie, uchwalenie i aktualizowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów wiejskich: - ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy; - wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy; - wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów Pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk, - objęcie strefą „B” ochrony konserwatorskiej obiektów proponowanych do ujęcia w GEZ, - uwzględnienie w miejscowych planach kapliczek, przydrożnych krzyży i wolnostojących kolumn z figurami, nie ujętych w gminnej ewidencji zabytków, a charakterystycznych dla krajobrazu kulturowego gminy i regionu, • Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną w planach

	zagospodarowania przestrzennego (przede wszystkim w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji), • Uaktualnienie stref ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, • Ochrona panoram oraz przedpoli widokowych poszczególnych obiektów, zespołów bądź układów, • Okresowe przeglądy stanu zachowania i zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym planem ochrony zabytków Gminy Grodków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, • Podjęcie działań zmierzających do utworzenia Parków Kulturowych na terenie gminy, • Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grodków, • Współpraca ze służbami konserwatorskimi województwa, • Opracowanie katalogu form budownictwa regionalnego, • Opracowanie studium widokowo – krajobrazowego obszaru gminy.
I.3 Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	• Wspieranie utrzymania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów. • Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną, • Współpraca z Urzędami Pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną, • Określenie zadań i kompetencji dotyczących opieki nad zabytkami w obrębie administracji gminy – powołanie Gminnego Konserwatora Zabytków, • Utworzenie w strukturze Urzędu Gminy stanowiska doradcy do spraw pozyskiwania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Priorytet II: Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	
Kierunki działań:	Zadania:
II.1 Promocja i popularyzacja zabytków nieruchomych	• Publikowanie materiałów reklamowych i turystycznych opisujących istniejące zabytki na terenie gminy, • Opracowanie informatora o zabytkach i obiektach posiadających wartość historyczną, • Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych Przy zabytkach, • Popularyzacja dobrych praktyk projektowych Przy zabytkach.

II. 2 Promocja i popularyzacja spuścizny historycznej i krajobrazu kulturowego	• Opracowanie mapy zabytków gminy, będącej przystępną i czytelną formą informacji wizualnej przeznaczonej dla mieszkańców i potencjalnych turystów, • Wytyczenie i opracowanie nowych, tematycznych szlaków turystycznych, promujących historię i bogactwo kulturowe gminy, np.: a) włączenie pałaców i dworów z terenu gminy do Szlaku zamków, pałaców i dworów Opolszczyzny, b) utworzenie ścieżki rekreacyjno-edukacyjnej szlakiem pałaców, dworów, zespołów folwarcznych i parków podworskich gminy, c) tworzenie ścieżek edukacyjnych (fragmenty dłuższych szlaków turystycznych) z włączeniem zabytków oraz stanowisk archeologicznych, zwłaszcza grodów, połączonych z innymi elementami krajobrazu kulturowego i przyrodniczego, d) połączenie Grodkowa z pozostałymi, najciekawszymi Pod względem turystycznym, miejscowościami ścieżkami rowerowymi. Przygotowanie specjalnych map i informatorów z historią najważniejszych obiektów zabytkowych, d) szlak kapliczek, figur i krzyży przydrożnych oraz przydomowych z terenu gminy, • Ulepszenie istniejących już szlaków turystycznych polegające na stworzeniu ujednoczonego systemu tablic informacyjnych dotyczących historii obiektów zabytkowych położonych na trasie szlaków oraz informacji na temat wartościowych obiektów zabytkowych mieszczących się w okolicy, • Udział pracowników Urząd Gminy w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, jako merytoryczne wsparcie samorządów w skutecznym zarządzaniu dziedzictwem kulturowym, przez co jego efektywną ochroną i wykorzystaniem w rozwoju społecznym i gospodarczym, • Przygotowanie właścicieli obiektów zabytkowych do absorpcji środków z Funduszy Europejskich, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, • Organizowanie i dalsze dofinansowanie lokalnych inicjatyw związanych z propagowaniem tradycji, tożsamości, historii (współpraca ze stowarzyszeniami, szkołami, osobami fizycznymi) – jarmarki, spotkania, konkursy, wystawy, • Wprowadzenie tematyki ochrony dziedzictwa oraz historii regionu do szkół, • Opracowanie a także wspieranie publikacji (broszura, folder, przewodnik) obejmujących zagadnienia związane z historią miejscowości, zabytkami oraz z zasadami ochrony dóbr kultury, • Opracowanie ujednoczonych tablic informacyjnych zawierających dane o historii wsi i obiektach zabytkowych na jej obszarze (np. Przy wjazdach do miejscowości) oraz tablic z krótkim opisem Przy obiektach zabytkowych, • Uczestnictwo Urzędu Gminy w organizowanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa Europejskich Dniach Dziedzictwa – największego w Europie wydarzenia promującego dziedzictwo kulturowe, • Popularyzacja zabytków i zasobu kulturowego w środkach masowego przekazu (radio, telewizja, prasa).
II.3 Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	• Aktualizacja i rozszerzenie informacji o obiektach zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Gminy, • Publikacja artykułów o tematyce historii regionu na internetowej stronie gminy Po uprzednim uzyskaniu zgody od autorów, • Wygenerowanie mapy z zabytkami (na podstawie GEZ) oraz z elementami dziedzictwa do celów edukacyjnych i promocyjnych.

Priorytet III: Edukacja i szerzenie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	
Kierunki działań:	Zadania:
III.1 Szerzenie wiedzy - działania informacyjne	• Udostępnianie zainteresowanym posiadanych informacji i dokumentacji historycznej bądź danych bibliograficznych, • Wypracowanie możliwości, publikacji krótkich artykułów o tematyce dziedzictwa kulturowego regionu na łamach popularnej regionalnej prasy codziennej, • Propagowanie wiedzy na temat lokalnej specyfiki budowlanej i zachowania ciągłości tradycji oraz idei jej poszanowania, • Organizowanie spotkań pracowników służb konserwatorskich z miejscową społecznością, • Tworzenie ścieżek edukacyjnych w celu uświadomienia roli zabytków w krajobrazie kulturowym, • Współorganizowanie wszelkiego rodzaju wystaw poświęconych historii regionu oraz ochronie obiektów zabytkowych, • Ochrona i promocja lokalnej tradycji oraz poszanowanie dla technicznego i przemysłowego dziedzictwa gminy, • Organizowanie pikników rodzinnych z elementami tradycji lokalnej połączonych z wycieczkami turystycznymi z przewodnikiem w celu umożliwienia zapoznania się przez uczestników z zabytkami na co dzień niezauważanymi.
III.2 Szerzenie wiedzy- działania promocyjne	• Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów (np. z historii regionu) i wystaw (w szczególności fotograficznych i malarskich), • Opracowanie cyklu szkoleń wraz z materiałem poglądowym skierowanego do mieszkańców i właścicieli obiektów zabytkowych, mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontowania obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel, • Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie rozpowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy (w tym projektów maturalnych i prac magisterskich i dyplomowych), • Ochrona i promocja odrębnych cech lokalnych, pielęgnacja tradycji oraz poszanowanie dla technicznego i przemysłowego dziedzictwa gminy.
III. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	• Informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego gminy oraz upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego, • Współpraca Przy organizacji wycieczek Po najciekawszych i najważniejszych miejscowościach w Gminie, • Współpraca Przy organizacji szkoleń związanych z ochrona dziedzictwa kulturowego.

Priorytet IV: Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego	
Kierunki działania:	Zadania:
IV.1 Monitoring zasobów, systematyczna aktualizacja i uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków	• Systematyczna aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, • Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie aktualizacji rejestru zabytków: Zwrócenie się do Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora z prośbą o wpisanie do rejestru zabytków województwa opolskiego następujących obiektów zabytkowych: - Gierów – dwór; grodzisko wyżynne średniowieczne; - Grodków – dworzec kolejowy, wodociągowa wieża ciśnienia i zespół browaru (posiada tzw. kartę białą); - Jaszów – kościół pw. Podwyższenia Krzyża Pańskiego; - Kobiela – cmentarz założony w 1662 r.; grodzisko stożkowate; - Lipowa – dwór z 1 poł. XIX w.; - Przylesie Dolne – zespół folwarczny; cmentarz z 1638 r.; - Starowice Dolne – zespół dworsko-folwarczny; - Wierzbna – zespół folwarczny; - Zielonkowice – zespół folwarczny, • Rozpoznawanie i wprowadzenie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, • Ochrona osi i panoram widokowych wsi o wartościach kulturowych celem ochrony przed kolidującymi inwestycjami, • Ochrona historycznych układów ruralistycznych z nawarstwieniami archeologicznymi, poprzez zachowanie historycznych parcelacji, układu dróg, form architektonicznych, • Realizacja kierunków i zasad polityki przestrzennej wskazanej w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy dotyczących dziedzictwa kulturowego i zabytków, krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej, • Zachowanie form krajobrazowych stanowisk archeologicznych (np. grodzisk) z zakazem zabudowy, • Ochrona dziedzictwa archeologicznego; na obszarach objętych strefami ochrony i obserwacji archeologicznej oraz w obrębie stanowisk archeologicznych i ich sąsiedztwie bezwzględny wymóg przeprowadzania badań i nadzoru archeologicznego.
IV.2 Gromadzenie informacji i materiałów o przeszłości gminy	• Stworzenie ogólnodostępnego kanału zbierania informacji o zabytkach znajdujących się w rękach prywatnych, • Gromadzenie materiałów archiwalnych (tj. starych zdjęć, map itp.) ilustrujących dawny obraz przestrzeni gminy.
IV.3 Rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych	• Finansowanie wykonania kart ewidencyjnych zabytków nieruchomych dla obiektów zagrożonych, • Prowadzenie, wspieranie i w miarę możliwości finansowanie działań dokumentujących dziedzictwo kulturowe gminy (m.in.: badania archeologiczne, historyczne i archiwalne).

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem powołującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminny. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań podjętych przez struktury gminy oraz (pośrednio) poprzez współpracę z podmiotami władającymi obiektami zabytkowymi. w kwestiach edukacyjnych i promocyjnych kluczową rolę będą odgrywać także mieszkańcy bezpośrednio nie związani z zabytkami i dziedzictwem kulturowym.

W odniesieniu do lokalnej społeczności pielęgnowanie tradycji zawartej w zabytkach ma ścisły związek z kształtowaniem poczucia własnej wartości. w odniesieniu do podmiotów gospodarczych dobra kultury jakimi są zabytki mają potencjalnie dużą wartość marketingową.

Zakłada się, że w realizacji powyżej zredagowanego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wykorzystane zostaną instrumenty prawne, finansowe i społeczne.

- Instrumenty finansowe:
 - ✓ Dotacje,
 - ✓ Subwencje,
 - ✓ Dofinansowania,
 - ✓ Nagrody,
 - ✓ Zachęty finansowe dla właścicieli obiektów zabytkowych,
 - ✓ Korzystanie z funduszy Unii Europejskiej.
- Instrumenty prawne:
 - ✓ Programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
 - ✓ Dokumenty wydawane przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
 - ✓ Uchwały właściwych terytorialnie samorządów odnoszące się do zagadnień regulujących kształtowanie przestrzeni,
 - ✓ Uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zawierających ustalenia dotyczące ochrony obiektów zabytkowych,
 - ✓ Wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków najcenniejszych obiektów.
- Instrumenty społeczne:
 - ✓ Edukacja kulturowa,
 - ✓ Informacja,
 - ✓ Współpraca,
 - ✓ Współdziałanie z organizacjami społecznymi,
 - ✓ Działania służące tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
- Koordinacja:
 - ✓ Strategie rozwoju miasta,
 - ✓ Plany rozwoju lokalnego,
 - ✓ Programy prac konserwatorskich,
 - ✓ Programy ochrony środowiska,
 - ✓ Studia i analizy, koncepcje zrównoważonego rozwoju,
 - ✓ Plany rewitalizacji,
 - ✓ Współpraca z ośrodkami naukowymi.
- Instrumenty kontrolne:
 - ✓ Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków,
 - ✓ Monitorowanie stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminna ewidencja zabytków Gminy Grodków przygotowana została na podstawie art. 22 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o Ochronie Zabytków i Opiece nad Zabytkami. Obiekty kwalifikowane są do włączenia do tworzonej ewidencji na podstawie wartości estetycznych i stanu zachowania elementów zabytkowych. Wykonana została dokumentacja fotograficzna wszystkich wartościowych Pod względem wartości historycznej obiektów.

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Grodków Po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Burmistrz będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Gminy.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 ww. Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych Przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ponieważ program jest zbiorem celów i zadań dla gminy, jako terytorium administracyjnego, a nie wyłącznie dla władz, także źródła finansowania nie odnoszą się wyłącznie do środków, którymi dysponuje gmina. Zakłada się zatem, że źródłem finansowania zadań wskazanych do realizacji w Programie, będą zarówno środki, które pozostają w dyspozycji gminy, jak również inne źródła zewnętrzne.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić na:

Źródła krajowe:

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- dotacje wojewódzkie, powiatowe, gminne
- inne źródła m.in.: programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych.
- źródła poza unijne - Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.
- inne źródła.

Informacje o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami znajdują się na podanych poniżej stronach internetowych.

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Promesa Ministra Kultury” – www.mkidn.gov.pl,
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe” – www.mkidn.gov.pl,
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Innowacyjna gospodarka”, projektu nr 6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym - www.interreg.gov.pl,

- Informacje dotyczące programów operacyjnych „Regionalne programy operacyjne” – www.interreg.gov.pl.
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” – www.minrol.gov.pl.
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kapitał ludzki” – www.mrr.gov.pl.
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko” – www.mrr.gov.pl.
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Europejska współpraca terytorialna” – www.mrr.gov.pl.
- Informacje dotyczące możliwości finansowania Przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym - www.partnerstwopublicznoprywatne.info/ustawa_ppp.php.
- Informacje o źródłach unijnych w ramach funduszy strukturalnych - www.funduszeuropejskie.gov.pl.
- Informacje o źródłach poza unijnych - <http://www.eog2016.mkidn.gov.pl/>.

Regulaminy dla każdego programu operacyjnego są opracowywane co roku. Wówczas ulegają zmianom terminy składania i rozliczania wniosków o dofinansowanie.

Z budżetu państwa, w ramach środków będących w dyspozycji Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków są udzielane dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane Przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Szczegółowe informacje są dostępne na stronie www.wuozopole.pl.

Dotacje:

Kwestie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane Przy zabytku wpisanym do rejestru zabytku w reguluje rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. (tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 399).

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do wykonania w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat Po wykonaniu prac. w przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym Po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace objęte pozwoleniem. Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;

15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;

16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót Przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;

17) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacja udzielana jest w wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Wysokość dotacji może być zwiększona do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych Przy zabytku wpisanym do rejestru jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych Pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Powyższe powinny uzasadniać odpowiednie ekspertyzy. Łączna kwota dotacji nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. Organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej zamierzającej realizować działania o których mowa w art. 31 ust. 1a, dotacji na przeprowadzenie nadań archeologicznych, o których mowa w art. 31 ust. 2, oraz wykonanie ich dokumentacji, w przypadku gdy koszt planowanych badań i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych działań. (art. 82 a,1.) ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Dotacja udzielana jest na zasadach określonych w art. 75, 76.1, 77, 78, ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane Przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Wniosek należy złożyć do 28 lutego, roku w którym ma być udzielona dotacja na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone, lub do 30 czerwca, roku w którym dotacja ma być udzielona na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających złożenie wniosku (refundacja). Wniosek znajduje się na stronie www.wuozopole.pl.

Dotacje Samorządu Województwa Opolskiego

Samorząd Województwa w ramach posiadanych środków udziela dotacji celowych na prace konserwatorskie i restauratorskie Przy zabytku wpisanym do rejestru w drodze konkursu. Zasady i tryb udzielania dotacji określa uchwała nr XXXII/345/2009 z dnia 17 grudnia 2009 r. Wniosek należy złożyć w terminie wyznaczonym przez Zarząd Województwa Opolskiego w ramach corocznie ogłaszanego konkursu.

Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Zasady i kryteria udzielenia dotacji na prace konserwatorskie i restauratorskie Przy zabytku wpisanym do rejestru ustala uchwała nr 45/2007 z dnia 12.10.2007 r. Jednym z kryteriów jest ochrona przyrody oraz krajobrazu i leśnictwo - zachowanie cennych elementów przyrody oraz krajobrazu przez przywracanie walorów zabytkowym założeniom parkowym, pałacowo-ogrodowym i ogrodom.

Środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego to mechanizm, dzięki któremu przyznawane są dotacje ze środków budżetu państwa znajdujących w dyspozycji resortu kultury. w tym obszarze finansowanie zadań związanych o ochroną i opieką nad zabytkami odbywa się w ramach programu „Dziedzictwo kulturowe” Priorytet 1 „Ochrona Zabytków”.

Celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Instytucją zarządzającą priorytetem jest departament ochrony zabytków. do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Szczegółowe informacje <https://esp.mkidn.gov.pl/>.

Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014 - 2020

W tej perspektywie finansowej środki RPO WO 2014-2020 będą jednym z głównych źródeł dofinansowujących ochronę zabytków. Dokument określa najważniejsze dla rozwoju gospodarczo-społecznego woj. opolskiego obszary wsparcia, które będą współfinansowane z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekty związane z ochroną zabytków będą realizowane w ramach Osi Priorytetowej V Ochrona Środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Szczegółowe informacje www.rpo.opolskie.pl.

Środki Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Leader

LEADER jest działaniem realizowanym w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, działania Osi 3 i 4. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 - 2020 przewiduje wykorzystanie ponad 43 mld euro. w ramach działania LEADER będą wspierane operacje, których celem jest m.in.: zachowanie dziedzictwa lokalnego. Pomocy udziela się podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie:

– remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, w tym obiektów zabytkowych;

– remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, tradycji, sztuki lub kultury; kształtowania przestrzeni publicznej;

– budowy lub remontu, przebudowy publicznej infrastruktury związanej rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych;

– zakupu obiektów zabytkowych lub charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie oraz ich adaptację na cele publiczne;

– odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historii, obiektów architektury sakralnej i miejsc pamięci.

Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2014 - 2020.

Program Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2014-2020 zostanie uruchomiony Po jego zatwierdzeniu przez Komisję Europejską (1 poł. 2015 r.) w jego ramach wydzielono cztery osie priorytetowe:

- Oś priorytetowa 1 Wspólne zarządzanie ryzykiem.
- Oś priorytetowa 2 Rozwój potencjału przyrodniczego i kulturowego na rzecz wspierania zatrudnienia.
- Oś priorytetowa 3 Edukacja i kwalifikacje.
- Oś priorytetowa 4 Współpraca instytucji i społeczności.

Szczegółowe informacje www.cz.pl.eu/pl.

Środki Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jako operator Programu „Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego” ogłaszało nabory w nw. typach działań:

- rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu);
- budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury o znacznym potencjale wpływu na społeczno-ekonomiczny rozwój regionu (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu);
- konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych (zakup wyposażenia i sprzętu służącego do konserwacji może stanowić integralną część projektu);
- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury (zakup wyposażenia i sprzętu służącego do digitalizacji może stanowić integralną część projektu).

11. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Zrealizowane zadania na zabytkach		Zakres	Wartość zadania
2009	Remont Bramy Lewińskiej i otoczenia		709 028,69
2009-2011	Remont zabezpieczający Ratusza w Grodkowie	- skotwienie murów ratusza i wieży, - remont stropów II piętra, - remont więźby dachowej, - wymianę pokrycia dachowego i obróbek blacharskich, - remont wieży ratuszowej, - przemurowanie kominów, - wymianę instalacji odgromowej, - wykonanie lukarn dachowych, - roboty rozbiórkowe, ziemne i izolację pionową murów fundamentowych, - renowację i wymianę stolarki okiennej wraz z parapetami wewnętrznymi i zewnętrznymi, - ocieplenie i odbudowę poddasza, - wykonanie podłogi na poddaszu, - roboty tynkarskie, malarskie ścian Ratusza – elewacje.	2 142 796,17
2010-2011	Rewitalizacja otoczenia Ratusza w Grodkowie	Głównym założeniem ideowym rewitalizacji centrum Grodkowa było odtworzenie właściwej funkcji Rynku, która kształtowana w przedziale wieków została okupowana obcą tkanką urbanistyczną. W ramach ww. projektu wykonano dojścia i dojazdy w formie ciągów pieszo-jezdnymi wyłącznie z materiałów naturalnych, kamiennych o jednolitej stonowanej kolorystyce, która nie stanowi konkurencji dla głównego obiektu - Ratusza. Wybudowano trzy zespoły parkingów (wzdłuż pierzei ul. Rynek) dla samochodów osobowych z uwzględnieniem miejsc postojowych dla osób niepełnosprawnych (52 stanowiska + 7 stanowisk dla osób niepełnosprawnych). Nasadzono nowe drzewa (szczepiony klon kulisty) wokół Ratusza oraz kwartalnie w narożach płyty Rynku. Wszystkie elementy małej architektury (ławki, kosze na śmieci, stojaki na rowery, włazy kanalizacyjne, osłony pni drzew) zostały dobrane w formach historyzujących, właściwych dla terenów zabytkowych. Pomnik Józefa Elsnera został poddany renowacji i nieco zmieniła się jego lokalizacja. W części południowej zainstalowano fontannę w formie placu wodnego. Rozbudowano istniejący układ oświetleniowy o elementy iluminacyjne – oświetlenie bryły Ratusza, pomnika Elsnera oraz zieleni urządzonej. Pod płytą Rynku przebudowano sieć wodociągową i wybudowano sieć kanalizacji deszczowej. Ponadto w celu zwiększenia bezpieczeństwa i uniknięcia aktów wandalizmu zainstalowano dwie kamery monitorujące otoczenie Ratusza	3 892 677,84
2013	Oświetlenie tarczy zegarowej Ratusza w Grodkowie		24 403,20
2013	Remont zabezpieczający byłego Kościoła Ewangelickiego w Grodkowie	Remont hełmu wieży byłego Kościoła Ewangelickiego w Grodkowie	229 557,13
2014	wykonano remont pokrycia dachowego budynku		41 276

	Przy ul. Sienkiewicza 7 w Grodkowie		
2015	Remont pokrycia dachowego budynku Przy ul. Ligonja 3 w Grodkowie		28 663
2015-2016	Przebudowa, rozbudowa i zmiana sposobu użytkowania części budynku byłego szpitala na budynek Opieki Społecznej w Grodkowie		1 820 155,90
2016	Remont elewacji budynku Przy ul. Wrocławskiej 27 w Grodkowie		53 585
	Remont pokrycia dachowego budynku Przy ul. Otmuchowskiej 4 w Grodkowie		134 000
2017	Remont elewacji budynków Przy ul. Krakowskiej 1-3 i Szpitalnej 14 w Grodkowie		110 039

Planowane zadania na zabytkach w latach następnych

2017-2018	Przebudowa budynku dworca	renowacja elewacji, wymiana stolarki okiennej i izolacja pionowa i pozioma ścian, przebudowa pomieszczeń wewnątrz tym budowa sanitariatów i poczekalni, wymiana instalacji elektrycznych, c.o., i wod-kan., wymiana posadzek, tynków wewnętrznych, malowanie	
2018	Przebudowa obiektu remizy OSP Gałaczycze	wzmocnienie konstrukcji więźby dachowej, wymianę pokrycia dachowego, ocieplenie elewacji, wymianę stolarki drzwiowej zewnętrznej, wykonanie systemu ogrzewania, zmianę podziału pomieszczeń wewnątrz budynku, budowę komina, wykonanie nowych posadzek, wykonanie instalacji elektrycznej i branżowej.	
2018	Remont budynku Urzędu w Grodkowie		
2018	Rewitalizacja Ratusza w Grodkowie	1. Roboty budowlane związane ze zmianą sposobu użytkowania pomieszczeń <u>wschodniego skrzydła Ratusza</u> na pomieszczenia Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej wraz z budową instalacji wewnętrznych, w szczególności: wyburzenie istniejących ścian działowych przewidzianych do rozbiórki, rozebranie posadzek oraz warstw podłogowych, wzmocnienie stropów, wydzielenie poszczególnych pomieszczeń wg projektu – wykonanie ścian działowych wraz z montażem ościeżnic projektowanej stolarki drzwiowej, wykonanie szybu windy, wykonanie przejść dla przewodów wentylacji mechanicznej, instalacji wodno – kanalizacyjnej i elektrycznej, wykonanie instalacji elektrycznej i alarmowej, wod.- kan, c.o., wentylacji mechanicznej, wykonanie zabudów z płyt gipsowo – kartonowych, wykonanie nowych posadzek, wykonanie nowych tynków wewnętrznych, wykonanie sufitów podwieszonych, podłączenie opraw oświetleniowych, wykonanie wykończeń podłóg, ścian i sufitów,	

		podłączenie urządzeń, wykonanie czerpni i wyrzutni powietrza dla instalacji wentylacji mechanicznej. 2. Roboty budowlane związane ze zmianą sposobu użytkowania pomieszczeń <u>zachodniego skrzydła Ratusza</u> wraz z remontem instalacji wewnętrznych, w szczególności: wykonanie nowych ścian działowych, wykonanie nowych ścian murowanych, wykonanie instalacji wewnętrznych (elektrycznej, wod.-kan., wentylacji mechanicznej, c.o.), wykonanie posadzek, wykonanie sufitów, wykonanie i montaż ścianek działowych, wykonanie otworów stropach, wykonanie czerpni i wyrzutni powietrza dla instalacji wentylacji mechanicznej, które wykonane zostaną na kondygnacji poddasza wraz z centralą instalacji wentylacji mechanicznej. 3. Zakup wyposażenia na potrzeby poszczególnych pomieszczeń Ratusza Miejskiego w Grodkowie.	
2018-2019	Zmiana sposobu użytkowania budynku byłej szkoły podstawowej na budynek świetlicy wiejskiej we wsi Wierzbnik		

Udzielone dotacje przez gminę Grodków na prace konserwatorskie, restauratorskie czy roboty budowlane Przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (nie przekraczających 50 % wartości inwestycji):

Rok	Zakres	Wartość
2016	dotacja w wysokości dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jadwigi Śląskiej w Żelaznej na wykonanie prac konserwatorsko-restauratorskich polegających na utrwaleniu substancji zabytku: – wymiana pokrycia dachowego oraz odnowienie wieży w kościele filialnym p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Osieku Grodkowskim wpisanym do rejestru zabytków województwo opolskiego Pod numerem 1153/66 z dnia 17.02.1966r.	10 000,00
	dotacja w wysokości dla Parafii Rzymskokatolickiej p. w. św. Andrzeja Apostoła w Kucharzowicach na wykonanie prac konserwatorsko-restauratorskich polegających na utrwaleniu substancji zabytku – rekonstrukcja kolorystyki wnętrza na podstawie badań strategicznych w kościele filialnym p. w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Bąkowie wpisanym do rejestru zabytków województwo opolskiego Pod numerem 886/64 z dnia 15.05.1964r.	8 000,00
2017	dotacja dla Parafii Rzymskokatolickiej p. w. św. Andrzeja Apostoła w Kucharzowicach na wykonanie prac konserwatorsko – restauratorskich polegających na utrwaleniu substancji zabytku – rekonstrukcja kolorystyki wnętrza na podstawie badań strategicznych – II etap, w kościele filialnym p.w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Bąkowie, 49-200 Grodków.	10 000,00
Planowane dotacje		
2018	dotacja dla Parafii św. Michała Archanioła, ul. Warszawska 22, 49-200 Grodków na prace konserwatorskie – renowacja zabytkowych organów w kościele p.w. św. Michała Archanioła w Grodkowie,	
	dotacja dla Rzymskokatolickiej Parafii p.w. M.B. Królowej Świata i Św. Marcina w Gałęczycach 45 na prace konserwatorskie – malowanie wnętrza kościoła p.w. M.B. Królowej Świata i Św. Marcina w Gałęczycach,	
	dotacja dla Rzymskokatolickiej Parafii p.w. Św. Jerzego w Kobieli 26 na prace konserwatorskie – doraźne zabezpieczenie helmu wieży kościoła p.w. Św. Jerzego w Kobieli.	

W latach kolejnych Gmina Grodków planuje sukcesywnie remontować budynki gminne znajdujące się w ewidencji zabytków, szczególnie dotyczy to remontu elewacji oraz ewentualnie remontu pokryć dachowych (większość pokryć dachowych jest już wyremontowanych w budynkach stanowiących 100 % własność Gminy Grodków).

Spis map

Mapa 1. Gmina Grodków (<http://www.grodkow.pl/244-gmina/4425-polozenie.html>).

Spis tabel

- Fot. 1. Grodków. a) Wieża Bramy Lewińskiej, b) Wieża Bramy Ziębickiej, c) Baszta Więzienna.
Fot. 2. Grodków. a) mury obronne Przy ul. Chrobrego, b) mury obronne przy ul. Warszawskiej.
Fot. 3. Grodków. a) mury obronne Przy ul. Wrocławskiej, b) mury obronne przy ul. Wyspiańskiego.
Fot. 4. Grodków, Budynek ratusza, ul. Rynek 1.
Fot. 5. Grodków, kościół pw. św. Michała Archanioła, ul. Warszawska.
Fot. 6. Grodków, kościół ewangelicki, ul. Chopina.
Fot. 7. Grodków. Wiatrak typu holenderskiego, ul. Krakowska.
Fot. 8. Grodków. Ruiny warzelnia w zespole dawnego browaru, ul. Ligonia.
Fot. 9. Grodków. Budynek dworca PKP, ul. Warszawska.
Fot. 10. Bąków. Kościół pw. św. Katarzyny.
Fot. 11. Bogdanów. Kościół pw. św. Stanisława.
Fot. 12. Gałączyce. Kościół pw. św. Marcina.
Fot. 13. Gałączyce. Plebania.
Fot. 14. Gierów. Dwór.
Fot. 15. Gnoja. Kościół pw. Matki Bożej Różańcowej.
Fot. 16. Gola Grodkowska. Spichlerz.
Fot. 17. Jaszów. Dwór.
Fot. 18. Jeszkotle. Kościół filialny pw. św. Antoniego.
Fot. 19. Jeszkotle. Dwór.
Fot. 20. Jędrzejów. Kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza.
Fot. 21. Jędrzejów. Pałac, ob. Dom pomocy Społecznej.
Fot. 22. Kobiela. Kościół parafialny pw. św. Jerzego.
Fot. 23. Kolnica. Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca.
Fot. 24. Kopice. Pałac.
Fot. 25. Kopice. Kaplica grobowa rodziny Schaffgotschów.
Fot. 26. Kopice. Kaplica pałacowa.
Fot. 27. Kopice. Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego.
Fot. 28. Kopice. Kaplica grobowa rodziny Schaffgotschów.
Fot. 29. Lipowa. Kościół pw. św. Marcina.
Fot. 30. Młodoszowice. Kościół filialny pw. św. Marcina.
Fot. 31. Osiek Grodkowski. Kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP.
Fot. 32. Osiek Grodkowski. Pałac.
Fot. 33. Przylesie Dolne. Kościół filialny pw. św. Piotra i Pawła.
Fot. 34. Przylesie Dolne. Spichlerz w zespole folwarcznym.
Fot. 35. Starowice Dolne. Kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP.
Fot. 36. Sulisław. Pałac.
Fot. 37. Tarnów Grodkowski. Kościół filialny pw. św. Anny.
Fot. 38. Wierzbnik. Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła.
Fot. 39. Więcmierzyce. Kościół filialny pw. św. Bartłomieja.
Fot. 40. Więcmierzyce. Spichlerz w zespole folwarcznym.
Fot. 41. Żelazna. Spichlerz w zespole folwarcznym.

Spis tabel

Tabela 1. Zabytki nieruchome gminy Grodków wpisane do rejestru zabytków

Tabela 2. Zabytki ruchome gminy Grodków wpisane do rejestru zabytków.

Tabela 3. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Grodków wpisane do rejestru zabytków.

Tabela 4. Obiekty znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Grodków.

Tabela 5. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane na terenie Gminy Grodków.

Tabela 6. Analiza SWOT gminy Grodków.

Bibliografia

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 r. poz. 1446 ze zm.);
3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.- Dz. U. z 1997 r. nr 78 poz. 483, ze zm.);
4. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j., Dz. U. 2012 r. poz. 642, ze zm.);
5. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j., Dz. U. 2016 r. poz. 778, ze zm.)
6. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane (t. j., Dz. U. 2016 r. poz. 290 ze zm.);
7. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. 2016 r. poz. 672 ze zm.);
8. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j., Dz. U. 2015 r. poz. 1651 ze zm.);
9. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j., Dz. U. 2015 r. poz. 1774 ze zm.);
10. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j., Dz. U. 2012 poz. 406 ze zm.);
11. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j., Dz. U. 2016 r. poz. 239 ze zm.);
12. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j., Dz. U. 2012 r. poz. 987 ze zm.);
13. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j., Dz. U. 2015 r. poz. 1446, ze zm.);
14. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz. U. 2015 r. poz. 2058 ze zm.);
15. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 r. nr 113, poz. 661);
16. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane Przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t. j., Dz. U. z 2014 r. poz. 399);
17. Materiały konserwatorskie udostępnione w siedzibie WKZ w Opolu;
18. Program opieki nad Zabytkami dla Gminy Grodków na lata 2012-2015,
19. A. Legendziewicz, Badania architektury Grodkowa. Średniowieczne fortyfikacje miejskie [w:] z dziejów Grodkowa i ziemi grodkowskiej cz. 2, Grodków 2015, s. 67-88,
20. A. Legendziewicz, Badania architektury Grodkowa. Ratusz i blok śródrynkowy [w:] z dziejów Grodkowa i ziemi grodkowskiej cz. 2, Grodków 2015, s. 89-111,
21. A. Legendziewicz, Badania architektury Grodkowa. Wczesnogotycki kościół parafialny i jego przekształcenia [w:] z dziejów Grodkowa i ziemi grodkowskiej cz. 2, Grodków 2015, s. 112-136,
22. I. Jasińska, Historia rzemiosła, handlu i przemysłu na ziemi grodkowskiej [w:] z dziejów Grodkowa i ziemi grodkowskiej cz. 2, Grodków 2015, s. 137-151
23. W. M. Cebulka, Grodkowskie cmentarze i miejsca pochówków [w:] z dziejów Grodkowa i ziemi grodkowskiej cz. 2, Grodków 2015, s. 252-263,
24. www.nid.pl;
25. www.zabytek.pl;
26. www.kopice.org;
27. www.nimoz.pl;
28. www.isap.sejm.gov.pl;
29. www.opole.uw.gov.pl.